יודען געדענקט! דער קאַמף געגען רדיפות אויף יודען אין דייטשלאַנד — דויערט

NAJER FOLKSBLAT
Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

פּרייז 20 גראָשען

12 זייטען

נייער פאָלקסבלאַט

№ 52 | Łódź, Niedziela, 1 marca 1936 | אַדרעס: לאָדז, פּעטריקאָווער 21 טעל. 224-71 Adres: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. Skrz. poczt. 106. | לאָדז, זונטאָג פ. תצוה ז׳ אדר תרצ״ו

גרויסע ווירטשאַפטליכע בעראַטונג

פרייטאָג געעפענט געוואָרען אין וואַרשאַ

וואַרשאַ, 29 (טעלעפאָניש)

פרייטאָג פאַרמיטאָג האָט זיך אין פּרעזידיום ן מיניסטאָרען־ראַט אָנגעהויבען די גרויסע ווירטשאַפטליכע בעראַטונג, וועלכע די רעגירונג האָט צונויפגערופען מיט׳ן אָנטייל פון די פאַרטרעטער פון די פאַרשידענע ווירטשאַפטליכע אינסטיטוציעס צו זוכען מיטלען, ווי צו פאַרבעסערן די ווירטשאַפטליכע לאַגע. צו דער קאָנפערענץ זענען געווען 270 איינגעלאַדענע געסט, פאַרשטעהער פון פאַרשידענע אינסטיטוציעס (די פּראָפעס. קלאַסען־פאַראיינען האָבען די איינלאַדונג נישט אָנגענומען). עס זענען אויך געווען דעלעגאַטן פון פראַקציה און ז.ז.ז.

די קאָנפערענץ האָט געעפענט דער פּרעמיער קאָשטשאַלקאָווסקי און איינגעלאַדען אין פּרעזידיום די מיניסטאָרען פון פינאַנץ־האַנדעל און ווירטשאַפט, דעם פּרעזעס פון „באַנק פּאָלסקי" קאָץ, דעם פּרעזעס פון דער האַנדעלס־קאַמער אינגוש. קלאַר־, דעם פּרעזעס פון די אַגראַר־קאַמערן מאַראַיוסקי, דעם פּרעזעס פון די האַנדווערקער־קאַמערן סנאַפּטשינסקי און ענדליך דעם אַרבייטער־פאַרטרעטער יאַוואָראָווסקי.

אין זיין קורצער רעדע האָט דער פּרעמיער פאַרזיכערט, אַז די לאָזונג, וואָס ער האָט געוואָרפען אין סיים „ברויט און אַרבייט פאַר אַלעמען" איז נישט קיין פראַזע, נאָר דער ציל פון אַלע בעמיהונגען פון דער רעגירונג.

נאָכ׳ן פּרעמיער האָט דער וויצע־פּרעמיער קוויאַטקאָווסקי געהאַלטען אַ לאַנגען רעפעראַט, אין וועלכען ער האָט ווידער אַמאָל איבערגעחזרט, אַז דער קריזיס הערשט אויף דער גאַנצער וועלט. אַזוי ווי פּוילען קען נישט וואַרטען ביז דער וועלט־קריזיס וועט זיך ענדיגען, מוז מען דעריבער שוין אָנהויבען עפּעס טון. די רעגירונג האָט פריהער געוואָלט ברענגען צו אַ גלייכגעוויכט אין בודזשעט, איצט, ווען דאָס איז שוין דערגרייכט געוואָרען, דאַרף מען צוטרעטען צו טראַכטען וועגען פאַרשטאַרקען די כוחות פון ווירטשאַפטליכען אָרגאַניזם, ווייל אין גענגעפאַל איז אויך דער מלוכה־בודזשעט איינגעשטעלט.

ווייטער ווייזט דער וויצע־פּרעמיער אָן אויף די צוויי הויפּט־שוועריגקייטען, פון וועלכע עס ליידט פּוילען. ערשטענס — די גרויסע דיפערענץ צווישען די מזרח־געגענדען און מערב־געגענדען פון פּוילען. שוין דער צוזאַמענשטעל פון דער באַפעלקערונג איז אַנאָרמאַל: אין די מערב־געגענדען איז פאַרהאַן 63 פּראָצענט דאָרפישע באַפעלקערונג און 37 פּראָצ. שטאָטישע. דאַגעגען אין די מזרח־געגענדען בעטרעפט די צאָהל דאָרפישע באַפעלקערונג אַרום 80 פּראָצענט. שטייערן צאָהלען די מערב־געגענדען 80 פּראָצענט און די מזרח־געגענדען די ערשטע — נאָר 10—30 פּראָצענט. אויף יעדען איינוואוינער פון די מערב־געגענדען פאַלט אויס 28 גילדען שטייערן יעהרליך, אויף פון די מזרח געגענדען — נאָר 9 גילדען.

אַ צווייטע בעאונרוהיגענדע דערשיינונג זענען די דעפיציטען, וואָס עס ברענגען די אַרבייטס־וואַרשטאַטען. אַ סך אַרבייטס־מענשען און סוחרים עסען ממש אויף זייערע וואַרשטאַטען און קראָמען.

דער מיניסטער רעדט נאָך וועגען דער שווערער לאַגע פון די אַרבייטער, וועלכע פאַרנעמען איצט דאָס לעצטע אָרט אין דער היעראַרכיע פון די פּראָדוקציע־עמענטען. ער האַלט, אַז אַזוי דאַרף ער עס נישט זיין, אָבער קיין ראַדיקאַלע ענדערונגען קען מען נישט אַדורכפיהרען, ווייל דאָס וואָלט געגענדען — נאָר 20. אויך אויפ׳ן געביט פון קאָנסומציע (צוקער, טאַבאַק, עלעקטריע, קינסטליכע בעמיסטיגונגען, שוועבעלעך, אייזען א.ד.גל.) זענען די מזרח־געגענדען ווייט הינטערשטעליג פון די מערב־געגענדען. די לעצטע פאַרנוצען 70—90 פּראָצענט פון דער גאַנצער פּוילישער קאָנסומציע געבראַכט צו אויפטרייסלונגען, נאָר מען דאַרף עס מאַכען בהדרגה.

דאַן האָט אויך גערעדט דער האַנדעלס־מיניסטער גורעצקי, וועלכער האָט צווישען אַנדערע באַטאָנט, אַז ער האָט שוין אָנגעשריבען צוויי אויספיהר־פאַראָרדנונגען וועגען אויפזיכטס־קאָמיסיעס איבער די מערק, ווי אויך וועגען קאָמיסיעס צו נאָטירען די פּרייזען. אַ חוץ דעם וועלען צוגעגרייט פאָלגענדע פאַראָרדנונגען: וועגען פאַרקויפען בהמות מחוץ די מערק, וועגען איינאָרדענען מערק און פלייש־האַלען, וועגען איבערוועגען די בהמות און מערק־רעגולאַמינס. די פראַגע פון דער סחורה נאָמענקלאַטור און דער מאַרק־אָפּצאָהל וועלען רעגולירט ווערען דורך אַ בעזונדערע אינסטרוקציע.

די אַלע פאַראָרדנונגען שעפּען אָבער נאָך נישט אויס דאָס קאָמפּליצירטע פּראָבלעם פון פלייש־האַנדעל. עס וועט גלייכצייטיג מוזען געלעזט ווערען די רעגיסטראַציע פון די הענדלער און די בעדינגונגען פון די האַנדעלס־פאַרמיטלער ווי אויך אַזעלכע פראַגען ווי: פאַרזיכערונג פון די לעבעדיגע בהמות, פאַרבעסערונג פון טראַנספּאָרט, ריטועלע שחיטה, דאָס אויסנוצען דעם אָפּפאַל, אָרגאַניזאַציע פון קרעדיט ווי אויך די פאַרבעסערונג פון דער לאַגע פון דעם פליישער־האַנדווערק.

די קאָנפערענץ האָט געוועהלט פאַרשידענע קאָמיסיעס, וועלכע זענען באַלד צוגעטרעטען צו דער אַרבייט. די קאָנפערענץ וועט דויערן 4 טעג.

אונזער וואָרט

„ברויט און אַרבייט"

אין דער הויפּט־שטאָט האָט זיך אָנגעהויבען אַ גרויסע ווירטשאַפטליכע קאָנפערענץ, וואָס איז צוזאַמענגערופען געוואָרען דורך דער רעגירונג.

די דאָזיגע קאָנפערענץ דאַרף זיך דאָס פאַרנעהמען מיט אויסזוכען מיטלען ווי אַזוי צו פאַרווירקליכען די לאָזונג, וואָס דער פּרעמיער קאָשטשאַלקאָווסקי האָט געוואָרפען אין סיים בעת אַ רעדע, און נעמליך, „ברויט און אַרבייט פאַר אַלע".

אַז די דאָזיגע לאָזונג איז איצט געוואָרען אַ לעבענס־פראַגע, אין דעם דוכט זיך, צווייפעלט קיינער נישט. עס מוז געשאַפען ווערען אַרבייט און ברויט פאַר די, וואָס נויטיגען זיך אין דעם, און עס מוז גלייכצייטיג אויך געזאָרגט ווערען דערפאַר, אַז ביי די, וואָס שלאָגען זיך נאָך ווי עס איז אַדורך, זאָל נישט אַוועקגענומען ווערען די לעצטע עקזיסטענץ־מעגליכקייט.

צי די יודישע באַפעלקערונג וועט דירעקט געניסען פון דער איצטיגער ווירטשאַפטליכער קאָנפערענץ, איז שווער צו גלויבען, אונדירעקט — אויב די בעראַטונג וועט ברענגען פּאָזיטיווע רעזולטאַטען — זענען די יודען, פּונקט ווי אַלע אַנדערע בירגער פון לאַנד, בלוטיג פאַראינטערעסירט אין בעקעמפען דעם ווירטשאַפטליכען קריזיס, ווייל פון דעם קריזיס ליידען דאָך מיר בעדייטענד מעהר ווי יעדע אַנדערע שיכט פון דער פּוילישער באַפעלקערונג.

אָבער פאַר דער יודישער באַפעלקערונג אין פּוילען איז ליידער נישט נאָר אַקטועל די לאָזונג פון „ברויט און אַרבייט" פאַר די שוין אַרבייטסלאָזע און פּרנסה׳לאָזע יודישע מאַסען, נאָר אויך די פראַגע פון אויפהאַלטען די שוואַכע עקאָנאָמישע פּאָזיציעס, וואָס געפינען זיך נאָך אין יודישע הענד.

און אין מאָמענט ווען עס קומט זיך צוזאַמען די ווירטשאַפטליכע וועלט פון פּוילען בכדי זיך בעראַטען וועגען בעקעמפען דעם קריזיס, וואָלט אונזער וואונש געווען, אַז אין פּרעמיער׳ס לאָזונג זאָל געמאַכט ווערען אַ קאָרעקטיוו — עס זאָל הייסען: „ברויט און אַרבייט פאַר אַלע בירגער אָהן אויסנאַהם, אויך פאַר יודען!" — אַז עס זאָל נישט דערלאָזט ווערען, דאָס ביי טויזענדער יודען זאָל אַרויסגעריסען ווערען די עקזיסטענץ־מעגליכקייט ווי דאָס ווערט איצט געפּלאַנט דורכ׳ן שחיטה־פאַרבאָט. אַז עס זאָל נישט דערלאָזט ווערען די פאַרברעכערישע אַקציע פון די ענדעקעס, צוליב וועלכער די יוד. באַפעלקערונג פון גאַנצע שטעטלעך זאָל שטעהען פאַר דער סכנה פון אַ הונגער־טויט.

שאַפען „ברויט און אַרבייט פאַר אַלע" — אַ וויכטיגע און דרינגענדע אויפגאַבע! אָבער מיר יידען האָבען נאָך צוצוגעבען אַ ספּעציפיש יודישע פאָדערונג: אַז קודם כל זאָל נישט דערלאָזט ווערען אַרויסצורייסען דאָס שטיקעל ברויט ביי די, וואָס האָבען עס נאָך...

ק.

מאַניפעסטאַציעס אין מאָסקווע

צוליב דער ראַטיפיקאַציע פון פראַנצ.־סאָוויעטישען אָפּמאַך

מאָסקווא, 29 (ספּ. טעל.)

די ידיעה וועגען ראַטיפיצירען דעם סאָוויעטיש־פראַנצויזישען אָפּמאַך האָט דאָ געמאַכט אַן אויסערגעוועהנליכען רושם.

ווען די ידיעה איז אָנגעקומען קיין מאָסקווא איז דאָרט פאָרגעקומען אַ גרויסער אַרבייטער־מיטינג. פון דער טריבונע האָט מען די פאַרזאַמעלטע מיטגעטיילט די בשורה אַלע זענען אויפגעשטאַנען פון די ערטער און אָנגעהויבען זינגען די מאַרסעליעזע.

אונטער געשרייען „זאָל לעבען פראַנקרייך" האָבען די אַרבייטער פאַרמירט אַ צוג איבער מאָסקווער גאַסען, פאַר דער געביידע פון דער פראַנצויזישער אַמבאַסאַדע האָבען די אַרבייטער איינגעאָרדענט אַ פריינדליכע מאַניפעסטאַציע, דערביי זענען געמאַכט געוואָרען פיינדליכע אויסרופען קעגען די שונאים פון סאָוויעט־רוסלאַנד: דייטשלאַנד און יאַפּאַן!

פּאַריז, 29 (ספּ. טעל.)

די ראַטיפיקאַציע פון סאָוויעטיש־פראַנצויזישען אָפּמאַך האָט גורם געווען אין פּאַרלאַמענט אַ דראַמאַטישען פאַרלויף.

דער בלינדער דעפּוטאַט טעבאַל אַ מלחמה־אינוואַליד, האָט ערקלערט, אַז אין נאָמען פון שלום וועט ער אונטערשרייבען דעם פּאַקט אפילו מיט׳ן טייוועל. ער שטעלט פעסט, אַז די דייטשען בעוואָפענען זיך געוואַלדיג, פראַנקרייך איז געצוואונגען צו זוכען אַ שוץ־פּונקט אין פאַל עס וועט זיך איבערחזר׳ן די געשיכטע פון 1914. פראַנקרייך קאָן צוליב דעם דראָהענדען דייטשלאַנד נישט בלייבען פאַראינטערעסירט.

דער דעפּוטאַט אַלעקסאַנדער וואַרענע, גיט איבער, אַז פאַרן פּאַקט האָבען זיך אַרויסגעזאָגט אַזעלכע מלוכה־מענער, ווי דער געוו. פּרעזידענט דומערג, מאַרשאַל ליאַטעי און מאַרשאַל ווייגאַנד.

די דייטשע געוואַלדען, אַז מען געהט אַרומרינגלען דייטשלאַנד איז נישט מעהר, ווי אַ לעגענדע. דאַגעגען איז נישט קיין לעגענדע דאָס כסדרדיגע בעוואָפענען זיך פון דייטשלאַנד. זאָל דייטשלאַנד זוכען איהרע שונאים ביי זיך אין לאַנד, ווייל ערגעץ אַנדערש זענען זיי נישטאָ.

דער רעכטער דעפּוטאַט אַנריאָ האָט זיך אַרויסגעזאָגט געגען דעם פּאַקט, דערביי האָט ער אויפמערקזאַם געמאַכט, אַז די פּוילישע רעגירונג האָט מיטגעטיילט אַ געוויסע בעוואָרעניש, וועגען דעם פּאַקט, איבערהויפּט אין דער פראַגע וועגען אַדורכלאָזען פרעמדע מיליטער דורך איהר טעריטאָריע.

דער געוועזענער מיניסטער קאָט, גלויבט אין דער קראַפט פון דער רויטער אַרמעע. דאָס סאָוויעטישע לופטוואַפע איז דאָס מעכטיגסטע אין אייראָפּאַ. מען דאַרף גאָרנישט האָבען קיין געמיינזאַמע גרעניץ צווישען רוסלאַנד און דייטשלאַנד, כדי די רויטע אַעראָפּלאַנען זאָלען קומען פראַנקרייך צו הילף.

דער פּאַקט איז ראַטיפיצירט געוואָרען מיט אַ מעהרהייט שטימען. אויף 517 דעפּוטאַטען, האָבען 353 געשטימט פאַר און 164 געגען.

נאָך לאַנגע שווערע ליידען איז געשטאָרבען אונזער הייסגעליבטע און אונפאַרגעסליכע טאָכטער, שוועסטער און שוועגערין נ"ע

רחל קראָנענבערג

אין בליהענדען עלטער פון 20 יאָהר.

די לויה קומט פאָר היינט, זונטאָג, דעם 1־טען מערץ 1936, 12 אַ זייגער בייטאָג פון טרויער־הויז, פּעפּער־גאַס 15, וועגען וואָס עס טיילען מיט אין גרויס צער

די טיפטרויערנדע הינטערבליבענע.

טאָג־טעגליך

„לאָמיר זיין פריינד"

דער אַלטער „רודף שלומניק", דער קאַנצלער פון דריטען רייך, אַדאָלף היטלער, האָט אין אַן אינטערוויאו מיט אַ פראַנצויזישען זשורנאַליסט ערקלערט: „איהר האָט פאַר אייך דייטשלאַנד. 90 פּראָצענט פון דייטשען פאָלק האָט אַנ׳אַבסאָלוטען צוטרוי צו זיין פיהרער, און דער דאָזיגער פיהרער רופט צו אייך: „לאָמיר זיין פריינד".

דער אינטערוויאו, ווי עס ווייזט זיך אויס, איז געגעבען געוואָרען שוין מיט אַ פּאָר טאָג צוריק — נאָך אידער עס איז ראַטיפיצירט געוואָרען דער פראַנצויזיש־סאָוויעטישער אָפּמאַך פון געגענזייטיגער הילף. פאַרעפענטליכט איז ער אָבער געוואָרען שט איצט.

עס איז נישט שווער זיך אָנצושטויסען אַז ם יונגסטען „שלום"־רוף האָט דער „פיהרער" ויסגעוואָרפען אויף דער וואָג־שאָל נאָך אין לעצטען מאָמענט פאַר דער ראַטיפיקאַציע, גלויבענדיג אַזוי רום אפשר נאָך נישט צו דערלאָזען, אַז עס זאָל שאַפען ווערען דער אמת׳ער יסוד פאַר׳ן שלום.

און צי איז דען דער „פיהרער" ווירקליך אַזוי מימ׳ צו גלויבען, אַז אין פראַנקרייך האָט מען רגעסען אין דער נייער „ביבעל" פון דייטשען פאָלק, אין דעם בוך „מיין קאַמף", פון וועלכען ר אויטאָר איז דער „פיהרער" אַליין?

אָדער צי האָט דער „פיהרער" פאַרגעסען ווי פיל מאָל מען האָט איהם שוין פאָרגעלעגט זיך צו זעצען צום טיש און צו קומען צו אַ פאַרשטענדיגונג און ער האָט זיך דערפון אָפּגעזאָגט?

און דער מוראדיגער בעוואָפנונגס־געיעג, וואָס האָט אַרומגעכאַפּט די גאַנצע וועלט, צי איז עס נישט דאָס ווערק פון דעם איצטיגען „רודף־שלום׳ניק?

און דעריבער ווען עס קומט איצט אַ ידיעה וועגען היטלער׳ס שלום־ווענדונג צו פראַנקרייך, מוז מען אָנערקענען, אַז דער פראַנצויזיש־סאָוויעטישער אָפּמאַך האָט שוין געבראַכט פּאָזיטיווע רעזולטאַטען. די אַפּעטיטען פון דריטען רייך וועלען צוליב דעם דאָזיגען וויכטיגען אינטערנאַציאָנאַלען אַקט שטאַרק געצוימט און גאַנץ זיכער וועט פראַנקרייך אויך דאָס מאָל זיך נישט לאָזען כאַפּען אויף דער ווענדקע פון דריטען רייך און אויף דעם ף פון היטלער׳ן: „לאָמיר זיין פריינד", וועט זי ר קומען דער ענטפער: „היט מיך גאָט פון עלכע פריינד"...

ש.

48 מיליאן דאלאר אינוועסטירט אין א"י
פון די קרנות פון קרן-היסוד און קרן-קימת

נ י ו - י א ר ק, 29 (יט"א טעלעגראפיש)
אויף א פערזאמלונג האט ראבי סטיפען ווייז אפגעגעבן א בעריכט פון קאמפיין פאר א"י פון וועלכן ס'איז צו זעהן, אז פון די קרנות־געלדער פון קרן־היסוד און קרן־קימת איז אין א"י אינוועסטירט געווארן 48 מיליאן דאלאר. דערפון האט בלויז אמעריקא געזאמעלט 18 מיליאן דאלאר.

ג. הויך-קאמיסאר מאקדאנאלד לייקענט די קלאנגען
וועגן זיין נאמינאציע אלס אמבאסא־דאר אין ווארשא

נ י ו - י א ר ק, 29. (יט"א טעלעגראפיש)
דער ג. הויך־קאמיסאר פאר פליטים־ענינים ביי דער פעלקער־ליגע מאקדאנאלד לייקענט די קלאנגען, אז ער זאל נאמינירט ווערן אלס אמבאסאדאר אין ווארשא. די קלאנגען האבן קיין שום יסוד נישט.

„געסטאפא" ערמארדעט א בערלינער יוד בעת דער אויספארשונג
אלמנה בעקומט אנ'אורנע אש פון איהר פערברענטען מאן

ב ע ר ל י ן, (יט"א) מיט עטליכע טעג צוריק האט די „געסטאפא" ארעסטירט דעם בערלינער יוד פריץ באראן אונטער דער בעשולדיגונג פון ראסען־שאנדע, באראן האט געהאט אנ'ארישע פרוי.

איצט האט די פרוי בעקומען פון דער פאליציי אנ'אורנע אש פון איהר מאן, וועלכער איז נאכ'ן טויט פערברענט געווארן אין קרעמאטאריום. די פאליציי האט מיטגעטיילט באראנ'ס פרוי אז איהר מאן איז בעת דער פאליציי־אויספארשונג „פלוצלונג" געשטארבען.

עס איז קיין ספק נישט. אז באראנ'ס טויטער קערפער איז פערברענט געווארען כדי צו פערווישען די שפורען פון מיסהאנדלונגען, וועלכע דער קרבן איז אויסגעשטאנען אין ארעסט.

פריץ באראן איז געווען לעגאל פערהייראט מיט זיין ארישע פרוי.

א פיינליכען איינדרוק איז ישוב
האט געמאכט לארד פלימוט'ס לעצטע ערקלערונג אין לארדען-הויז

י ר ו ש ל י ם, 29 (יט"א טעלעגראפיש)
די ערקלערונג פון לארד פלימוט אין לארדען־הויז, אז די רעגירונג וועט נישט אפלייגען די פראקלאמירונג פון לעגיסלאטיוו־ראט, האט אין ישוב געמאכט א פיינליכען איינדרוק.

דער „הארץ" שרייבט: מיר נויטיגען זיך אין אנ'אייגענעם ווינקעל, מיר קאנען נישט איינשטימען בעטראכט צו ווערען אלס א מינדערהייט אין ארץ־ישראל, וואס ווערט געבויט פון יודען.

ארויסטרייבען יודען פון אלע לענדער
פאדערט דער דייטשער צורר היהודים אלפרעד ראזענבערג

ב ע ר ל י ן, 29. (יט"א טעלעגרפיש)
אלפרעד ראזענבערג האט פערעפענטליכט אנ'ארטיקעל אין „פעלקישען בעאבאכטער" אין וועל־כען ער פאדערט, ארויסצוטרייבען די יודען פון אלע לענדער.

ענגלישע אוניווערזיטעטס... בעטייליגען זיך נישט
אין די היידעלבערגער פייערונגע...

ל א נ ד א ן, 29 (יט"א טעלעגראפיש)
אין א בריף אין „טיימס" שרייבט ... גרוהאם ליטין, אז די לאנדאנער אוניווערזיטעט... וועלען נאכטון דעם ביישפיל פון דער אקס... דער, און וועלען זיך נישט בעטייליגען אין היידעלבערגער פייערונגען.

קוזיסטען דעמאלירען יודיש... געשעפטען

ב ו ק א ר ע ס ט, 29. (יט"א טעלעגרא...
אין רומענישען שטעטעל באקאו האבען ... זיסטען דעמאלירט א רייהע יודישע געשעפטען.

Dr. med.
AL. FORSZANSKI
כירורג
נעמט איצט אן: אין דער לעטשניצע „POMOC"
ליטאנאווסקי 1 (רוג באלוטער פלאץ) פון 11—1
טעל. 101-29.
פריוואט־וואוינונג פעטריקאווער 101
פון 5—7 אווענט. טעל. 210-76
סער ארבעטסלאזע — הנחה.

Dr. med.
M. JAKOBSON
CHIRURG
Spec chirurgja Kostna,
D-ra Sterlinga 22
(Nowa-Targowa) tel. 174-42

פירמע
ס. דישקין,
נאוואמיעסקא 13
רוג פולנאצנא
עס איז פערזעהען 4 מאל טעגלי · מיט פרישע סחורה.
טיילט מיט די ג"ת קונדשאפט, אז נאך דעם גרינדליך גרויסען ... פון אונזער וואורשטעל-געשעפט איז פערגרעסערט געווארן דער „גאסט-צימ...
ער וועט טעטיג זיין פון זונטאג, דעם 1-טען מערץ 1936

Sprostowanie.
Wobec ukazania się w numerze piątkowym „Najer Folksblat" ogłoszenia firmy SZ. LEWI i SYN, oświadczamy, iż zostało umieszczone nie przez nas i wbrew naszej woli. Firma nasza nie sprzedaje artykułów jak Acetat, Grege, Orgajin, Grendun.
Firma nasza trudni się wyłącznie sprzedażą przędzy sztucznego Jedwabiu
Tomaszowskiej Fabryki Sztucznego Jedwabiu S. A. w Warszawie.
Z poważaniem Sz. Lewi i Syn
Zawadzka 1.

בעקאנטמאכ...
דער פערמיטלער-פערב...
דער שטאט לאדז, פיעטריקאווע...
מעלדעט איהרע מיטגלידער, אז ...
איינצאהלען דעם מיטגלידס־בייטר...
ביז דעם 10 מערץ 1936
דאס איז דער לעצטער טער...
די וועלכע וועלען נישט איינ...
פערלירען דאס רעכט אלס מיטגלי...
די פערוואלטו...

אכטונג, בעקער- און מעהל-סוחרים!
דערמיט מאך איך בעקאנט, דער ג: קונדשאפט, אז אזוי ווי יעדעס יאהר בעזיץ איך שוין אויף לאגער דאס מעהל אונטער דער מארקע
CH. NOWAK, Kalisz פון דער מיהל „Złoty Medal"
כשר לחג הפסח
און געפינט זיך אונטער דער שטרענגער השגחה פון קאלישער ראבינאט און ווערט אפגענומען פון לאדזער ראבינאט, דאס מעהל איז פון דער בעסטער קוואליטעט און אויף גוטע בעדינגונגען צו געניוע מיהל־פרייזען.
מיט בעשטעלונגען זיך ווענדען צום רעפרעזענטאנט פאר לאדז און פראווינץ
I. SOŁOWIEJCZYK
Kilińskiego 104, tel. 241-96.
בעמערקונג: יעדעס קוואנטום ווערט פינקטליך צוגעשטעלט.

תחת השגחת הראבינער רפאל ...
קמח של פסח
שוין ווערט די איינציגע מיהל אויף לאדז געכשרט ... טער דער שטרענגער אויפזיכט פון היגען ראבינאט. ... ג. קונדען וועלען זיך ווידער איבערצייגען, אז דאס ... און בעסטע זעקעל מעהל אויף מצות בעקומט מען ... דער פירמע
„עלעקטראמלין"
לאדז, זאקאטנא 47, טעל. 40-...
וועלכע איז פעראנטווארטליך פאר די רעעלע און פ... ליפערונג. פערקוקט אייך נישט אויף די פראווינצער וואס שטעלען אייך צו מעהלעו, וואס אויף חמץ קען ... גילטען פאר גריזען־מעהל און פאר דעם גראשען ביליג... איינקויף דערלעגט איהר מעהר ביי דעם מצות־פערקו... קומט שוין און בעשטעלט פערזענליך אדער דורך טעל.
בעמערקונג: די ליפערונג פאר דער פראווינץ ק... נאך די פערלאנגען פון קויפער. מיט אכטונג
„Elektromłyn"
Zakątna 47, tel. 147 40.

חברה „עטרת בחורים"
פלאץ וואלנאשטשי 6.

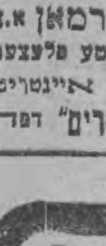

היינט, זונטאג, ד. 1 מערץ 1936 ו' אדר 6 אוו. קומט פאר אין גרויסען זאל, פל. וואלנאשטשי 6
א התחלת כתיבות הספר-תורה-פייערונג
מיטן אנטייל פון א בעוואוסטען חזן און א גוט איינ־שטודירטע כאר ווי אויך נעהמט אנטייל דער סימפאנישער ארקעסטער אונטער דער ליטונג פון ה' מעלאדיסטא.
עס וועלען ארויסטרעטען מיט רעדעס:
הרב ר' אברהם מרדכי סילמאן, הרב מראדאגאשטש הרב ר' ירחמיאל וואלבראמסקי, הרב מלוטאמיערסק, ר' איטשע צעדערבוים, פרנס מלאדז,
הרב ר' מלך שווארץ, אברהם שמואל בערמאן א.א.
ב ע מ ע ר ק ו נ ג : פאר פרויען ספעציעל רעזערווירטע פלעצער. איינגאנג מיט איינלאדונגען, וואס מ'בעקומט ביים איינטריט.
מיט אכטונג ועד „עטרת בחורים" דפה.

די פערוואלטונג פון דער נאכט-פאנאטאוויע „לינת-הצדק"
טיילט מיט, אז היינט, זונטאג, ד. 1 מערץ ה. י. 5 א זייגער נאכמ. צום 1־טען טערמין און 6 נאכמיטאג צום צווייטען טערמין ביי יעדער צאהל מיטגלידער קומט פאר אין אייגענעם לאקאל צעגעלניאנא 17, די יעהרליכע
אלגעמיינע פערזאמלונג
מיט פאלגענדער טאג-ארדנונג:
1) ערעפענונג און וואהלען פון א פרעזידיום;
2) פארלעזען און בעשטעטיגען דעם פראטאקאל פון דער פריהערדיגער אל־געמיינער פערזאמלונג;
3) טעטיגקייט און קאסע־בעריכט פון יאהר 1935;
4) פארלעזען דעם פראטאקאל פון דער רעוויזיאנס־קאמיסיע און אויסדריקען צוטרוי דער אפטרעטענדער פערוואלטונג;
5) וואהלען פון א פערוואלטונג, רעוויזיאנס־קאמיסיע און קאנדידאטען;
6) בעשטעטיגונג פון בודזשעט אויפ'ן יאהר 1936;
7) פרייע פארשלאגען.
בעמערקונג: איינגאנג אויף דער פערזאמלונג נאר דורך איינלאדונגען. וואהל־רעכט וועלען האבען נאר די מיטגלידער וועלכע האבען רעגולירט דעם מיטגלידס־בייטראג.
די פערוואלטונג.

נידעריגסטע, שטשענשלי...
ביי
א גרויסער אויסוואהל פון
אריגינעלע בילליגער און טאמאשאווער סחורות
אויף אנציגער און פאלטענ...
פון די בעסטע קוואליטעטען ווי א...
פערשידענע רעשטען
מיט 30% ביליגער
קומט און איבערצייגט אייך!
...R. Szczęśliwy
לאדז, 5 נאוואמיעסקא 5
טעל. 156-09.
געדענקט פראנט II שטאק.

לעזט !!!!! אויפמערקזאם!
עס איז שוין ארויס אין קראפט די נייע פרייזען פאר דרוק-ארבייט
אין דער בעקאנטער אין לאדז און אומגעגנד שנעל-דרוקעריי
בראמבערג
לאדז, צעגעלניאנא 8
טעל. 255-09
וועלכע האט זיך שוין בעריהמט געמאכט מיט די שעהנע אויספיהרונג און עסטעטישען צוזאמענשטעל

ספעציעל פאר יודישע געזעלשאפט!
נוצט אוים די געלעגענהייט!
פאר 8 זל. גור 8 זל.
קאן מען זיך אויסלערנען א גאנצען קורס פון די נייעסטע טענץ אין דער נייער טאנץ-שולע פון בעיו. טאנץ-לעהרער
ליבאוויטש, זאכאדניא 66
די לעקציעס קומען פאר פון 11 פריה ביז 10 ביינאכט.

פאר גארדינען
ביזשוטעריע
און לאמבארד-קוויטעם
צאהלט די העכסטע פרייזען
אלזידאר פיאלקא
פיעטריקאווער 7.

ערשטער יודישער
קלינהענדלער-פעראיין
אין לאדז, אנראדאווא 10
היינט זונטאג, דעם 1-טן מערץ ד. י. 5 א זייגער נאכמיטאג קומט פאר אין אייגענעם לאקאל
אנ'אויסערגעוועהנליכע
פערזאמלונג
מיט פאלגענדער טאג-ארדנונג:
1) דאס נייע געזעץ וועגען ריטשאלט.
2) די פראיעקטירטע נאוועלע צום געזעץ וועגען ארויסנעמען די האנדעלס-לאקאלן פון לאקאטארען-שוץ.
מיט רעפעראטען טרעטען ארויס די ראטמענער פון דער האנדעלס-קאמער, פרעזעס לייביש ראזענבערג און וויצע-פרעזעס גרשון וואלמאן א. א.
די פערוואלטונג.

היטלער וויל שליסן א אפמאך מיט פראנקרייך

סענסאציאנעלער אינטערוויאו אין א פאריזער צייטונג

פאריז, 29 (ספ. טעל.)
„פארי מידי" פארעפנטליכט א סענסאציא־נעלן אינטערוויאו מיט היטלערן, וואס ענטהאלט דייטליכע אפערטע פון א פראנצויזיש דייטשע פארשטענדיגונג.

אין אינטערוויאו זאגט היטלער, אז דער [illegible]נער דייטש־פראנצויזישער קאמף איז אנ׳אב־[illegible]. און ער האט בעוויזן אדורכצופיהרען א שווערערע זאך — דעם פויליש־דייטשן אפמאך, ווייל ער האט געהאלטן, אז דער צושטאנד פון שנאה איז געווען דענערווירענד און אומנארמאל.

צום סוף האט היטלער פאליטיש בעטאנט, אז עס איז פאר פראנקרייך געקומען א מאמענט, ווען עס קען פאר איהר אויף שטענדיג פערשווינדן די „דייטשע סכנה".

סתירות׳דיגע ידיעות פון יאפאן

לאנדאן, 29 (ספ. טעל.)
לויט ידיעות פון טאקיא האט נאר א טייל פון די [אויפ]שטענדיגע נאך געהאלטן דעם בנין פון דער [מי]ניסט[עריום]. היינט אין דער פריהמארגן שעה׳ן האבן די [אויפ]שטענדיגע נאך געהאלטן דעם בנין פון דער [פ]אליציי־דירעקציע ווי אויך די רעזידענץ פון פרע[מיער]. אין שייכות דערמיט האט דער קאמענדאנט [פו]ן טאקיא זיך געווענדעט צום קייזער מיט דער [ב]יטע, אז ער זאל ערלויבן ארויסצושטויסן די [אוי]פשטענדיגע מיט כח פון די פערנומענע בנינים. [פו]ן די מיליטערישע קרייזן האבן די אויפשטענ־[דיגע] א סך סימפאטיעס. אין משך פון נעכטיגן טאג [האב]ן נעפראכט געווארען מיליטערישע אפטיילונגען פון מאבעשי. לויט קלאנגען וואס האבן זיך פער־שפרייט, האבן זיך די דאזיגע אפטיילונגען אפגע־זאגט צו שיסן אויף די אויפשטענדיגע. די ערמאר־דונג פון צוויי אנגעזעהענע אדמיראלען די געוועזענע פרעמיערען גראף סאיטא און אקאדא האט ארויסגערופן א גרויסע אויפרעגונג צווישען די מאט־ראסען. דער בנין פון פלאט־מיניסטעריום ווערט גע־היטען דורך שטארקע אפטיילונגען פון מאטראסען אין בנין קומען כסדר פאר בעראטונגען פון העכערע אפיצירען. עס איז נישט אויסגעשלאסען קיין איי־בעראשונגען, וואס קאנען ארויסרופן פערוויקלונ־גען.

קלאנגען וועגען מיליטערישער דיקטאטור פון גענעראל אראקי

לאנדאן, 29. (טעל.) די קלאנגען וועגען [א] מיליטערישען דיקטאטור פון גענעראל אראקי [ווע]רט ווייטער פערשפרייט. ביז איצט זענען די [קל]אנגען פון טאקיא נישט אפנעלייקענט געווארען.

דער דיפלאמאטישער קארעספאנדענט פון [„]מארנינג פאסט" בעטאנט, אז אויפ׳ן יסוד פון אינפארמאציעס פון טאקיא הערשט די איבערצייגונג אז די אויפשטענדיגע האבן אפגעהאלטען א טייל־ווייזע ערפאלג. די צייטונג איז איבערצייגט אז דער פארלאמענטארישער רעזשים וועט בעגרעניצט ווערען און אז די השפעה פון מיליטער אויף דער פאליטיק וועט זיין א שטארקערע ווי ביז־איצט. דער דאזיגער פאקט קען האבן ווייט געהענדיגע פאל־גען אויפן ווייטען מזרח.

איטאליענער פערנומען אמבא־אלאדזשי

לאנדאן, 29 (ספ. טעל.)
רייטער מעלדעט פון מאקאלע: דער איטאל־[יע]נישער הויפט־שטאב האט נאכ׳ן בעקומען ידיעות [וו]עגן דערנעהנטערן זיך פון נעזוס מיט א נייער [אר]מעע, בעשלאסען אונטערצונעהמען א תיכפ׳דיגע [א]קציע, וואס האט זיך פערענדיגט מיט׳ן פערנעה־מען אמבא־אלאדזשי, אנשטאט צוווארטען אויפ׳ן רעזולטאט פון דער אקציע אין טעמביען, ווי אויך ביים טייך טאקאזע.

די איטאליענישע עראפלאנען האבן באמבארדירט א דערפעל אין וועלכען עס האבן זיך געפינען דער נעגוס מיט זיין שטאב.

נישט געווען קיין אטענטאט אויף סטאלינ׳ען

ריגא, 29 (ספ. טעל.)
א רייהע צייטונגען האבן נעכטען געבראכט [א י]דיעה, וואס איז פערשפרייט געווארען דורך א [פו]יליש[ע]ר פרעסע־אגענטור, אז צו סטאלינען איז [אי]ן מאסקווע ארויסגערופן געווארען א שוועדי־[ש]ער דאקטאר. אין צוזאמענהאנג דערמיט זענען [א]ויך איבערגעגעבען געווארען קלאנגען וועגען אנ׳אטענטאט אויף סטאלינען.

עס שטעלט זיך ארויס, אז די גאנצע מעשה איז א ליגען, אויסגעטראכט פון אנהויב ביזן סוף. אמת איז בלויז, אז קראנק איז דער סעקרעטאר פון „ציק" אקולאוו און צו איהם האט מען ארויס גערופן אנ׳אויסלענדישען כירורג.

דער מופטי־ארגאן אלארמירט

אז יודען ווילען פערכאפען דעם כותל־המערבי

ירושלים, 29. (יט"א טעלעגראפיש)
די ארץ־ישראל־רעגירונג האט זיך געווענדעט צום בעקאנטען „אגודה"־פיהרער הרב בלאך, ער זאל צושטעלען א בעריכט פון זיין רעדע, וואס ער האט געהאלטען אין תל־אביב וועגען דער כותל המערבי.

ווי יט"א דערוואוסט זיך, שטעהט די דאזיגע ווענדונג אין צוזאמענהאנג מיט דעם אלארם פון מופטי־ארגאן, אז די „אגודה" פאדערט פאר יודען די רעכט איבער דער כותל המערבי.

מיניסטער בעק ארויסגעפאהרען קיין בריסעל

ווארשא, 29. (טעל.) היינט איז ארויסגע־פאהרען קיין בריסעל דער אויסערן מיניסטער בעק צוזאמען מיט די פרוי.

בעהאנדלונג פון ארעסטאנטען אין ארץ־ישראל

אינטערפעלאציע אין ענגלישען פארלאמענט

לאנדאן (יט"א), אין אונטערן־הויז האט דער דעפוטאט גאלאטשער אינטערפעלירט דעם קאלאניען־מיניסטער, צי ווערען נישט איינגעפירט ווערען קיין ענדערונגען אין דער בעהאנדלונג פון פאליטישע ארעסטירטע אין א"י.

דער קאלאניען־מיניסטער טהאמאס האט דע־רויף געענטפערט, אז פונקט ווי אין ענגלאנד ווערט אויך אין א"י נישט געמאכט קיין אונטער־שיד צווישען אז. גער. פאליטישע און אנדערע ארעסטאנטען. פעראורטיילטע ארעסטירטע ווערען בעהאנדעלט אויף א גלייכען אופן.

דייטשער אמבאסאדאר ביים מלוכה־פרעזידענט

ווארשא, 29. (טעל.) דער מלוכה פרעזידענט האט היינט אויפגענומען דעם דייטשען אמבאסא־דאר אין ווארשא מאלטקע.

פלאנדען פאהרט קיין מאסקווע

מאסקווע, 29 (ספ. טעל.)
אין די סאוויעטישע פאליטישע קרייזן הערשט די איבערצייגונג, אז אויך דער פראנ־צויזישער סענאט וועט ראטיפיצירען דעם פאקט. מען ווייזט אן אין מאסקווע, אז שוין דער פאקט, וואס דער פראנצויזישער פארלאמענט האט ראטי־פיצירט דעם פאקט, האט געהאט א גינסטיגע ווירקונג אויף דער לאגע אויפן ווייטען מזרח.

דאס אונטערשרייבען דעם פאקט וועט פאר־קומען אויף א פייערליכען אופן. עס ווערט פראיעקטירט איינצולאדען קיין מאסקווע דעם פראנצויזישען פרעמיער און אויסערן מיניסטער פלאנדע אלס עהרען גאסט פון ראטענפערבאנד.

פערגוואלדיגער — צום שיסען

קיעוו, 29 (ספ. טעל.)
עס האט זיך פערענדיגט דער פראצעס אי־בער א גרופע יונגע כוליגאנעס־רעצידיוויסטען, וואס זענען בעשולדיגט געווארען אין פערגוואל־דיגען אנ׳ארבייטערין א שלאגלערין. דער פראצעס האט געדויערט עטליכע טעג און האט צוגעצויגען א גרויסען אינטערעס פון דער געזעלשאפטליכקייט.

די בעשולדיגטע בעזובאוו, גענעסין און לאנדאן זענען פעראורטיילט געווארען צום שיסען. די איבעריגע — צו טורמע אויף פערשידענע טערמינען.

Dr. med.
HALTRECHT
ספעציעל־ארצט פאר הויט־, געשלעכטס קראנקהייטען און מענער־שוואכע
פיעטריקאווער 10, טעל. 245-21
נעהמט אן פון 8 פריה ביז 3 מיטאג און פון 7 ביז 9 אוו.
זונטאג פון 10—1 בייטאג. אלע ארט אנאליזען פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע־פרייזן
א ספעציעלער ווארטע־זאל פאר פרויען.

דאס לעבן אין ווארשא

(טעלעפאנישע ידיעות פון דער הויפט־שטאט)

[ד]ער אנטייל פון „פוילישען ראדיא" אין דער קאמפאניע געגען שחיטה־פערבאט, — די „ערקלערונג" פון פוי־לישען ראדיא צו דער ווארשאווער קהלה־פערוואלטונג.

די פערוואלטונג פון דער יודישער קהלה, האט [ער]האלטן פאלגענדן בריף פון „פוילישען ראדיא": „אלס ענטפער אויף אייער בריף פון 19־טען ד.ח. [צו]ע דעם רעפעראט פון דעפ. טיעשאלאווסקי ד. 18 [פו]ן ד. ח. (אונטערשטיצענדיג דעם פראיעקט פון [שח]יטה־פערבאט) טיילען מיר אייך מיט, אז אין דעם [רע]פעראט האט דער פרעלעגענט ארומגערעדט דעם [ג]עזעץ־פראיעקט, וואס ס׳איז אריינגעטראגען געווא־[רע]ן אין סיים וועגען שחיטה. שטעהענדיג אויפ׳ן אל־[גע]מיינעם מלוכה־שטאנדפונקט, קאנען מיר נישט [מסכ]ים זיין, אז דער דאזיגער רעפעראט זאל בעט־[ר]אכט ווערען אלס שטריטפארער, דעריבער קאן [ני]שט אנטגעווענדעט ווערען דאס לאטיינישע שפריכ־[וו]ארט, אז ביידע צדדים האבען גלייכע שאנסען און [א]נגעשריבען (אין פראנצויזיש) פון פראגראם־די־[ר]עקטאר (אונטערשריפט איז נישט לעזבאר).

[מען] פערשטעהט זיך, אז די דאזיגע „ערקלערונג" קאן [די] יודישע עפענטליכע מיינונג נישט בעפרידיגען, [וו]אס האט נאך נישט בעריכטיגט דעם „פוילישען [רא]דיא" זיך צו שטעלען אויף איין צד אין א פראג־[ע], וואס דער סיים האט נאך נישט בעשטעטיגט, און [אי]ן וועלכער די רעגירונג האט נאך קיין שטעלונג [נ]ישט גענומען. ס׳איז אויך נישט פערשטענדליך, [וו]אס דער בריף איז אונטערגעשריבען אין פראנצוי־[זיש], נישט אין פויליש.

צום צווייטען מאל אויסגעהאקט די שויבען אין א יודיש געשעפט

נעכטען האבען כוליגאנעס צום צווייטען מאל [או]יסגעהאקט די שויבען פון פלאקסבוימ׳ס שטאל־[געש]עפט, אויף גראניטשנא 13, פאליציי פיהרט אנ־[אוי]ספארשונג.

[צ]וזאמענפאהר פון פעלדשערס צוליב [ד]ער קריטישער לאגע אין דעם פאך.

[א]ין ווארשא איז פארגעקומען א צוזאמענפאהר פון פעלדשערס, אין וועלכען ס׳האבען זיך בעטייליגט 135 דעלעגאטען. ס׳זענען בעהאנדעלט געווארען א רייה וויכטיגע פראגען ווענען די ארבייט אין די שטאט־טישע און אומעזפיעטשאלניע שפיטאלען.

ס׳איז אנגענומען געווארען אנ׳ענטשפרעכענדע רעזאלוציע.

ארעסטירט א בעאמטער פון „ברית הצוהר".

נעכטען איז ארעסטירט געווארען דער בעאמ־טער פון „ברית הצוהר" י. לעווקאן. ער ווערט בעשולדיגט אין אויסשטעלען פעראיינס־בלאנקעטען און קוויטונגען און „איינקאסירען" געלד.

פערזאמלונג פון יודישע יוריסטען פעראורטיילט די אנטי־יודישע ארויסטרעטונגען אויף די פוילישע הויכשולען.

נעכטען איז פארגעקומען אנ׳אלגעמיינע פער־זאמלונג פון יודישען יוריסטען - פעראיין.

אלס פארזיצער איז געוועהלט געווארען ה. נ. בידרעמאן. נאכ׳ן בעגעהען דעם פערשטארבענעם מארשאל יוזעף פילסודסקי, גיט אפ א בעריכט ה׳ מאניץ.

נאכ׳ן בעריכט האט זיך אנטוויקעלט א דיסקו־סיע, אין וועלכער ס׳איז ארומגערעדט געווארען די געשאפענע לאגע פון די יודישע סטודענטען אין די הויכשולען.

ס׳איז אנגענומען געווארען א רעזאלוציע, אין וועלכער ס׳ווערט אמשארפסטען פעראורטיילט די ברוטאלע ארויסטרעטונגען אויף די פוילישע הויך־שולען, אין דעם אופן פון פערסמ׳ן די אטמאספערע אויף דעם לעמבערגער פאליטעכניקום.

ס׳איז אויך אנגענומען געווארען א רעזאלוציע וועגען פערביליגערן דעם שכר־לימוד אויף די הויך־שולען.

1800 עמיגראנטען פאהרען אפ דעם חודש מערץ פון פוילען.

פון פאלעסטינא־אמט טיילט מען מיט, אז אין חודש מערץ, וועלען יעדען דינסטאג אפפאהרען גרו־פעס עמיגראנטען דורך קאנסטאנצע. ס׳איז פארגע־זעהן, אז אין מערץ וועלען ארויספאהרען 1800 עמי־גראנטען.

די אובעזפיעטשאלניע בעקומען די קאנצעסיע אויף צו פערקויפען נאר־קאטישע אויסארבייטונגען.

דער מלוכה׳שער געזונטהייטס - אמט, האט ארויסגעגעבען א קאנצעסיע אויפ׳ן הורט - פערקויף פון נארקאטישע אויסארבייטונגען. דער איינקויף־צענטראלע פון דער „אובעזפיעטשאלניע" אויסצו־ארבייטען די מיטלען, וועלען מעגען די אובעזפיע־טשאלניעס אין ווארשא, לאדז און סאסנאוויעץ.

ס׳איז אויך ארויסגעגעבען געווארען א פעראָרד־נונג וועגען א שטענדיגער קאנטראל איבער נארקא־טישע ארטיקלען אין די הורטאווניעס און אין אפ־טייקען.

גערער רבי וועט ברענגען 100 סער־טיפיקאטען

אין ווארשא האט מען דערהאלטען ידיעות פון ירושלים, אז אויף פרשת ויקרא וועט דער בי שוין זיין אין גער. אויפ׳ן וועג פון ארץ ישראל וועט דער גערער רבי אפשטעלען אין עטליכע גרויסע שטעט. אין וויען וועט ער זיך לאזען בעהאנדלען דורך עט־ליכע פראפעסארען.

אזוי ארום וועט דער גערער רבי קומען קיין פוי־לען דעם 28 מערץ.

אין די אגודה׳שע קרייזען איז דערהאלטען גע־ווארען א ידיעה, אז דער גערער רבי האט אויסגע־פועל׳ט ביי דער ארץ־ישראל רעגירונג 100 סערטי־פיקאטען פאר זיינע אנהענגער.

„געז. פריינד פון דער העברעאישער אוניווערזיטעט אין ירושלים" ווארשא, ארלא 11.

די געזעלשאפט „פריינד פון דער העברעאישער אוניווערזיטעט אין ירושלים" מעלדעט דערמיט אלע פעראינטערעסירטע, אז די איינשרייבונגען אויף דעם העברעאישע אוניווערזיטעט אין ירושלים אויפ׳ן אקאדעמישען יאהר 1936-37 זענען פערלענגערט געווארען ביז דעם 15 מערץ 1936.

דער אטענטאט אויף דער יודישער שחיטה

ענגלישע יודען אפעלירען צום מלוכה-פרעזידענט, סיים און סענאט

לאָנדאָן, 29 (יט"א טעלעגראַפיש)

אויף אַ קאָנפערענץ פון פערשידענע יודישע אָרגאַניזאַציעס, אין וועלכער ס'האָבען זיך בעטייליגט 250 דעלעגאַטען, וואָס איז צוזאַמענגערופען געוואָרען וועגען אַטענטאַט אויף דער יודישער שחיטה אין פוילען, זענען אָנגענומען געוואָרען אַ רייה בעשלוסען. צווישען אַנדערע, אַרויסצושיקען אַן'אַפעל צום מלוכה-פרעזידענט, סיים און סענאַט געגען דער קאַמפּאַניע, וואָס האָט אויפגערודערט די יודישע עפענטליכע מיינונג אין דער גאַנצער וועלט.

ווירטשאפטליכע קאנפערענץ אין קראקא וועגען דער שחיטה

קראַקא, 29 (טעלעפאָניש)

אין קאַבינעט פון וויצע שטאָט-פרעזידענט ד"ר קלימעצקי איז פאָרגעקומען אַן'אינפאָרמאַטיווע ווירטשאַפטליכע קאָנפערענץ, געווידמעט דער פראַגע וועגען דער יודישער שחיטה. אין דער קאָנפערענץ האָבען זיך בעטייליגט פאָרשטייער פון דער אַגראַר קאַמער און פון דער האַנדווערקער-קאַמער, וועלכע האָבען זיך אַרויסגעזאָגט געגען דער שחיטה.

Dr. med. H. LUBICZ

ספעציאַליסט פאַר הויט, ווענערישע און געשלעכטס-קראַנקהייטען

צעגעלניאַנאַ 7 (פריהער 43), טעלעפאָן 141-32

עמפאַנגס-שעה'ן 8-10, 12-2 און 5-8 אָווענד

פארשלאג אין קראקאווער שטאט-ראט צו פערביטען די יודישע שחיטה

ראטמענער לאזען דעם כאדעקישען פראיעקט-געבער נישט קומען צום ווארט. — ווירדיגער ענטפער פון א יודישען ראטמאן

קראַקא, 29 (יט"א טעלעפאָניש)

אויף דער לעצטער זיצונג פון קראָקאווער שטאָט-ראַט, האָט דער כאַדעקישער ראַטמאַן קישינעווי געזאַמעלט אונטערשריפטען אויף אַ פאָרשלאַג צו פערביטען די יודישע שחיטה אין קראַקא. היות ווי ער האָט נישט בעקומען די נויטיגע צאָהל אונטערשריפטען, האָט ער דאָס אויסגענוצט בעת דער דעבאַטע איבער דער עמעריטור-פראַגע.

בעת דער ראַטמאַן האָט גענומען רעדען וועגען ראַטמענער פראָטעסטירט און איהם נישט געלאָזט רעדען געגען דער יודישער שחיטה, האָבען די אָנוועזענדע רעדען.

דער יודישער ראַטמאַן שווארצבערג האָט דאַן אָפּגעגעבען אַן'ערקלערונג, אין וועלכער ער האָט אָפּגעוואָרפען די אַלע שקרים און רכילות געגען דער יודישער שחיטה.

פרעסע-קאנפערענץ וועגען דער שחיטה אין דער יודישער קהלה

וואַרשאַ, 29 (טעלעפאָניש)

היינט אין אָוענד איז אין לאָקאַל פון דער יודישער קהלה פאָרגעקומען אַ קאָנפערענץ איינגעאָרדענט פאַר די פאָרשטעהער פון פוילישער און יודישער פרעסע וועגען דעם שחיטה-פּראָבלעם.

אויספיהרליכע רעפעראַטען האָבען געהאַלטען פּראָפעסאָר סענאַטאָר שאָר, דירעקטאָר ניידעמאַן, ד"ר מאַצקעוויטש, ד"ר מילייקאָווסקי, לייטער פון כמאַטיסטישען אַמט ביים „צעקאַבע" באָרנשטיין. עס זענען אויך געווען אָנוועזענד דעפּוטאַט זאַמערשטיין און סענאַטאָר טראָקענהיים. עס האָבען געשטעלט פראַגען די זשורנאַליסטען פון „דזשענניק נאַראָדאָווי", „אַ.ב.צ." און „אָסטאַטניע וויאַדאָמאָשטשי". די פראַגען זענען געווען נאַאיווע און מען האָט זיך בעמיהט זיי צו געבען גענויע אויפקלערונגען. צווישען אַנדערען האָבען זיי געפרעגט, פאַרוואָס ווילען די יודען עסען נאָר דאָס בעסערע פאָדערשטע פלייש און נישט דאָס ערגערע, הינטערשטע פלייש. מען האָט זיי אויפגעקלערט, אַז דאָס איז פונקט פערקעהרט. דאָס בעסערע פלייש איז דאָס הינטערשטע, וואָס יודען עסען נישט.

די קאָנפערענץ האָט געדויערט פון 9 אָוענט ביז האַלב 12.

ווילנער שטאט-ראט פערבאטען יודישע שחיטה

די דאָנערשטאָגדיגע שטאָט-ראַט-זיצונג וועט זיכער בלייבען אַ שוואַרצער בלאַט אין דער געשיכטע פון דער ווילנער זעלבסטפערוואַלטונג. דער ווילנער שטאָט-ראַט האָט בעוויזען זיין אמת'ן אַנטיסעמיטישען פנים. די סאַנאַציע מיט די ענדעקעס האָבען זיך ביידע געגעבען די הענט.

די זיצונג איז געווען אַ טריומף פון דער ווילנער ענדעציע, וועלכע האָט דאָס מאָל געהאַט געטרייע אָנהענגער אין דער סאַנאַציע-מערהייט, וועלכע האָט דאָס מאָל געשטימט צוזאַמען מיט דער ענדעציע.

דער סדר-היום פון דער זיצונג האָט אַרומגענומען ווייניג וויכטיגע פראַגען. דער שטורם איז געקומען ערשט נאָכדעם, ווי דער סדר-היום איז אויסגעשעפּט געוואָרען.

די ענדעקישע ראַטמענער האָבען אַריינגעטראָגען אַ דעמאָנסטראַטיווען פאָרשלאַג צו פערבאָטען די יודישע שחיטה.

דער טעקסט פון ענדעקישען פאָרשלאַג איז געווען פאָלגענדער: „דער ווילנער שטאָט-ראַט, איינינגענדיג זיך מיט די שטאָט-ראַטען פון אַנדערע שטעט פון פוילען, אין קאַמף צו פערבאָטען די יודישע שחיטה, וועלכע איז שוין פערבאָטען דורך דאָס רוב ציוויליזירטע מלוכות (?!!!! רעד.) אַלס נישט-הומאַניטאַרע און בעלעסטיקענדע פאַר דער קריסטליכער בעפעלקערונג, בעפעהלט דעם מאַגיסטראַט אַרויסצוטרעטען צו דער ענטשפּרעכענדער מאַכט מיט אַ פאָרשלאַג וועגען אַרויסגעבען אַן-ענטשפּרעכענדע פאָראָרדנונג צו פערווערען די ריטועלע שחיטה."

אַרום דעם דאָזיגען פאָרשלאַג האָט זיך ענטוויקעלט אַ לאַנג-דויערענדע דיסקוסיע, בעת וועלכער די יודישע ראַטמענער האָבען אַראָפּגעריסען די אַנטיסעמיטישע מאַסקע פון די פּראָיעקט-געבער און פון די, וועלכע האָבען דעם פאָרשלאַג אונטערשטיצט, קליידענדיג זיך לפנים וועגען אין דער טאָגע פון הומאַניטאַריזם. אגב האָט מען ביים סאַמע אָנהויב פון דער זיצונג געקאָנט פערשטיין, אַז די ענדעקעס גרייטען צו אַ דעמאָנסטראַציע. די גאַלעריע האָט אויסגעפילט אַן'ענדעקישע באָיובקע, וועלכע די ראַטמענער פון דער נאַציאָנאַל-דעמאָקראַטיע האָבען בעשטעלט כדי צו בעקומען אַפּלאָדיסמענטען פון דער „בעפעלקערונג". אגב איז דאָס מאָל די ענדעקישע „קליקע" טיילמאָל צונויץ געקומען אויך די פאָרשטעהער פון דער סאַנאַציע.

די ענדעקישע בעגרינדונג פון דעם דאָזיגען פאָרשלאַג איז אַ בעקאַנטע: „מען קען ווייטער נישט טאָלערירען דעם באַרבאַרישען, מיטעלאַלטערליכען אופן פון שחיטה." די ענדעקעס האָבען אויך מאָטיווירט זייער פאָרשלאַג מיט עקאָנאָמישע מאָטיווען: „די קריסטליכע בעפעלקערונג מוז איבער צאָהלען צוליב דעם פאַר פלייש" און איין ענדעקישער ראַטמאַן בעלסקי האָט אַפילו אילוסטרירט זיינע ווערטער מיט „סטאַטיסטיק". ער האָט נעמליך פעסטגעשטעלט, אַז די קריסטליכע בעפעלקערונג צאָהלט צוליב דער ריטועלער שחיטה יאָהר-יעהרליך פאַר'ן יודישען קהל 225 טויזענד גילדען אַ יאָהר — „גראָשען אין גראָשען".

אַדוו. טייטעל (בונד) האָט דערקלערט, אז נישט נאָר יודישע, נ"ור אויך נישט יודישע סאָציאַליסטען וואָלטען געשטימט געגען דעם שחיטה - פערבאָט, ווייל די כוונה פון די פאָרשלאַג-געבער איז אַן'אַנטיסעמיטישע און רעאַקציאָנערע.

ראַטמאַן בורשטיין (פ"צ) האָט דערקלערט, אַז אונטער'ן מאַנטעל פון כלומרשטען הומאַניטאַריזם זענען די ענדעציע און די סאַנאַציע בלויז אויסען צוצונעמען ביי אַ גרויסען טייל פון דער יודישער בעפעלקערונג די עקזיסטענץ-מעגליכקייטען די אמת'ע כוונה פון די ענדעקעס איז אַרויסצושטויסען די יודען פון אַלע פרנסה-צווייגען.

(פון אונזער קאָרעספאָנדענט)

דער ענדעק בעלסקי האָט צווישען אַנדערע דערקלערט, ווענדענדיג זיך צו די יודישע ראַטמענער „אויב אייערע סאָציאַליסטען מיט די „בונד" זשויען" האָבען זיך געאיינינגט, איז וואָס-זשע וואונדערט איהר זיך, אַז מיר זענען איינשטימיג אין דער דאָזיגער פראַגע מיט'ער סאַנאַציע. ווען איהר וואָלט דאָ נישט געווען צווישען אונז וואָלט בכלל צווישען אונז און זיי נישט געווען קיין שום אונטערשיד און ווענדענדיג זיך צו בורשטיינען האָט ער נאָך צוגעגעבען:

— איך וואונדער זיך, אַז איהר אַלס ציוניסט, פּראָטעסטירט געגען דאָזיגען פאָרשלאַג. מיר העלפען דאָך אייך עמיגרירען...

בורשטיין: איך דאַנק אייך פאַר דער הילף...

ד"ר וויגאָדסקי האָט גערעדט דריי מאָל. ער האָט דעמאַסקירט דעם אמת'ן מיין פון פאָרשלאַג קריטיקירענדיג די דרינגליכקייט. ד"ר וויגאָדסקי האָט פעסטגעשטעלט אַלס דאָקטאָר, אַז די פאָרוואורפען וועגען דער כלומרשטער נישט-הומאַניטאַריטעט פון דער יודישער שחיטה איז אַ בפירוש'ער ליגען, די בהמה פערלירט גלייך דאָס בעוואוסטזיין.

ערטער'וייז האָבען ד"ר וויגאָדסקי'ס ווערטער געטראָגען אַ פּאַטעטישען כאַראַקטער. אפילו אויף די ענדעקישע ראַטמענער האָבען די ווירדיגע ווערטער פון גרייז-גראָהען ד"ר וויגאָדסקי געמאַכט אַן'איינדרוק. די ענדעקישע באָיובקע האָט אפילו נישט געהאַט קיין מוט צו מאַכען צווישענרופען.

„חשובער שטאָט-ראַט. איך פערשטיי נישט די איילעניש. איהר זאָגט אַזוי און מיר זאָגען אַזוי. איהר האָט געלייענט וועגען דער דאָזיגער פראַגע איינזייטיגע ליטעראַטור. דער שטאָט-ראַט וועט בעליידיגען זיך אַליין, זיין כבוד און ווירדע, אויב ער וועט אָננעמען אַ בעשלוס אין אַ פראַגע, וועלכע איז איהם נישט קלאָר. אַזאַ בעשלוס וועלכער איז אויסען בלויז אונטערצושטיצען פּריסטאָראָוואַ'ס פּראָיעקט אין סיים, מיידט זיך אויס מיט דעם דאָזיגען ציל. וואָס פאַר אַ ווירדע וועט האָבען אַ בעשלוס, וועלכער איז אָנגענומען געוואָרען אומוויסענדיג. דאָס הייסט אָפּלאַכען פון זיך אַליין. זיך אַליין לעכערליך מאַכען. דער דאָזיגער פּראָיעקט איז בלויז אַן'אויסדרוק פון דער אַנטיסעמיטישער כוואַליע, וועלכע פערגיסט אונזער לאַנד. שוין לאַנג מערקען זיך אין פוילען פאָלגען פון היטלעריסטישער אַרבייט.

די כוואַליע שטאַמט פון בערלין. און איהר, חשובע הערן, דאַרפט זיך גוט פערטראַכטען—צי דאַרפען מיר גיין מיט דער דאָזיגער כוואַליע אָדער נישט. מען דאַרף זיך אָפּגעבען אַ דין-וחשבון דערפון, וואוהין וועט אונז די כוואַליע ברענגען, דייטשלאַנד איז פערזונקען אין באַרבאַריזם, זי איז איזאָלירט פּאָליטיש און עקאָנאָמיש, זי איז מאָראַליש קאָמפּראָמיטירט. מען טאָר נישט גיין מיט דער דאָזיגער כוואַליע, וועלכע איז אַ פּראָדוקט פון דער אַגיטאַציע פון די בערלינער נאַציס... מען איז אויסען אַרויסצושטויסען די יודען פון אַלע פּאָזיציעס און פאַראייביגען דערנידריגען אונז."

דער איינציגער קריסטליכער ראַטמאַן וועלכער האָט זיך קאַטעגאָריש אַרויסגעזאָגט געגען ענדעקישען פאָרשלאַג איז געווען דער רוסישער ראַטמאַן אַדוואָקאַט קרעסטיאַנאָוו. וועלכער איז אריין אין שטאָט-ראַט מצד דער ב. ב.

„וואָס איז די איילעניש — האָט ערקלערט אַדוו. קרעסטיאַנאָוו, — טויזענדער יאָהרען עקזיסטירט די שחיטה. איך לייג פאָר איבערצוגעבען דעם ענין אַ ספּעציעל-געוועהלטער קאָמיסיע פון 7. וועלכע וועט דעם ענין אויספאָרשען און צוגרייטען און דעמאָלט וועט דער שטאָט-ראַט זיך קענען אַרויסזאָגען. וואָס שייך הומאַניטאַריטעט קען מיר זיך צו גלייכגילטיג דערצו וי די איטאַליענער קוילענען אויס און שטיקען אויס מיט גאַזען די אַביסיניער און מיר פּראָטעסטירען נישט".

„איך רוף דעם שטאָט-ראַט אָפּצוואַרפען דעם ענדעקישען פאָרשלאַג.

אַדוו. קרעסטיאַנאָוו איז צוליב דעם שאַרף אָנגעגריפען געוואָרען דורך די ענדעקישע ראַטמענער גלינסקי און פעדאָראָוויטש. גלינסקי האָט געזאָגט, אַז מיט אַזעלכע איבערצייגונגען דאַרף קרעסטיאַנאָוו זיצען אין רוסלאַנד. קרעסטיאַנאָוו האָט אויף דעם געענטפערט, אַז ער איז געבוירען אין קאָוונע, זיין מאַמע איז אַ ווילקאָמירער, זיין באָבע — אַ טראָקער. ער איז אַ היגער און ער וועט פערלאָזען פוילען נאָר געצוואונגענערהייט, ווען גלינסקי וועט ווערען אינערן-מיניסטער און וועט איהם אַרויסשיקען.

ראַטמאַן סעגאַל ווייזט אָן, אַז אויך אין דער רוסישער דומע איז בעריהרט געוואָרען די פראַגע. אין דער אַלגעמיינער ענציקלאָפּעדיע ווערט נישט פאָרגעוואָרפען, אַז די שחיטה איז אַנטי-הומאַניטאַר אין צאַרישען רוסלאַנד זענען וועגען דער פראַגע פאָרגעקומען ציוי צוזאַמענפאָהרען. ד"ר בעם, אַלס בעפולמעכטיגטער פון די צוזאַמענפאָהרען, האָט יאָהרענלאַנג געפיהרט פאָרשונגען און האָט פעסט געשטעלט, אַז די יודישע שחיטה איז דער סאַמע הומאַניטאַרישסטער אופן פון קוילענען בהמות.

„אויב איהר רעדט וועגען הומאַניטאַריטעט, טאָ פאַרוואָס פערווערט מען נישט דעם יאַגד. וואָס איז שוין אינגאַנצען נישט הומאַניטאַר".

מיט 41 שטימען איז דער בעשלוס אָנגענומען געוואָרען. געגען האָבען געשטימט די יודען און אַדוו. קרעסטיאַנאָוו.

ביים אַרויסגאַנג האָט די ענדעקישע באָיובקע אויפגענומען דעם אַדוואָקאַט קרעסטיאַנאָוו מיט אויס געשרייען „שבת-גוי".

* * *

אַלזאָ ווילנע ווערט אויך גלייכגעשאַלטעט. די אַלטע היסטאָרישע שטאָט, אין וועלכער צוויי פעלקער האָבען מער-וועניגער פרידליך צוזאַמענגעלעבט און וועלכע איז געווען בעריהמט אויף דער גרויסער וועלט אונטער דעם נאָמען „ירושלים דליטא" — האָט זיך מתקנא געווען אָן דער שטאָט פון די „סעקרעטאַרטשיקעס", — אין פויזען און אָנגענומען דעם שחיטה-פּראָיעקט.

דער געהאָרכזאַמער סאַנאַטאָריש-ענדעקישער שטאָט-ראַט האָט נישט געהאַט קיין געדולד צו וואַרטען אויף דעם בעשלוס פון די געזעצגעבערישע אַנשטאַלטען פון דער פוילישער רעפּובליק און ער האָט זיך צוגעאיילט מיט דעם שחיטה-פערבאָט.

וואָס האָבען געקענט טון די יודישע ראַטמענער? אַלע, אָהן אונטערשיד פון ריכטונג, האָבען דעמאַסקירט די אַנטיסעמיטישע כוונות פון דעם פאָרשלאַג. דאָס איז אַלץ, וואָס יודישע ראַטמענער קענען היינט צו טאָג טון.

דער בעשלוס פון דער נעכטיגער שטאָט-ראַט-זיצונג וועט בלייבען אַן'אייביגער שאַנד-פלעק פאַר די יעניגע, וועלכע האָבען געבראָכען די הערליכע טראַדיציעס, וואָס ווילנע האָט געפלעגט אין פערלויף פון פיל יאָהרען.

Proszki od BÓLU GŁOWY dla dorosłych, ze znakiem fabrycznym KOWALSKINA

A.K.

FABR. CHEM. FARM. „AP. KOWALSKI" WARSZAWA

די פראגע פון דער יודישער שחיטה אויף דער ווירטשאפטליכער קאנפערענץ

וואַרשאַ, 29 (טעלעפאָניש) היינט איז ...קומען אַ רייה זיצונגען פון קאָמיסיעס, וואָס ... געוועהלט געוואָרען אויף דער ווירטשאַפטליכער ... פערענץ. צווישען אַנדערע איז אויך ... זיצונג פון דער דריטער קאָמיסיע פון די ווירט... ליכע רעהאַטונגען פאַר ענינים פון סחורות ... צווישען אַנדערען האָט אויך גערעדט דער ... טאָר עדוואַרד איוואַשקעוויטש, וועלכער האָט ... וועגען דער נויטווענדיגקייט צו פערבעסערן ... סחורות-אויספיהר אין לאַנד. דער רעפערענט ... אויך בעריהרט די פראַגע פון יודישער שחיטה ... ווירטשאַפטליכען שטאַנדפּונקט, לויט ... פון רעדנער, נישט בעריהרענדיג די הומאַני... און רעליגיעזע זייט פון דעם ענין, פאָדערט ... ווירטשאַפטליכער אינטערעס פון די מלוכה, אַז ... פראַגע זאָל ערלעדיגט ווערען אין זין פון ... די ריטועלע שחיטה.

וועגן קאלאניזירן דייטשע יודן

לאָנדאָן, 29 (יט"א טעלעגראַפיש) ווי יט"א דערוואוסט זיך, וועט די ... אנענץ פאָדערען 50 פּראָצענט ערטער אין ... קערפּערשאַפט פאַר קאָלאָניזירען די דייטשע יוד...

ראדיא - פראגראם

זונטאָג, ר. 1-טען מערץ

... ציים-סיגנאַל, 9.15 פּליטען, 9.40 ידיעות, 10 ... טעסדינסט. נאָך דער גאָטעס-דינסט מוזיק (פּליטען), ... רעפּאָרטאַזש, 12.15 מוזיק. פריהמאָרגען פון ... 2 „קינדער" — פראַגמענט פון יאַן בזשאָזאַ'ס ... צעהלונג, 2.20 „קאָנצערט זשיטשען", 3.30 פּוילישע ... זיק (פּליטען), 3.45 ספּאָרט ראַט-געבער פאַר ... 4 „בלינדע ליבע", 4.20 מאַנדאָלינען-קאָנצערט ... לעמבערג, 4.45 ווירטשאַפטליכער שמועס, 5.05 — ... מוזיק-טאַקטען, 5.45 אורדיציע פאַר קינדער, 6 ... פּיאַנאָ-קאָנצערט, 6.30 „דער ווירט און זיין ... (לויט לעוו טאָלסטאָי), 7.10 ספּאָרט-ידיעות פון ... 7.15 רעקלאַמע - קאָנצערט, 7.30 הומאָר און ... מוזיק, 8 „אויף די לעמבערגער ...", 8.30 קלאַסישע מוזיק, 8.45 פון מאַרשאַל ... שריפטען, 8.50 אָווענד - ידיעות, 9.05 ... צערט פון וויען, 10 רייזע-פּעליטאָן, 10.15 ... ידיעות, 10.30 טאַנץ-מוזיק, 11 ידיעות, ...

פון דער לאדזער בערזע

באַנק פּאָלסקי	—	—	—	...80
3 פּראָצ. בוד	—	—	—	...50
4 „ דאָלאַריבקע	—	—	—	...80
7 „ סטאַביליזאַציע (אמ.)	—	—		...75
5 „ וואַרשאַווער פ. ב. 1934	—			...50
5 „ לאָדזער	—			...88
ענגלישער פונט	—			...17
דאָלאַר אָפיצ. — 5.24.00 גישט-אָפיציעל -				
גאָלד-דאָלאַר	—	—	—	
גאָלד-רובל	—	—	—	
דייטשער מאַרק	—	—	—	
פראַנק שווייצאַרישע	—	—		...00

ביי אַ בלאַסער, גרוי-געלער פאַ... פון געזיכט

אויסגעלאָשענע אויגען, שלעכטע זעלבסט-פּיהלונג, ... מלענערטער ווילען צו דער אַרבייט, אַלגעמיינע ... שווערע חלומות, מאָגען-וויטאָג. מח-דרוק און ... אויפּרעגונג ווערט עמפּפעהלט צו טרינקען ... טעג אויפ'ן ניכטערען מאָגען אַ גלאָז ביטער... פּרעגט דאָקטוירים Franciszka Józefa ... אַלע אַפּטייקען און סקלאַד-אַפּטעקעס.

קלאַנג-קינא-טעאַטער

ZACHĘTA

זגערזשער 26.

היינט און פאָלג. טעג!

די פריילינסטע קאָמעדיע פון אַלע צייטען

Wiktor — czy Wiktorja

אין די הויפּט-ראָלען:

RENATA MILLER i HERMAN HIEMIG

— II —

אַלס אויסערן פּראָגראַם ווערט געוויזען דער פילם א. ג.

„די לעצטע ליבע" מיט Albert Basserman i Hans Jaray

אָנהויב 4 נאָכמ. שבת און זונטאָג 12 ...

דער מיליטערישער אויפשטאנד אין יאפאן
און די סיבות פון די בלוטיגע געשעהענישען

די איצטיגע געשעהענישען אין יאפאן זענען געד־ סען נישט אומערווארטעט, דער איצטיגער מילי־ רישער אויפשטאנד האט שוין זיין געשיכטע. ט קוקענדיג אויף דער שטרענגער צענזור, וואס ט נישט אדורך קיין שום ידיעות וועגען די אי־ ליכע פאליטישע קאנפליקטען קיין אויסלאנד, איז ין לאנג געווען בעוואוסט וועגען די חלוקי דעות ס האבען געהערשט צווישען די בעזונדערע קלאס־ פון דער בעפעלקערונג, צווישען די פראפעסיא־ ארגאניזירטע ארבייטער און דער בורזשואזיע וואס פעראייניגט אין גרויסע טרעסטען. ס'זענען גע־ בעקאנט אויך קאנפליקטען צווישען די פארלא־ מענטארישע פארטייען און דער רעגירונג, וואס ט אונטערשטיצט דורך די מיליטערישע קרייזען אויך וועגען קאנפליקטען צווישען בעזונדערע יטערישע פארטייען, וואס האבען געשפאלטען די נע אויף צוויי פיינדליכע לאגערן.

אין דער שפיץ פון איינעם שטעהט דער קריגס־ טער האיאשי, וואס פעראייניגט ארום זיך די רע אנפיהרער פון דער ארמעע און די אנטער־ נעמע טוער פון קריגס־מיניסטעריום. די דאזי־ קרייזען שטרעבען צו בעזייטיגען דעם איינפלוס דער ארמעע אויף דער פאליטיק און זיי האלטען א חוץ פאליטישע ענטשיידונגען אונטערליגען שליסליך דער קאמפעטענץ פון דער קייזערלי־ מאכט.

אין דעם צווייטען לאגער געפינען די יונגערע צירען, וואס שטאמען הויפטזעכליך פון די ארי־ קלאסען פון דער בעפעלקערונג. זיי שטרעבען צו, אז די ארמעע זאל ווערען א אקטיווער פאק־ פון דער אינערליכער און אויסערליכער פאלי־ צו זיי געהערען אויך די קריגס־פיהרער, וואס שיליגען זיך אקטיוו אין דער יאפאניש־כינעזי־ פאליטיק, די דיפלאמאטען פון דער קוואנטו־ ארמעע און אויך די גענעראלען, וואס זענען אין מאנדזשוריען. אין דער שפיץ פון דאזי־ לאגער שטעהט דער גענעראל אראקי, געוועזע־ קריגס־מיניסטער.

ער ענדציל פון ביידע מיליטערישע יאפאנישע שען זענען גלייכע. ביידע שטרעבען זיי צו פער־ סערן די מאכט פון דער יאפאנישער אימפעריע אויפצולעבען די אלטע יאפאנישע טראדיציעס לאנד. נאר די אפאזיציע ציינענט זיך אויס מיט אונצופרידענהייט צוליב, לויט זייער מיינונג, ווייכען, צו שוואכען, מילדען שטרעבען פון דער שהערגדער קריגס־פארטיי צו די דאזיגע צילען. משך פון דער צייט האבען זיך די געגענזאצען פערשארפט, אז די פאמיליקייט פון עלטערן האט דער יונגערער שוין בעטראכט כמעט פאר טראט און א בגידה פון די נאציאנאלע אינ־ רעסען.

די יונגע אפיצירען פיהלען זיך סאלידאריש מיט סאלדאטען, די זוהן פון פויערן און אר־ שער, וואס לעבען אין ווירטשאפטליכען קריזיס, וואס האבען נישט קיין שום נוצען פון דער עקא־ מישער ענטוויקלונג פון יאפאן, וואס האט רייך גע־ כט די גרויסע בורזשואזיע. די פעראייניגונג פון פויערן און די אונצופרידענהייט פון די ארבייטער לויט זייער מיינונג א ערנסטע מיעה צו דער צענטראציע פון די נאציאנאלע כוחות, וואס זע־ נויטיג בכדי צו ענטוויקלען די יאפאנישע מילי־ רישע קראפט און צו פערווירקליכען די אידעע פון ריטער אויסערליכער עקספאנסיע, וואס בע־ זיי.

בער אויך דעם קריגס־מיניסטער האיאשי און נאהענטסטע מיטארבייטער זענען בעלעבט פון זעלבער אידעע, אבער בעת די יונגע ווילן נישט פון קיין שום קאמפראמיסען, זענען אבער די הערגדע מיליטערישע קרייזען, וואס זענען נישט אנט אין אלע פרטים פון דער אינטערנאציאנאר פאליטיק, איבערציינגט, אז די יאפאנישע צי־ קען מען נישט דערגרייכען באפענדיג.

ם די דאזיגע פארזיכטיגע פאליטיק פון די אנ־ דערע מיליטערישע קרייזען צוקלאפט דעם פריי־ פון די גלייכליכען פאטריאטיזם פון די יונ־ אפיצירען ביז צו א אונפערנעמליכען פאנאטיזם שטויסט זיי צו נישט בעטראכטע און ריזיקיר־ שריט.

ווען אין אויגוסט פון פערגאנגענעם יאהר האט יאפאנישע רעגירונג געוואלט מאכען לגבי כינע ריינדליכען זשעסט און געשיקט קיין נאנקין פארשטעהער, האבען די קרייזען פון די יונגע צירען אין דעם געזעהן נישט קיין אקט פון דיפ־ לאמאטישער העפליכקייט, נאר כמעט א קאפיטולא־ , פאר כינע. און אלס נקמה פאר דער דאזיגע ציאנאלער דערנידריגונג" איז דאן דערהרג'עט ווארען גענעראל נאגאטא, וויצע קריגס־מיניסטער. מערדער פולקאווניק אייזאווא האט ביים ארעסט מאטיווירט זיין שריט אלס שטראף פון א רעטער.

אויב א טויטליכע שנאה צווישען די צוויי ליטערישע פארטייען האט שוין פון לאנג גע־ ענט, זענען אבער די דירעקטע סיבות צו דעם יצטיגען אויפשטאנד געווען צוויי פאליטישע געשעה־ עהנישען: די וואהלען אין פארלאמענט און זייער זולטאט פון איין זייט און די צו פריידליכע לויט ער מיינונג פון די עקסטע מיליטאריסטען, ווענדונג אס עס האט אין דער לעצטער צייט אנגענומען י אויסערליכע פאליטיק פון אדמיראל אקאדא.

די וואהלען אין יאפאן האבען זיך אפגע־ שפילט ארום דער פראגע פון דער קאנסטיטוציא־ נאלער פאליטיק. אין דער צייט וואס די סעיוקא־ פארטיי שטרעבט צו פערקלענערן די בעדייטונג פון פארלאמענטאריזם, האט דאגעגען די רעגי־ רונגס־פארטיי מינסעיטא געקעמפט פאר א שטרעב־ גען קאנסטיטוציאנאליזם. אנ'אפקלאנג פון דאזיגען קאמף איז געווען דער אטענטאט אויף דעם פראפעסאר מינאבע, וואס האט ווי געדינט אלס סיגנאל צו די איצטיגע בלוטיגע געשעהענישען. דער פראפעסאר מינאבע איז דער גרעסטער קענער פון מלוכה־רעכט אין יאפאן, ער האט געשאפען די אזוי גערופענע „ארגאנישע טעאריע“, וואס בעטראכט די מאכט פון קייזער אלס אנ'ארגאנישן בעשטאנד־טייל פון דער מלוכה־מאכט צוגלייך מיט'ן פארלאמענט און רעגירונג. די דאזיגע טעאריע ווערט געוואלדיג בעקעמפט דורך די געגנער פון פראפעסאר מינאבע וואס פרעדיגען די אידעע פון „טענא“, דעם דאזיגען טעאקראטישען אבסאלוטיזם, וואס אנערקענט נאר די מאנארכיע פון גאט'ס חסד און פאר וועלכער דער מיקאדא, „דאס אייניקעל פון דער געטין פון דער זון“, איז דער איינציגער אויסדרוק פון דער מאכט. די טרעגערי'ן פון דער דאזיגער אידעע איז די סעיוקא־פארטיי צו וועלכער עס שטעהט אידעאלאגיש צו די עקסטע מיליטעריש'ע פארטיי.

הגם בעת די לעצטע פארלאמענט־וואהלען האט געזיגט די ליבעראלע קאנסטיטוציאנעלע פארטיי פון פראפ. מינאבע, אבער אנ'אבסאלוטע מעהרהייט אין קומענדען פארלאמענט וואלט זי געהאט נאר אין פאל, ווען עס וואלט דעם איצט ערמארדעטען פרעמיער געלונגען זיך צוזאמענצורעדען מיט איינגע אנדערע פארלאמענטארישע גרופירונגען. אבער די פאליטישע ליידענשאפטען האבען זיך אזוי צופלאקערט, אז נישט אפווארטענדיג דעם ענטגילטיגען רעזולטאט פון די וואהלען, האבען די פאליטישע געגנער צוערשט אויסגעפיהרט אנ'אטענטאט אויפן פראפעסאר מינאבע און דערנאך אויפגעהויבן א אויפשטאנד געגען גאנצען סיסטעם.

די צווייטע סיבה פונ'ם איצטיגען אויפשטאנד איז די פרידליכע ווענדונג פון דער יאפאנישער פאליטיק לגבי איהרע שכנים. דער אויסערן־מיניסטער הירטא איז סוף יאנואר ארויסגעטרעטען מיט א רעדע, אין וועלכער ער האט געמעלדעט וועגען דער פרידליכער פאליטיק לגבי אמעריקא און ענגלאנד. אין די לעצטע טעג האבען די בעציהונגען מיט ראטען־פערבאנד אויך אנגענומען א מעהר פרידליכע ווענדונג און די יאפאנישע פרעסע האט געמעלדעט, אז דער פרעמיער, אדמיראל אקאדא האט מסכים געווען צו דער פאליטיק, וואס שטרעבט צו רעגולירען די סאוויעטיש־יאפאנישע בעציהונגען. די דאזיגע פאליטיק, וואס איז ארויסגערופען געווארען נישט צוליב דעם, וואס יאפאן האט רעזיגנירט פון איהרע פלענער, נאר איז דיקטירט געווארען דורך די אינטערעסען פון פראקטישער פאליטיק פון איצטיגען מאמענט, איז געווען דאס צינדהעלץ וואס האט אונטערגעצונדען דעם פולווער־לאגער.

דער ערשטער געדאנק אין איצטיגען מאמענט איז, וואס פאר אנ'איינפלוס וועלען די איצטיגע געשעהענישען אין יאפאן האבען אויף דער אינטערנאציאנאלער פאליטיק. עס קומט אויפ'ן געדאנק, אז וועלכער צד עס זאל אין יאפאן איצט נישט זיגען, וועט עס דאך האבען צו טון מיט אנ'אפשוואכונג פון דער יאפאנישער ארמעי ווייל אנ'ארמעי וואס ווערט צעריסען פון אינערליכע מחלוקות קען נישט דינען אלס פערטיגער אינסטרומענט צו אנ'אויסערליכער עקספאנסיע. ווען מען זאל נאך נעהמען אין אכט דעם שווערען ווירטשאפטליכען קריזיס אין יאפאן, איז שווער צו גלויבען איצט אין כח פון דער אנגרייפענדער יאפאנישער עקספאנסיע אין איצטיגען מאמענט.

יאפאן געפינט זיך איצט אהן שום ספק אויף א ווענדע־פונקט נאר די אינערליכע אונרוהען דארפען אהן שום ספק אפהאלטען דעם יאפאנישען „דראנג אויף מערב“.

די שטעלונג פון פראנצויזישען פילאזאף בערגסאן
צו דער יודען־פראגע

אין די שריפטען פון דעם גרויסען פראנצויזישען פילאזאף, פון יודישער אפשטאמונג, בערגסאן זעהט מען נישט קיין שום שטעלונג צום יודענטום און צו יודישע פראגען. ווער עס גלויבט אבער, אז דער דאזיגער גרויסער און אוניווערזאלער גייסט האט זיך צוריקגעהאלטען ארויסצוזאגען א מיינונג וועגען יודישען פראבלעם און האט גארנישט געוואלט וויסען וועגען יודענטום, דער לעבט אין טעות.

א דאקומענטארישע אויפקלערונג איבער דעם דאזיגען פונקט האט געבראכט זשילבער מעיר, איינער פון די גלענצענדסטע סטיליסטען צווישען די פילאזאפישע שריפטשטעלער פון פראנקרייך, וואס זיין בוך „בערגסאן מאן מעטר“ („בערגסאן מיין לעהרער“) איז איצט ערשינען. דאס בוך איז פיל מעהר ווי א געוועהנליכע ביאגראפיע. די פערזענליכע ענטוויקלונג פון דאזיגען אויטאר, וואס האט געהערט צו דעם אינטימען קרייז פון בערגסאנ'ס פריינד, האט געגעבען די מעגליכקייט, אז די יודישע פראגע זאל צווישען איהם און בערגסאנען ארומגערעדט ווערען אין פערזענליכע געשפרעכען. די פאמיליע מעירס האט געהערט צו די „אנטי־דרייפוסארען“. אבער מיט בערגסאנען איז זי געווען פערבינדען דורך לעבהאפטע פערזענליכע בעציהונגען, וואס האבען דערפיהרט דערצו, אז זשילבער מעיר זאל נאך אלס גאנץ יונגער מענש ענטשיידען דורך בערגסאנען בעאיינפלוסט ווערען אין זיין גייסטיגער ענטוויקלונג. אבער דא איז אויפן [illegible] א נייע קראפט: טשארלס מאראַ. דער דאזיגער גלענצענדער שריפטשטעלער און קראפטפולער דיאלעקטיקער האט מיט זיין קאמף געגען דער דעמאקראטיע בעגייסטערט די פראנצויזישע יוגענד און מיט דער שנאה געגען דער דעמאקראטיע געהט ביי מאראַן, האנד־ביי־האנד, אויך די שנאה צום יודענטום. אזוי ארום איז ביי זשילבער מעיר ענטשטאנען א נשמה־קאנפליקט: פון איין זייט ציהט איהם צו זיינע פאליטישע פריינד, די אנטיסעמיטען, און פון דער אנדערער זייט צום פריינד פון זיין פאטער, צום יוד בערגסאן. אין א געשפרעך מיט איהם זוכט ער די לעזונג פון קאנפליקט און ביי דער דאזיגער געלעגענהייט האט זיך בערגסאן ארויסגעזאגט וועגען דער דרייפוס־אפערע און וועגען דעם יודענטום: "די אפערע דרייפוס דריקט נאך שווער אויף אונזער פאליטיש לעבען. מיין מיינונג וועגען איהר? אין אנהויב האב איך א לאנגע צייט מיין גלויבענס־חבר געהאלטען פאר שולדיג. דער „פאלשער אנרי“ האט פאר מיר זיין אומשולד געמאכט פאר ווארשיינליכער און האט פון מיר געמאכט פאר א אנהענגער פון דער פאדערונג פאר א רעוויזיע פון פראצעס. דאס שטערט אבער נישט, אז איך האב שטענדיג פערארטיילט דעם אופן פון אגיטאציע צו איהר אדורכפיהרונג. די אגיטאציע האט א פראצעס, וואס האט געקענט בלייבען אויפ'ן יודישען באדען, פערוואנדעלט אין א בעדויערענסווערטען בירגער־קריג. אין דער דרייפוס־אפערע האב איך אלע געגעבען אונרעכט און ווי איהר קענט זיך פארשטעלען, האב איך מיר דורך דעם פערשאפט שונאים אין ביידע לאגערן.

לאמיר איבערגעהן צו דער יודען־פראגע. גלויבט נישט, אז עס איז מיר פיינליך וועגען דעם צו רעדען. איך דארף אייך נישט זאגען, אז איך פערארטייל דעם אנטיסעמיטיזם ערשטענס ווייל איך בין א יוד און האב מיך שטענדיג אנערקענט אלס יוד, און דאן אויך ווייל דער אנטיסעמיטיזם איז מיר פארגעקומען נאך געמיינער אלס בארבאריש, ווייל ער איז אויפגעבויט אויף א מערקווירדיג ווילקירליכער און איבערפלעכליכער ראַסען־טעאריע, און איז אונפעהיג פיינערע אונטערשידען צו בעגרייפען אין א פראגע, ביי וועלכער עס האנדעלט זיך טאקע וועגען אזעלכע ניואנסען!

איך לייקען נישט, אז עס זענען פערהאן עטנישע סימנים ביי די יודען, וואס אונטערשיידען זיי, אבער צי בילדען די דאזיגע עטנישע סימנים אנ'איינהייטליכען בלאק, ווי דאס פערזיכערן זייערע געגנער? אלס יוד מוז איך גיכער פעסטשטעלען דעם היפוך דערפון. עס איז פערהאן א יודישער מאטעריאליזם אבער אויך א יוד. אידעאליזם, ס'איז פאראן א רעוואלוציאנערער מעסיאניזם, ס'איז אבער אויך פאראן א קאנסערוואטיווער ספיריטואליזם. דאס קריסטענטום איז מינדעסטענס ענטשטאנען צום טייל פון יודענטום און כ'גע פין די דאזיגע אפשטאמונג פאר גאנץ נאטירליך. מיט איין ווארט, איבער די יודען אלס גאנצעס אויפצושטעלן טעזן, ווען פיהרען פונקט צו אזעלכע שוועריגקייטען, און מיספערשטענדנישען ווי איבער די ענגלענדער אדער פראנצויזען ארויסצוזאגען א געמיינזאמען אורטייל. און בעזונדערס צוליב דעם זעה איך אין אנטיסעמיטיזם א זאמלונג פון פאראורטיילען אדער א פאלשע מעטאדע און געוועהנליך די רעכטפערטיגונג פון די פאראורטיילען דורך יענער פאלשער מעטאדע“.

דער אנטיסעמיטיזם שטעלט די יודישע פראַגע שלעכט אַוועק“.

די דאזיגע ערקלערונגען האבען אויף זשילבער מעיר געמאכט דעם געהעריגען איינדרוק. ער האט זיך אפגעווענדעט פון אנטיסעמיטיזם און איז אוועק פון זיינע פאליטישע פריינד, ווען זיי האבען אנגעהויבען אפען צו בעקעמפען בערגסאנ'ען.

פארוואס איז די נאצי־פארטיי אין דער שווייץ אויפגעלעזט געווארען?
דער נאציאנאל־סאציאליזם האט נישט קיין צוקונפט אין דער שווייץ
אויפקלערונגען פון געוו. שווייצארישען בונדעס־פרעזידענט ד״ר ה. העבערלין

ווין (יט״א) דער בעקאנטער שווייצארישער פאליטיקער און געוו. שווייצארישער בונדעס־פרעזידענט ד״ר ה. העבערלין האט אין א געשפרעך מיט א ווינער זשורנאליסט אויפגעקלערט די סיבות, צוליב וועלכע די נאצי־פארטיי אין דער שווייץ איז אויפגעלעזט געווארען. ד״ר העבערלין ערקלערט צוו. אנד.:

די פאדערונג צו פערבאטען די נאצי־טעטיגקייט אין דער שווייץ, איז אויפגעהויבען געווארען שוין זייט א לאנגער צייט, מען דארף נישט מיינען, אז דאס איז געווען א פאדערונג בלויז פון די סאציאליסטען. עס איז געווען אנ'אלגעמיינער וואונש אין דער שווייץ צו מאכען א סוף צו דער פראפאגאנדע פון דריטען רייך אין אונזער לאנד. ביי דער ערמאר־ [illegible] רונג פאר אנ'אלגעמיינעם פערבאט פון דער נאצי־פארטיי. נאך דער ערמארדונג פון גוסטלאפ'ן האט זיך די סיטואציע פרינציפיעל געענדערט. מען האט זיך פלוצים דערוואוסט, אז גוסטלאף איז נישט געווען קיין פריוואט־מאן אין דער שווייץ, ווי מען האט עס פריער געהאט פערזיכערט, פון דייטשער זייט, נאר א הויכער פונקציאנאר פון דער נאצי־פארטיי, וועלכען מען האט נאכן טויט אפגעגעבען גרויסען מלוכה'שען כבוד און צו וועמענס לויה עס איז געקומען דער דייטשער רייכסקאנצלער. אין איהרע ווענדונגען צו די שווייצארישע ארגאנען האט די דייטשע רעגירונג אליין בעטאנט דעם אפיציעלען כאראקטער פון גוסטלאפ'ס מיסיע אין דער שווייץ.

דערמיט איז ענדליך די אל ארויס פון זאק. מיר [illegible] זאך אין א מילדערען ליכט, זענען איצט געעפענט געווארען די אויגען. עס איז נישט געבליבען קיין אנדער וועג ווי פערבאטען די נאצי־פארטיי־טעטיגקייט אין דער שווייץ. דערמיט איז ערפילט געווארען א זייט לאנג אויסגעדריקטער וואונש פון ברייטע בעפעלקערונגס־קרייזען אין דער שווייץ.

די שווייץ וויל אונבעדינגט לעבען אין פרידען מיטן דריטען רייך. אבער דווקא דערפאר מוזען מיר זיך ווערהיטען געגען דעם, אז אנ'אויסלענדישע פארטיי — און מעג עס אפילו זיין די איצטיגע שטאאטס־פארטיי פון דייטשלאנד — זאל אונז אריינטרייבען אין קאנפליקטען, וואס זייער פערנעהם לאזט זיך גארנישט פאראויסזעהען. נישט וועלכע עס איז פיינדליכע געפיהלען, נאר אויסשליסליך אונזער פרידענס־ליבע האט גורם געווען, אז מיר זאלען ארויסגעבען דעם פערבאט.

מען זאל אבער נישט מיינען — האט ד״ר העבערלין צוגעגעבען — אז מיר האבען אבער מורא פאר דער נאצי־אגיטאציע, און דערפאר זאלען מיר האבען ארויסגעגעבען דעם פערבאט. גראד די ענטוויקלונג פון די לעצטע יאהרען האט בעוויזען, אז דער נאציאנאל־סאציאליזם האט שוין לאנג פערלוירען דאס ביסעל איינפלוסען אין דער שווייץ, צו וועלכע ער האט זיך געהאט ארויפגעארבייט נאך היטלער'ס איבערנעהמען די מאכט אין דייטשלאנד. די אזוי גערופענע „פראנטען“, וועלכע האבען וועגען זיך א געוויסע צייט געלאזט הערען אין דער שווייץ, האבען זיך מיט דער צייט איינגעשרומפען. זיי האבען נישט אין דער שווייץ קיין שום צוקונפט.

BANK HANDLOWY w ŁODZI
Spółka Akcyjna
Al. Tadeusza Kościuszki 15
ma jeszcze do wynajęcia SAFES
na dogodnych warunkach, poczynając od 4 złotych miesięcznie
WYJEZDZAJĄC, nie zostawiaj w domu papierów wartościowych, złota, srebra i t. p., lecz zanieś je do SAFE'u!

רבי ר' הערש און דער פויערים־אויפשטאנד אין גאליציע

פון מנשה אונגער

אין די פערשידענע שטעט און שטעטלעך פון מערב־גאליציע, בעזונדערס צווישן רישע (זשעשאוו) און טארנע, גייען נאך היינט ארום פערשידענע לעגענדעס וועגן דעם אויפשטאנד, וואס די פוילישע פריצים האבען אין יאהר 1846 געמאכט געגען דער עסטרייכישער מלוכה און די גרויסע מפלה, וואס זיי האבען געהאט הינטער דעמביץ.

די עסטרייכישע רעגירונג איז דעמאלט געפאלען אויף א גוט מיטעל. זי האט אין געהיים ארגאניזירט די פוילישע פויערים, זיי זאלען מאכען א קאנטער־רעוואלוציע געגען זייערע אייגענע פריצים, און דער־פאר האט זי זיי בעפרייט פון פאנטשיזנע. און טאקע פון די פוילישע פויערים האבען די פריצים געכאפט די מפלה.

אין צוזאמענהאנג מיט דעם דאזיגען אויפשטאנד געהען ארום פערשידענע לעגענדעס וועגען דער ראל, וואס די רביים פון יענער צייט האבען גע־שפילט סיי אינם אויפשטאנד און סיי אין דער קאנטער־רעוואלוציע. ווי אזוי גרויסע רביים האבען געהאל־טען מיט די פויערים און פאראויסגעזאגט די מפלה פון די פריצים.

און אט וואס עס ווערט דערציילט. די פריצים פון מערב־גאליציען האבען אויף א געהיימער זיצונג בעשלאסען צו מאכען דעם אויפשטאנד געגען דער עסטרייכישער רעגירונג. קיינער א חוץ די בעטייליגטע אויף דער געהיימער פערזאמלונג אין דעם פאלאץ פון „כראביע'' רעי אין פשעצלאוו, האט דערפון נישט געוואוסט, און דאך האט אנ'אל־טער יוד בסדר געווארענט דעם גראף רעי, ער זאל זיך אפהאלטען פון מאכען דעם אויפשטאנד.

די חסידישע לעגענדע דערציילט, אז בשעת די פריצים האבען זיך געהאט פערזאמעלט אויף דער גע־היימער בעראטונג אין פאלאץ פון גראף רעי, איז דער רבי ר' הערש פון רימאנאוו ארומגעגאנגען אין זיין חדר מיוחד אויף און אפ און האט געשפרייזט מיט ברייטע טריט און געווארענט דעם גראף רעי, אז ער וועט נישט האבען קיין גוטען סוף.

דער רבי ר' הערש האט בסדר איהם מתרה גע־ווען, אז ער זאל זיך אפהאלטען פון מאכען דעם אויפשטאנד. וואו דער גראף איז געגאנגען — דער־ציילט די חסידישע לעגענדע — האט ער געזעהן ווי א יוד גייט איהם נאך, און ווען ער האט זיך איינמאל אויסגעדרעהט און געפרעגט דעם פרעמדען אלטען יודען, וואס ער וויל פון איהם האבען, האט דער יוד איהם געבעטען, אז ער זאל נישט אנהויבען מאכען דעם אויפשטאנד. אבער דער גראף האט זיך גאר גוט אויסגעבייזערט אויפ'ן פרעמדען אל־טען יודען, וואס ער האט זיך צו מישען אין אזוינע ענינים און ער האט גארנישט געקאנט פערשטעהן פון וואנען דער פרעמדער אלטער יוד האט זיך דער־וואוסט פון די געהיימע פלענער, וואס די פריצים האבען געהאט אויסגעארבייט.

פארוואס דער רבי ר' הערש האט זיך אזוי שטארק אינטערעסירט פאר'ן גראף רעי, — ווערט דערציילט, — איז געווען דערפאר, ווייל ווי עס איז בעקאנט איז דער רבי ר' הערש געווען אין זיינע יונגע יאהרען א שניידער־יונגעל אין טארנע. דער־נאך, ווען ער איז אנטלאפען פון טארנע און גע־וואלט געהן צופוס קיין רימאנאוו, האט איהם בעגע־גענט אויפ'ן וועג דער גראף רעי, וועלכער איז גע־פאהרען אין א רייכער קארעטע. דער גראף האט גע־היסען אפשטעלען זיין וואגען און געפרעגט דאס פרעמדע יונגעל וואוהין ער וויל געהן. „צום הייליגען רבי'ן פון רימאנאוו'', האט דאס קליינינקע תמי־מות'דיג געענטפערט.

— וואס ווילסטו דארט טון? — האט איהם דער גראף אויף טשיקאוועס געפרעגט.

— איך וויל לערנען תורה — האט דאס יונגעל געענטפערט.

און אין דיין שטעטעל קאנסטו דען נישט לערנען דיין תורה? — האט דער גראף זיך מיט איהם אריינ־געלאזט אין א שמועס.

— איך וויל לערנען די לעבעדיגע תורה — האט דאס יונגעל געענטפערט.

דער גראף האט אפילו נישט פערשטאנען, וואס דאס יונגעל מיינט, נאר איהם איז געפעלען, וואס א יונגעל לאזט זיך ארויסגעהן צו פוס אויף אזא ווייטען מהלך צו לערנען תורה, און ער האט איהם אויפ־גענומען אויף זיין קאטש. און ווען ס'איז געקומען פאר רימאנאוו, האט ער דאס יונגעל אראפגעלאזט און איהם געזאגט: „ווען דו וועסט אויסוואקסען און וועסט שוין גוט קענען לערנען זאלסטו מיך אויך געדענקען''...

און דאס שניידער־יונגעל האט איהם דעמאלט דאס געהאט צוגעזאגט.

דערפאר האט דער רבי ר' הערש געוואלט אפ־היטען דעם גראף רעי פון א גרויסער סכנה, וואס האט אויף איהם געלויערט.

ווייל, אין דער זעלבער צייט, וואס די פריצים האבען זיך פערזאמעלט אין פאלאץ פון גראף רעי אין פשעצלאוו. האט מען שוין דערפון געוואוסט אין קייזערליכען הויף אין ווין וועגען די געהיימע פלענער פון די פריצים און מען האט שוין געזוכט אנ'עצה ווי אזוי זיי צו פערהאטען.

אין קייזערליכען הויף האט מען געוואוסט, אז די פריצים אונטערדריקען די פויערים אין גאליציע, און זיי ווילען מאכען אנ'אויפשטאנד, מען האט אבער נישט געוואוסט מיט וועמען עס האלטען די יודען: צי די יודען לעבען בשלום מיט די פריצים צי מיט די פויערים?

האבען די מיניסטארען אפגעהאלטען א געהיימע זיצונג אין קייזערליכען הויף און האבען געטראכט אנ'עצה ווי אזוי זיך צו דערוויסען מיט וועמען די יודען האלטען, ביז איין מיניסטער איז געפאלען אויף אנ'אייפאל ווי אזוי אויסצוגעפינען מיט וועמען די יודען האלטען:

ער האט גענומען דריי הענער און האט יעדען פון זיי אנגעטאהן א קליין היטעלע אויפ'ן קאפ, אויף איין היטעלע איז געווען אנגעשריבען, אז דאס איז א פריץ; אויף א צווייט היטעלע, אז דאס איז א פויער און אויפ'ן דריטען היטעלע, אז דאס איז א יוד. די דאזיגע דריי הענער האט דער מיניסטער געבראכט צו דער מיניסטארען־זיצונג, ער האט אויסגעשאטען אויפ'ן טיש א היפש ביסעל ווייץ, כדי צו זעהן ווי אזוי די הענער וועלען זיך נוהג זיין ביים עססען. און די מיניסטארען האבען געזעהן, אז צוויי פון די הענער, וועלכע זענען געווען בעצייכענט אלס פויער און יוד, האבען זיך רוהיג גענעסען די קערנער און האבען זיך נישט פערטשעפעט איינער מיט'ן צווייטען. דער דריטער האן אבער, וועלכער האט גע־טראגען דאס היטעלע פון א פריץ, האט נישט גע־קאנט איינרוהען קיין איין מינוט. ער האט זיך נישט בעגנוגענט מיט די פולע הויפענס קערנער, וואס זע־נען געלעגען אויסגעשאטען אויפ'ן טיש, נאר ער האט זיך בסדר געווארפען אמאל אויפ'ן „יוד'' און אמאל אויפ'ן „פויער''. ער האט זיי געהאלטען אין איין בייסען און אוועקטרייבען פון די הויפענס קער־נער, כדי אלע זאלען בלייבען פאר איהם אליין...

אז דער קייזער און די מיניסטארען האבען דער־זעהען די שלעכטע אויפפיהרונג פון דער פרינצישער האן, האבען זיי תיכף בעשלאסען, אז די פריצים זענען די שלעכטע מענשען און אז די יודען און פויערים לעבען צווישען זיך בשלום...

דער קייזער האט אבער נישט געוואלט איבער־געבען די פריצים אין די הענט פון די יודען, פער־ענדיגט די פויערישע לעגענדע, ווייל די יודען טויגען זיך אויס בלויז אין מסחר זאכען און זיי ווייסען נישט ווי אזוי אומצוגעהן מיט פליזיין, האט מען דעם גורל פון די פריצים איבערגעגעבען אין די הענט פון פויערים און זיי האבען שוין מיט די פריצים געטאן זייער חשבון...

ווי עס זעהט אויס האט דאס קליינע מעשה'לע, וואס די פויערים דערציילען נאך היינט, געהאט א גוטע ווירקונג, ווייל בשעת דעם גאנצען אויפשטאנד, האבען די פויערים נישט פערטשעפעט קיין איין יוד, בעת די פריצים האבען געהאט אויסגעארבייט אפילו זייער פלאן, אויסצוהרג'ענען די יודען, כדי זיך צו בעפרייען פון די חובות, וואס זיי זענען שולדיג גע־ווען די יודען.

אבער ווי עס איז שוין אויבען געזאגט געווארען האט דער רבי ר' הערש נישט געקאנט פועל'ן ביים גראף רעי ער זאל זיך אפהאלטען פון מאכען דעם אויפשטאנד. דער „כראביע'' האט זיך ווייניג וואס גערעכענט מיט די ווערטער פון דעם אלטען פרעמ־דען יודען. און עס ווערט דערציילט, אז אין דעם טאג, ווען עס איז בעשטימט געווארען, אז דער אויפ־שטאנד זאל אנהויבען, דעם צוויי־און־צוואנציגסטען פעברואר, 1846, ווען דער גראף מיציסלאוו רעי האט געוואלט אנהויבען דעם אויפשטאנד, איז אט וואס געשעהן: דער גראף האט זיך געהאט אויפגע־הויבען גאנץ פריה, ער האט זיך אנגעטאן זיינע נא־ציאנאלע פוילישע קליידער און זיין ווייב, די גרעפין, האט איהם געהאט צוגעהאלפען אנטאן די שווערד. דער גראף איז צוגעגאנגען צום שפיגעל, וואס האט געהאנגען איבער דער וואנט צו זעהן ווי עס פאסט איהם צו ווערען דער אנפיהרער פון אויפשטאנד, אבער צו זייער ביידענס גרויסער איבערראשונג, האבען זיי געזעהן אין שפיגעל, נישט זייער אייגענע געשטאלטען, נאר א פיגור פון אנ'אלטען יודען, וועל־כער האט זיי געדראהט מיט אנ'אויפגעהויבענער האנט... דער גראף האט זיך זעהר דערשראקען, אבער נאך מעהר פון איהם האט זיך דערשראקען די גרעפין. און זי האט פאר שרעק שיער נישט גע'חלש'ט. דער גראף, אבער, האט זיך אנגענומען מיט כוח און האט געזאגט: „שוין א פאר וואכען ווי אט דער פרעמדער אלטער יוד טרייבט מיר בסדר נאך און איך קאן פון איהם נישט פטור ווערען, אבער איך ווייס נישט ווער ער איז און וואס ער וויל פון מיר האבען''...

די גרעפין האט שוין פון [illegible] רען און האט געבעטען איהר מאן, ער זאל [illegible] אויפגעבען זיין פלאן און ער זאל זיך [illegible] פאהרען קיין דעמביץ, וואו דער אויפשטאנד האט [illegible] בעדארפט אנהויבען. דא איז דער גראף שוין [illegible] ווארן אין כעס און ער האט געכאפט זיין [illegible] און אריינגעשאסען אין שפיגעל...

אין דער זעלבער רגע, דערציילט די [illegible] לעגענדע, איז דער רבי ר' הערש געזעסען [illegible] פערמוטה'ט אין זיין חדר מיוחד, מיט א פאר [illegible] טענע חסידים, און ער האט פלוצים [illegible] צו זיי:

איך האב איהם געוואלט ראטעווען, און [illegible] האב איהם צוגעזאגט, אבער ער האט מיך נישט [illegible] וואלט הארכען. ער מיינט, אז ער האט מיך [illegible] געטען און ער פיהלט נישט, אז ער האט זיך [illegible] דערשאסען''...

און דער גראף רעי איז אין דעם [illegible] דערפריה אפגעפאהרען מיט זיין גאנצען [illegible] דעמביץ, די גרעפין איז געזעסען אין א [illegible] רעטע צוזאמען מיט איהרע קינדער. [illegible] קארעטע איז געריטען דער גראף אויף א [illegible] און הינטער זיי איז נאכגעפאהרען א [illegible] גען בעדעקט מיט טייערע טיכער. אין [illegible] איז געלעגען בעהאלטען געוועהר צו [illegible] פריצים, וועלכע האבען געדארפט קומען [illegible] ביץ.

צוויי קילאמעטער פאר דעמביץ האט [illegible] ווידער פאר זיך דערזעהן דאס געשטאלט [illegible] פרעמדען אלטען יודען. ער האט זיך [illegible] שטארק געהאט דערשראקען, אז ער איז [illegible] אראפגעפאלען פון פערד. פאר גרויס [illegible] זיך אריינגעזעצט אין דער קארעטע, [illegible] זיך נישט אפגעהאלטען פון פאהרען ווייטער.

ווען דער פריץ איז צוגעקומען צו [illegible] וויסלאק, וואס פליסט הינטער דעם שטעטל [illegible] — דערציילט דער חסידישער פילאזאף [illegible] ריזקער, אהרן מארקוס, אין זיין בוך „חסידי[illegible] וואס איז דערשינען אין דייטש — איז [illegible] צוגעקומען א פויערישער שוסטער, א [illegible] סער און ער האט אנגעהויבען צו רעדען [illegible] חוצפה'דיגע רייד. ער איז צוגעגאנגען צו [illegible] גען, וואס איז געווען בעדעקט מיט טיכער [illegible] האט אנגעהויבען צו פרעגען דעם פריץ, [illegible] האט דארט אין וואגען, און דערנאך האט [illegible] גענומען דעם פריצ'ס ביקס און האט פלוצים [illegible] שאסען אויפ'ן וואסער. אויף דעם שאס [illegible] זענען מיט אמאל אויסגעוואקסען ווי [illegible] דער ערד, א גאנצע מחנה פויערים און [illegible] געהויבען צו שלאגען דעם פריץ. ביים [illegible] געווארען א גרויסער טומעל. די יודען [illegible] האבען זיך זעהר דערשראקען. טראר [illegible] אויך געווען ערב שבת, האבען די ווייבער [illegible] שטעהן זייערע רייזישעם טייג, וואס [illegible] האט פערקנאטען אויף חלות און [illegible] אין שרעק אנטלאפען אין די קעלערס [illegible]

די פויערים האבען אפילו נישט [illegible] קיין געוועהר. זיי האבען געכאפט [illegible] האלץ, וואס איז געלעגען ביים וואסער [illegible] בען דערמיט אנגעהויבען צו שלאגען דעם [illegible] זיי האבען איהם דערהרג'עט אויף אנ'[illegible] איפן. אין דעם זעלביגען טאג זענען פון [illegible] דערווערטע פויערים דערהרג'עט געווארען [illegible] ביץ אליין א זעכציג פריצים.

מ. י. סמאלאזש

גרויס איז די שטאט...

(נאָוועלע)

א מתנה מיין פריינט ש. פערגאל.

איבער שטאָטישע דעכער הענגט אַ דערקלעמ־טער פאַרנאַכט. דער פאַרנאַכט פערשמירט, פּער־ווישט, וואָס אַמאָל מעהר דעם הימעל און אויף זיין אָרט שפרייט זיך, אויס אַנ'אָפּשיין פון גאַז און עלעקטריע.

פון די וואָקזאַל־טרעפּען, מיטגעשלעפּט פון אַ מענגע מענשען, טראָגט זיך דער הויכער עלע מיט אַנ'אָפּגעריבענע, צוקנייטשטע וואַליזקע אין דער האַנד און אין מוח מיט איבערגעפּארענע, צעטראָ־טענע מחשבות, וועלכע זענען צעמורשט געוואָרען אויפ'ן שטאָלענעם שאַרף פון באַהן־רעלסען. עלע, וואַקלט זיך אויף די ברייטע טראָטואַרען, גלייך ווי ער וואָלט זיך נאָך געפונען אין לויפענדיגען באַהן־וואַגאָן. ער שלענדערט זיך מיט, מיט פאַר־האַוואַטע, פאַרשמייעטע מענשען. גאַס איין, גאַס אויס. טיילמאָל בלייבט ער שטיין, ביי אַהעל אויפ־געבליצט, אויסטאַשירט שויפענסטער און גאַפט ווי אַ קינד און טיילמאָל פערקוקט ער זיך אויף אַ בילד, פרעמד פנים און נעמט ציקען מיט די ליי־פען, פינטלען מיט די אויגען ווי ער וואָלט זיך געבעטען: פיר מיך ערגיץ, נעם מיך ערגיץ מיט...

וואָס אַנ'אמת, וואָלט איצט קראַנטער געוועזן אויפצוזוכען אַ היימישען מענש און זיך ביז, וואָס, ווען איינקוואַרטירען — אַזוי זאָגט עלען אונטער דער שכל הישר. ערשטנס עס נישט ווייל ביים אָנבליק פון דער שטאָט, האָט ער זיך אין עפּעס אַ קליינינ־קייט דערמאָנט! יאָ, ווי לאַנג איז עס גאָר, ווען [illegible] פון וואָקזאַל, מיט אַ בייטעל געלד אויפ'ן [illegible] האַרצען, איז ער זיך אזוי בטוחות'דיג אויף אַ דראָזשקע פערפיהרען אין דער רוישיגער, סוחרי־שער גאַס אַריין, און מעקלערלעך זענען אַרום איהם אויסגעוואַקסען ווי פון אונטער דר'ערד, געצויגען איהם פון אַלע זייטען און געוואונקען מיט סודות־דיגע, צוזאָגענדיגע מינעס. יאָ, ווי לאַנג איז עס גאָר? פון זיין יודיש געמיט ווי פון אַ פּערוואָחר־לאָזט [illegible] טויב אויף [illegible] לעבעדיגקייט אַרום דעם האַרץ, נישט אַנדערש נאָר אומצופאַלען. ווי קען ער זיך בעוויזען אין אַזאַ באַשטאַנד פאַר אַ היימישען מענשען? — פערציהט עס איהם ביי [illegible] אַ מטורף, קאָלערט זיך מיד, מיט דער אָפּגעריבענער צעקנייטשטער וואַליזקע אין דער האַנד און מיט אויפגעריסענע. שטאַרע אויגען, די ווייס ברענגען איהם ווי אונטערגעצונקטע, אין קאָפּ לערט זיך איי־ציגווייז אַלעס אויס. ווי די מחשבות וואָלטען אויס־געריגען.

ס'איז שוין נאָך האַלבע נאַכט. די שטאָט — אַ האַלב אויסגעלאָשענע, הויערט אזוי שווער ווי אַ גולמדיגער ריז צוגעקאָוועט, צו אַ אומגעהויערען פינסטערען באַרג. איבער די שוואַרצע דעכער — אַ רויטליכער, בייזער, אויפשיין פון אַ סוף חודש־דיגער לבנה, איינצעלנע, פערדעכטיגע מענשען פלאָ־טערען זיך, פון ראַגען אַרויס — און ראַגען אַריין. און גאַ'ווע [illegible] אַריין [illegible] פּה'דיגע רייד. די רייד קריכען אום, איבער גרויס שטאָטישע גאַסען ווי גלאַנציגע, שוואַרצע יוערים און דערקריכען צום הויכען עלע'ס אויערען. ס'ווערט איהם קיל אויפ'ן געמיט, שוידערליך קיל. עלע זוכט שוין איצט אַ ביליגע אכסניה. בינו־לבינו פערטשעפּעט איהם אַ וויקסיג, יונג שיקסעל, מיט צינטער, רויטע, אָנגעשמירטע ליפען און מיט טריבליכע בלאָהע אויגען, ס'ערשטע ווינקט זי צו איהם מיט אַ פערשייט שמייכעלע און, אַז זי דערזעהט, ווי ער נעמט זי אויסמיידען, פערשטעלט זי איהם דעם וועג, גיט אַ שפרונג אונטער און פערפלעכט אַרום זיין האַלס צוויי גליטשיגע, קילע [illegible] וויל שוידערט זיך אַרויס אַ ברומענדיג, פערשטיק־טער געשריי. זי שפרינגט אָפּ און אַ הנעוזדיג גע־לעכטער צושיט זיך וואָס אַמאָל הילכיגער און ווילדער. דאָס געלעכטערל, ווערט אונטערגעכאַפּט פון שטליכע וואַקלדיגע זונות, זיי לאַכען הייזעריג, הירזשענדיג, אַ טראַמוואַי יאָגט פאַרביי און גרילצט סקריפּענדיג אַריין אין דער לאַכענדיגער חברותה, עלע לויפט, נישט דעם אָטעם אָפּצוכאַפּן, ער לויפט ווי אַ פערד, וואָס מ'האָט פּעסט אונטערגעשמיסען, און נאָך איהם, לויפט נאָך אַ חוצפּה'דיג, אויסגע־לאַסען געלעכטער... ווען ער שטעלט זיך אָפּ, דערפילט ער ווי אַ קאַלטער שווייס גליווערט זיך אַריין אין זיין לייב, זיין פנים, איז דערהיצט און אין די אויערען רוישט איהם, ווי פון אַ שדישע קאַפּעלע פאַר זיינע אויגען שפרייט זיך איצט אויס: אַרונ־דיג, בעלויכטעני סקיזער, אין דערמיט, בעצירט מיט בלומען און גלייכגעשוירען גראָז, שטייט אַ ריזיגער פאַמניק": פון אַ בראָנזענע פיגור מיט אַ אויפגעהויבענער שווערט, וואָס שניידט זיך אַריין אין הימעל. עלען דערמאָנט דאָס עפּעס, אין אַ „צמענטאַרזש"... און ער ציטערט אויף. אין דער ערשטער רגע ווילט זיך איהם שרייען, ביי אָפּשריי־ען: די שטאַרע, אומהיימליכע ליכטיגקייט, דעם אויסטערלישען, בראָנזענעם געץ, און די חצופה, נאָר דאָס געשריי, קורטשעט זיך איהם ווי אַ שלאַנג און בלייבט דערשטיקט אין זיין טרוקע־נער קעל...

גרויס איז די שטאָט, ריזיג, צעוואַקסען און צעצווייגט. שיין איז די שטאָט, זי מיניעט זיך אין טויזענד קאָלירען. באַלד איבער [illegible] פ'יהמאָרגען, עפּענט זיך די שטאָט ווי אַ ריזיגער כישוף־קאַסטען, ס'ציהען זיך אַרויס זשאַלוזיען, ס'לאָזען זיך אַראָפּ די פרענטען און די שטאָט ענטבלויזט זיך... אַ פולע, אַנ'אָנגעשטאָפּטע מיט כל־טוב. אין אַ יעדען שויפענסטער איז אויסגעטאַשירט מיט אַזוי פיר חן און שיק, פערשידענע אַלערליי זאַכען, וועלכע שטעקען אָן דעם מענש מיט תאווה, רייצען איהם די חושים, באָטען זיך איהם אָן: נאַ, נעם מיך און דו וועסט האָבען אַ הנאה...

גרויס איז די שטאָט, ריזיג צעוואַקסען און צעצווייגט. און אַרום יעדען הויז ראַ'עו קופּעס מענ־שען מיט פערשלאָסענע פנימ'ער, זייערע אויגען, שטאַרק פערטראַכטע און צו גלייכער צייט — וואָך, אַנגעשפּיצט. שיין איז די שטאָט, זי מיניעט זיך אין טויזענדער קאָלירען, ווינקט און לאָקט מיט אַזוי פיל האָפענונג, נאָר עפּעס איז אַזוי פער־פלאָנטערט, פערנעפּעלט דער וועג צום אויסגע־האָפּטען... באמת ווי ס'איז אויסטערליש, טראַכט זיך דער הויכער עלע — ער גייט שוין אַרום פון בעגין אָן אין רעה רייכען שטאָט־קוואַרטאַל און אין קאָפּ רוישט איהם, מ'קען ממש אַראָפּ פון זינען — שוין־זשע טאַקע, וועט זיך נישט [illegible] אין אָט די אַלע געשעפטען עפּעס אַ [illegible] זיינצעטיועגען. אָט קריכט ער הכנעה'דיג [illegible] געשעפט צום צווייטען און יעדע קליאַמקע [illegible] איהם די האַנט. לכתחילה, בלייבט ער [illegible] דער טיר מיט אַ נישט־דרייסטען פערט־בליק, און מיט'ן גאַנצען האַרצען [illegible] מאָרגען. דערנאָך סדר'ן זיך אויס אויף [illegible] אַזעלכע רייד: יאָך בין אַמאָל שיין געשט[illegible] בין אַ גוטער בעל־חשבון, כ'שרייב אויך [illegible] ליש און יודיש און דער עיקר, יאָך בין [illegible] מאַן. אין דעם לעצטען, וועט איהר זיך [illegible] גען, ווען איהר וועט נאָר בלויז הערען [illegible] מיליען־נאָמען — כ'שטאַם פון די [illegible] נאָר אומזיסט דאָס גאַנצע סדר'ן זיך, ס'[illegible] קיינער נישט איין איהם אויסצוהערען. [illegible] אינדערבייט מיט די קעפּ — אויף [illegible] פון זייער בליק ווערט איהם קאַלט און [illegible] און איבעלדיג אונטער'ן לעפּעלע.

נאָך די אַלע אָפּזאָגען בלייבט עלע [illegible] מיטען טראָטואַר ווי פערלוירען צווישען [illegible] לענדיגע מענגעס מענשען. ער שטייט [illegible] אויסזיכטסלאָזער מינע, ווי איינער, וואָס [illegible] זיך אין אַ טייך, האָט מען דערוויייל [illegible] צוגעגנב'עט. עלע הויבט אויף די אויגען [illegible] גרויע אויגען און קוקט זיך פערביי [illegible] דער חשוון'דיגער טאָג, איז אַ כמורנע[illegible] טיגער, אַ פערקלעקטער, אָהן שום [illegible] איז אַריינגעפּלאָנטערט אין דער נעץ [illegible] וועלכע זענען צעהאָנגען איבער דער [illegible] הויערט שווער אויף די דעכער פון די [illegible] טראַמוואַיען. דער הימעל איז פערצוייגט [illegible] נעפּעל. נאָר בלויז אויף דער ערד ראַ[illegible] ס'קאָכט. די שטאָט סאָפּעט און רוישט [illegible] אַנגעלאָדענט מיט האַסט און אימפּעט [illegible] איינגעפּעסטיגטע טראַמוואַי־שינעס — [illegible] וואָרטשען. עלע'ן נעמט אַרום אַנ'אימה [illegible] האַרמידער. ס'זעהט זיך איהם אויס, אז [illegible] ענדיגערה'ייד, וועט מיט איהם עפּעס [illegible] געשעהן.... מ'וועט איהם אַזוי פון דער [illegible] אַ הויב געטון און ער וועט ערגעץ [illegible] ווערען... ער גיט זיך מיט'ן גאַנצען [illegible] פון אָרט און לאָזט זיך פונסנייט איבער [illegible]

(סוף מאָרגען)

גאטהאלד אפרים לעסינג

און וואס ער האט געלערנט די דייטשן; ווי זיך צו בעציהען צו יודען

צום 155־טען יאהרצייט פון בעריהמטען דייטשען דיכטער, דענקער און אמת'ען גרויסען מענשען

פון מארים מייער

און וויס נישט צי די דייטשען וועלען זיך דער־גען, און איבערהויפט צי מען וועט זיי ערלויבען צו דערמאהנען, אז דעם 15טען פעברואר איז גע־ען 155 יאהר זינט ס'איז געשטארבען זייער בע־מטער דיכטער, קריטיקער, דראמאטורג און דענקער טהאלד אפרים לעסינג, וועלכער איז אויך ן איינער פון די אמתע גרעסטע און בעסטע מענ־, וועלכע האבען ווען עס איז געלעבט אין דייטש־ד, אדער אין וועלכען ס'איז אנדערען לאנד.

אטהאלד אפרים לעסינג איז געווען איינער פון עסטע פריינד, וואס די יודען האבען ווען עס האט, ער איז בשותף פון די אמתע חסידי או־העולם, און אט דערפאר טאקע קען ער זיין פסול ר איצטיגער נאצי־דייטשלאנד, כאטש ער איז ן א עכטער דייטש, א „אריער" ווי זיי רופען דאס כאטש ער האט געבראכט דעם דייטשען פאלק, דייטשער קולטור, ליטעראטור און פיהנען־קונסט עסטע נוצען, וואס מען קען זיך פארשטעלען, דייטשלאנד און איהר ווילדער צוהרייצטקייט איז נאר געגען יודען, נאר זי איז אויך געגען די יו־פריינד, די נאציס וואלטען געוואלט אלע מענ־ פערוואנדלען אין שונאים פון יודען! טא ווי וועט זיך ערלויבען צו פייערען דעם יאהרצייט פון מאן, זאל עס אפילו זיין עכטער דייטשאריער, סינג איז געווען?

אבער סיי וואס עס זאל נישט זיין די שטעלונג דער איצטיגער נאצי דייטשלאנד צו לעסינגען, יען פון דער גאנצער וועלט און אויך קולטור־ ער פון אלע פעלקער דארפען ביי יעדער געלע־ דערמאהנען מיט דער גרעסטער אכטונג און די ערהאינערונג פון דעם גרויסען דיכטער און ען, וועלכער האט באמת מיט אונגעהויערער ער פערשטענדניש, טאלאנט, און טיפער ליבע זיין אייגען פאלק, זיינע מיטמענשען, פון אנ־ר גלויבען, און דער גאנצער וועלט אויף דעם ן אופן, וואס מען קען זיך נאר פארשטעלען. עזונדערס איצט ווען דאס דייטשע פאלק איז לופט געווארען אין א שטימונג פון צוריקטער שער משוגעת; ווען זיין הויפט רעגירער העצט ווילדער נקמה; און ווען גאנץ דייטשלאנד גרייט צו א פערניכטענדער און צושטערענדער מלחמה דער וועלט; איז פון דער גרעסטער וויכטיגקייט מען זאל זיך דערמאהנען אין לעסינגען, וועמענס וואלט געקענט רעטען דאס דייטשע פאלק פון היטלעריסטישען משוגעת, און עס צוריקברענ־ צו פערנונפט, טאלעראנץ, מענשליכקייט, און אלער צוזאמענארבייטונג מיט דער וועלט, דאס שע פאלק דארף איצט דערמאהנט ווערען אין לע־ גייסט, און אין די נאבעלע לעהרען וואס ער עס געגעבען.

עס קען זיין אז עס וועלען זיך געפינען אזעלכע די דייטשען וועלכע וועלען ערקלערען: „די יודען הערען שוין לעסינגען, ווער איז לעסינג? וואס פאר באדייטונג האט ער? די יודען מאכען גרויס יע־ן וועלכער זאגט פאר זיי א גוט ווארט. יעדען וועל־ר וויל זיי דינען"... כדי צו פערמאכען דאס מויל אזעלכע גרינגשעצער וועל איך קודם כל ברענגען פארטייאישען עדות, דאס ער זאל ערקלערען לעסינג איז געווען און ווי אזוי ער האט געשא־ איך וועל דא איבערגעבען וואס דער ענגלישער ער דענקער און שארפער קריטיקער טהאמאס רלייל האט געשריבען וועגען לעסינג'ן אויף לען וועט קיינער נישט קענען זאגען, אז ער ין וועלכען ס'איז הינזיכט געווען א חונף, אדער ר האט געהאט סתם א סענטימענטאלע בעצי־ צו וועלכע עס איז מענשען, הן פון זיין צייט, ן פריהערדיגע צייטען, און אט וואס טהאמאס יל שרייבט אין זיין אפהאנדלונג איבער דעם זאנד פון דער דייטשער ליטעראטור" אין זיינע ן, ערשטער באנד, זייטע 40:

עס איז צו לעסינגען, צו וועלכען אנ'ענטלעג־ וועט זיך ווענדען מיט טיפסטער ליבע. מיר קע־יך בלויז וואונדערען, וואס ס'איז נישט מעהר אנט פון דעם מענשען צווישען אונז... צווישען ריפטשטעלער פון 18טען יאהרהונדערט, נישט געשלאסען אפילו דידערא (פראנצויזישער ענ־פעדיסט), און דייוויד היום (ענגלישער פילא־ איז נישטא קיין איינער וואס בעזיצט אזא קאמ־ און פעסטע אינטעלעקטועלע סטרוקטור; וועל־ וויסט גענויער צו וואס ער צילט זיך; אדער וועל־ גיט עס איבער צו די לעזער אין א רייצענדערע קערע פארם. ער 'הענקט מיט העלער קלארקייט דורכדרינגענדער שארפקייט פון דעם גרעסטען פערט אין לאגיק: אבער זיינע שריפטען, זענען נשדרונגען מיט א בעלעבענדען פייער, מיט שארפ הארציגקייט, מיט אלגעמיינער רייכקייט, מיט בע־ן וועגען דער נאטור, צו וועלכע די מייסטע יקער זענען פרעמד. ער איז א סקעפטיקער אין זאכען, אבער ער איז דער נאבעלסטער צווישען סקעפטיקער; א מילדע מענשליכע, האלב לייכטע ייסטערונג בעקעמפט אין איהם זיין אויפגערעג־ אונגלויבען: ער שטעהט פאר אונז אלס אנ'אי־ נארבייטער, אבער אונערמידליכער און העלדי־ קעמפער, וועלכער בענקט נישט צו עראבערונג, בלויז צום קאמף, ווי האט ער אליין געזאגט: איז נישט דאס געפינען דעם אמת, נאר דאס ליכע זוכען פון דעם אמת, וואס ברענגט נוצען".. איז א דורכאויס קולטיווירטער שריפטשטעלער: און בערעכטיגט געשטעלט צו ווערען אין דער רייע די גרעסטע שריפטשטעלער פון יעדער עקזיסטי־ר נאציאן, אלס דיכטער, אלס קריטיקער, פילא־ ערער שילדערער. קורץ, שארף, לעבעדיג; און רוהיג, אהן יענעם אויפגעבלאזענעם גלאנץ וואס א געגענווערטיגען איינדרוק; אידיאמאטיש, ריין פוריזם (געקינצעלטע ריינקייט); דורכדריגגליך ראך פול מיט כאראקטער און אפשיין פון פיל פאר־ביגקייט און פאל־זוניגקייט. „יעדער זאץ זיינער — זאגט הארן און מיט רעכט — איז ווי א געפלאכטענע מענטשען־קייט"; קיין איין ווארט איז נישט אין קיין שליעכטען ארט; קיין איין ווארט קען נישט ארויסגע־לאזען ווערען; און זיינע פארמען, וועלכע זענען אזוי רוהיג און לייכט, זענען אויסגעבראכט אין פאלקא־מענטהייט, אזוי לעבענס־לוסטיג און דאך אזוי פעסט, אונבעזיגבאר"...

אט דאס שרייבט אלץ טהאמאס קארלייל וועגען לעסינגען; און האבענדיג אזא רעקאמענדאציע, טא ווער קען נאך צווייפלען אין דער גרויסקייט, טאלאנ־טירטקייט, און אויפריכטיגקייט פון אט דעם מענ־שען, גאטהאלד אפרים לעסינג, וועגען וועלכען טהאמאר קארלייל האט אזוי געשריבען?

שילדערונג פון לעסינג'ס מין שאפען, וועל איך איצט איבערגעהען צו ערקלערען וואס ער האט געשאפען און ווי עס איז געווען זיין בעציהונג צו יודען.

גאטהאלד אפרים לעסינג איז געבוירען געווא־רען אין קאמענץ, זאקסען יאנואר 1729 ער איז געווען דער זוהן פון א לוטהעראנישען פאסטאר, דאס הייסט פון א פראטעסטאנטישען גייסטליכען, ער האט פערשטעהט זיך בעקומען א קריסטליכע רעליגיעזע ערציהונג. און ער האט נאכהער שטודירט טהעאלא־גיע, מעדיצין און פילאלאגיע אין דער לייפציגער אוניווערזיטעט, דורך קומען אין פערבינדונג מיט שלע־געל'ען מיליוס און אנדערע דייטשע דענקער האט ער זיך גענומען אויך שטודירען פילאזאפיע, און ער האט אויפגעגעבען צו שטודירען טהעאלאגיע אדער מעדי־צין אלס פאך.

אין 1748 איז ער אוועק מיט מיליוס'ען קיין בער־לין און דארט האט ער אנגעהויבען שרייבען פאר זשורנאלען, און אויך האט ער אנגעהויבען פער־פאסען גרעסערע ווערק, בעזונדערס האט לעסינג גע־האט א גרויסע נייגונג צו קריטיק און צו טעאטער, צוזאמען מיט מיליוס'ען האט ער אין 1750, דאס הייסט ווען ער איז נאר אלט געווען 21 יאהר, אנגע־הויבען ארויסצוגעבען א זשורנאל פאר טעאטער אפ־האנדלונגען: „בייטרעגע צו'ר היסטאריע אונד אויפ־נאהמע דעם טהעאטערס". אלץ ארום יענער צייט האט ער פערעפענטליכט איינציגע געדיכטע אונטער דעם אלגעמיינעם טיטול: „קליינינגקייטען". ער האט אויך דעמאלט איבערגעזעצט א ווערק פון שפאנישען פילאזאף הוארטע. ער האט אפילו שפעטער אויך פערפאסט איינציגע פון זיינע פיעסען: „דער יונגער גע־לעהרטער", „דער פרייגייסט", א.א. שוין די טיטעלען פון די דאזיגע פיעסען ווייזען, אז ער האט גע־שריבען אין א פרייערן גייסט, עס האבען דאן נאכ־געפאלגט א רייה קריטיקען אונטער דעם אלגעמיינעם קעפעל: „דאס נייעסטע אויס דעם רייך פון וויץ". דאס דאזיגע קעפעל צייגט שוין אויך, אז לעסינג האט בעזעסען דאס וואס זעהר וועניגע דייטשען בע־זיצען: א זין פאר הומאר. עס האט דאן נאכגעפאלגט „מיס סארא סאמפסאן", א טראגעדיע געבויט אויף מאטיווען פון ענגלישען לעבען.

(צווייטער ארטיקעל — זונטאג)

געצוואונגענע גט'ן און חתונות צווישען יודישע אימיגראנטן אין פאריז

ווי אזוי די נייע געזעצען געגען אויסלענדער ווירקען אויף דעם פאמיליען - לעבען. — עס מעהרען זיך גע־מישטע חתונות צווישען יודישע מיידלעך און פראנצויזישע מענער

(א בריף פון פאריז)

פון דוד איינהארן

אין א קליינעם קאפע אין יודישען קווארטאל אין פאריז, זיצט ביי א טישעל א פארפאלק און זיי פיהרען צווישען זיך א שטילען שמועס.

זי איז א ווייבעל פון א יאהר איין אדער צוויי און דרייסיג, א שווארץ־חנ'עווידיגע, מיט צוויי לעבעדיגע קליינע שווארצע אויגעלעך, א פער־ריסען נעזעל און א פאר קליינע דינע ענערגישע ליפעלעך. אנגעטון איז זי אביסעל קאקעטיש, איינ־גאנצען מאכט זי דעם איינדרוק פון אנ'עלטער מיידעל וואס זוכט א חתן. ער איז א הויכער, דארער יונגערמאן מיט א מידען, בלאסען, טרוי־עריגען פנים. די אויגען זיינע קאן מען נישט זעהן ווייל ער האלט כסדר דעם קאפ אראפגעלאזען, ווי ער וואלט מורא געהאט א קוק צו טון דער ווירק־ליכקייט אין די אויגען. אומזיסט זוכט דאס ווייבעל מיט איהרע פלינקע אויגעלעך אריינצוקוקען איהם אין פנים. דאס גיט זיך איהר נישט איין. דער יונגערמאן קנעטש נערוועז מיט די פינגער א שטי־קעל ברויט, און הערט שווייגענדיג אויס דעם שטראם מיט די ווערטער, וואס דאס ווייבעל גיסט אויף איהם אויס.

די טעמע, אויף וועלכער דאס ווייבעל רעדט, איז איצט א שפאגעל־נייע אין פאריז, און דאס ווייבעל איז נישט די איינציגע, וואס רעדט וועגען דעם. אזעלכע ווייבלעך זענען איצט דא אין פאריז אין די הונדערטער. עס איז א גאנצע קייט פון פאמיליען־טראגעדיעס און קאמעדיעס, וואס די נייע אויסלענדער־בעגרענצונגען האבען געשא־פען אין פאריז.

אנגעהויבען האט זיך עס אזוי: עס איז גע־קומען מיט צעהן יאהר צוריק קיין פאריז א פוי־ליש־יודיש מיידעל. עס זענען נאך דאן געווען די גוטע צייטען, ווען מען האט געגעבען אויסלענ־דישע ארבייטער קאנטראקטען אויף ארבייט אין פראנקרייך, און די ארבייטער זענען אריינגעקומען מיט וויזעס אויף צוויי יאהר, וואס דאס אליין גיט שוין דאס רעכט צו וואוינען אויף שטענדיג אין לאנד. דאס מיידעל האט געהאט קרובים אין פאריז, האט זיך איינגעארדענט אין א גרויסען שניידער־ווארשטאט, האט נישט שלעכט פערדינט, און גענומען זוכען א פאסיגען חתן.

אין א פאר יאהר ארום איז געקומען א יונ־גערמאן פון פוילען קיין פאריז, אהן א קאנ־טראקט און אהן א צוויי־יאהריגער וויזע, אט ווי א טוריסט מיט אנ'ערלויבעניש אויף דריי מאנא־טען צו בלייבען אין לאנד. קיין שטארקע קאנטראל איז נאך דאן נישט געווען אויף אויסלענדישע אר־בייטער. די פאליציי האט נאך געקוקט דורך די פינגער, און מען האט נאך רוהיג געקאנט וואוינען און ארבייטען אהן די נויטיגע רעכט. דער יונגער־מאן האט רוהיג מיט אנ'עכט יודישען בטחון גע־ארבייט, און נישט געטראכט וועגען מארגען און אט האבען זיי זיך בעקאנט, זענען זיך געפעלען געווארען איינער דעם אנדערן און האבען גע־שטעלט ביי א פאריזער זייטיגען רב'ל די חופה, און ווי דער שטייגער איז ביי יודען איז מען נאכ־דעם נישט געגאנגען, כדי די חתונה געזעצליך דורכצופיהרען. פאר די יודען האבען זיי געהייסען מאן און ווייב, פאר די פראנצויזען האט עס גע־הייסען, אז אנ'ער מיט א זי לעבען זיך ווי זיי געפעלט. אין פאריז איז דאס אנ'ערלויבטע זאך.

דערווייל האט זיך אנגערוקט דער קריזיס מיט דער ארבייטסלאזיגקייט. עס האבען זיך א שאט געטון אלערליי בעגרענצונגען אויף ארביי־טער. די פאליציי האט גענומען איבערזיפען נאך אמאל די גאנצע מאסע אויסלענדישע ארבייטער, וואס וואוינען אין פאריז. יעדער האט געמוזט זיך מעלדען און ווייזען זיינע פאפירען. די ערשטע קרבנות פון דער נייער רייניגונג זענען, נאטיר־ליך, געווען די ארבייטער, וועלכע זענען אמאל גע־קומען מיט א דריי־חדשים'דיגער וויזע. פער־קעהרט, די וועלכע זענען געקומען מיט צעהן יאהר צוריק מיט א בעזונדערער ערלויבניש אויף אר־בייט, האבען ווייטער בעקומען זייער רעכט.

און דא האט זיך אנגעהויבען די טראגעדיע ביי אונזער פארפאלק. עס האט זיך ארויסגעשטעלט אז זי איז די יחסנ'טע, וואס האט אלע רעכט צו בלייבען אין לאנד און צו ארבייטען. ער אבער, מוז אוועק. נאטירליך, פאריז איז א ריזיגער מענ־שען־ים, און א מענש קאן אויף א געוויסער צייט פערשווינדען און לעבען און ארבייטען אומלעגאל. דער סוף איז, אז פריהער אדער שפעטער וועט מען אזעלכע דאך כאפען און נאך א שטראף וועט מען זיי ארויסשיקען פון לאנד.

עס איז קלאר, אז דאס ווייבעל קאן שוין מיט איהם נישט בלייבען צוזאמען. פערקעהרט, זי דאנקט איצט גאט און דעם יודישען מנהג, לויט וועלכען יודען געהען נישט דורכפיהרען ציוויל זייער חתונה, ווארום, חס־ושלום, וואלט זי מיט פינף יאהר צוריק דאס געטון, וואלט זי איצט געווען פונקט אזא אומגליקליכע ווי ער. וואוינען מיט איהם ווייטער צוזאמען, ווי פריהער, קאן זי אויך נישט. ווארום ער קאן שוין די וואוינונג אויף זיין נאמען נישט האבען. איצט מוז זי זיין די בעלעבאסטע, און טאמער כאפט מען ביי איהר אין וואוינונג אנ'אומלעגאלען אויסלענדער, שיקט מען זי ארויס מיט איהם צוזאמען.

אלזא, בלייבט איין אויסוועג: זיך גט'ן.

און דאס טאקע טענה'ט דאס ווייבעל איצט אריין מיט איהר יונגערמאן:

— פערשטעהסט דאך אליין, היים לייזער, וואס וועט ארויסקומען פון דעם, אז מיר וועלען ווייטער זיין צוזאמען? וועט דיר שוין זיין בעסער, אז איך וועל אומגעהן אזוי נע ונד ווי דו? גלויב מיר, מיין טייערער, ווען איך וואלט דיר געקאנט אפגעבען מיינע רעכט, וואלט איך דאס געטון מיט פערגעניגען. ווייסטו דאך, אז א ווייב קאן יא געניסען פון דעם מאנ'ס רעכט, אבער א מאן קאן נישט געניסען פון דעם ווייב'ס רעכט. גלויב מיר, היים'קע, דאס הארץ בעגיסט זיך מיר מיט בלוט, ווען איך זאג דאס דיר, אבער זאג אליין, וואס קאן איך טון?

דער יונגערמאן זיצט דעם קאפ אראפגעלאזען און ריהרט זיך נישט פון ארט. ער שווייגט. מען זעהט, אז ער גיט איינערליך'ן ווייבעל גערעכט. אבער איבער'ן מויל וויל ער דאס נישט ארויס־ברענגען. אזוי ציהט זיך עס וואכען, ביז דער אומגליקליכער יונגערמאן זעהט ענדליך איין, אז קיין אנדערער אויסוועג איז נישטא און מען צו־שיידעט זיך, מען טיילט זיך האב און גוטס און אויס מיט דער ליבע.

די נייע אויסלענדער - געזעצען האבען גע־שאפען די לעצטע צייט אין פאריז פיר קלאסען אויסלענדער: די ערשטע, די גרויסע יחסנים, זע־נען די, וועלכע האבען מיט צעהן יאהר צוריק בעוויזען זיך צו נאטוראליזירען. אין יענער צייט האט מען דאס זעהר לייכט געקאנט מאכען. ליי־דער האבען אונזערע יודען א מאדנע טבע, זיי ווארטען תמיד אויף משיח'ן. און ווארטענדיג אזוי פערגעסען זיי צו טון דאס וויכטיגסטע, וואס ליגט אין זייער אינטערעסען. אזוי האט זיך טאקע די גרעסטע צאהל יודישע עמיגראנטען נישט נאטורא־ליזירט. און קיין סך יחסנים פון דעם מין זענען נישטא. דער צווייטער קלאס בעשטעהט פון די, וועלכע האבען זיך אין דער לעצטער מינוט גע־כאפט און נאטוראליזירט. זיי מוזען ווארטען צעהן יאהר, ביז זיי וועלען ווערען פולשטענדיגע פראנ־צויזען. דער דריטער קלאס זענען די, וועמען מען האט איבערגעלאזען דאס רעכט צו וואוינען און צו ארבייטען. דער פערטער קלאס זענען די פאל־שטענדיג רעכטלאזע. צווישען די פיר קלאסען שפי־לען זיך איצט אפ אלערליי פאמיליען־טראגעדיעס און קאמעדיעס.

אט, למשל ארבייט א יונג שעהן מיידעל פון פוילען ביי א שניידער. דער בעל־הבית איז א פוילישער יוד, וואס איז שוין לאנג אין לאנד און נאטוראליזירט. צו די אלע מעלות איז ער נאך אנ'אלמן פון א יאהר עטליכע און פערציג. צום אומגליק אדער צום גליק פון דעם מיידעל, איז זי גלייך ביים ערשטען טאג געפעלען געווארן דעם שעף און ער האט זיך גענומען שדכנ'ען צו איהר. דאס מיידעל האט אבער געהאט א חתן א יונגערען און שעהנערען. עס איז קלאר, אז דער עלטערער האט געמוזט אפטרעטען דעם יונ־גערען. דאס מיידעל מיט איהר יונגערמאן האבען דערווייל געקליבען א פראנק צו א פראנק און געווארט, ביז זיי וועלען האבען גענוג געלט אויף איינצוארדענען זיך א היים. דערווייל האבען זיך א שאט געטון די גזרות אויף די אויסלענדישע ארבייטער און סיי דאס מיידעל און סיי דער בחור האבען פערלוירען זייער רעכט. קורץ און גוט: דעם יונגענמאן האט מען ארויסגעשיקט, און אין עטליכע וואכען ארום האט דער שעף געפיהרט דאס מיידעל צו דער חופה.

דער מאראליסט וועט מסתמא גאנץ שטארק זיפצען: „סטייטש, וועה געשריגען, וואו איז ליבע, וואו איז צוגעבונדענקייט, טרייהייט?" אויף דעם קאן איך דעם מאראליסט ברענגען א גאנצע רייה פון ענטפערס, וועלכע איך האב בעקומען אויף די דאזיגע מאראלישע פראגען, וואס איך האב גע־שטעלט א סך פויליש־יודישע אימיגראנטען אין פאריז.

„אומקעהרען זיך צוריק קיין פוילען איז פאר מיר געווען, ווי לעבעדיגערהייד אריינגעהן אין קבר" — האט מיר איינער געענטפערט; א צווייטער האט מיר געזאגט: „אין דעם טאג, ווען איך וועל מו־זען זיך אומקעהרען צוריק, וואַרף איך זיך אריין אין טייך". ביי אזא בעוואוסטזיין איז שוין קיין וואונדער נישט, ווען פרויען פערלאזען זייערע מענער, און כלות זייערע חתנים, אבי צו בליי־בען אין פאריז.

די דאזיגע לאגע האט אויך געשאפען אין פאריז א גרויסע בעוועגונג פון געמישטע חתונות. איבערהויפט צווישען די פויליש־יודישע פרויען און פראנצויזישע אינטעליגענטען. דער ערפאלג פון די יודישע פרויען, איבערהויפט ביי דער לינקער פראנ־צויזישער אינטעליגענץ ערקלערט זיך מיט דעם, וואס די פראנצויזישע פרוי איז פאליטיש גאנץ גע־זעלשאפטליך זעהר צוריקגעשטאנען. דאס רוב פון זיי זענען נאך שטארק אונטער דער ווירקונג פון דער קאטוילישער קירכע. פערקעהרט, אין דעם אינטעליגענטען יודישען מיידעל געפינט דער פראנ־צויז אי א פרוי אי א חבר. עס איז פשוט זיך שווער פארצושטעלען וואס פאר א גרויסען פער־נעהם עס האט אנגענומען די דאזיגע בעוועגונג פון געמישטע חתונות. דערפאר אבער זענען קלע־נער געווארען די געמישטע הייראטען מיט יודישע יונגעלייט, ווייל אויב די פרוי געניסט דאס רעכט פון מאן, פערלירט זי אבער אויך איהרע רעכט, ווען דער מאן איז רעכטלאז. אמת, אין פראנקרייך איז ארויס א נייע געזעץ, אז יעדע פראנ־צויזקע, וועלכע האט חתונה מיט אנ'אויס־לענדער, קאן דאך בלייבען א פראנצויזישע ביר־גערין, זי דארף נאר אפגעבען וועגען דעם אנ'ער־קלערונג, אין דעם מאמענט, ווען זי האט חתונה. דאס אבער פערענטפערט נישט די פראגע און די יודישע יונגעלייט מוזען שוין ווארטען אויף בע־סערע צייטען.

רעכט און לעבן

יורידישע בײלאַגע פון „נײעם פאָלקסבלאַט"

נאָטיצען

איז דאָס דער וועג?

דער באַוועליזירטער דעקרעט פון לאָקאַטאָרען־שוץ האָט רעדוצירט דאָס דירה־געלד פון וואוינונגען (ביז 2 שטיבען און קוך) אויף 15־פּראָצענט און פון אַרבייטס־לאָקאַלען (8 און 7 פּאַטענט־קאַטעגאָריעס) אויף 10 פּראָצענט.

ווי איז אָבער דער פאַל, ווען אין זעלבען לאָקאַל, וואו מ'וואוינט, ווערט אויך גלייכצייטיג געפיהרט אַ ווערקשטעל? צי ווערט אַזאַ לאָקאַל טראַקטירט ווי אַ וואוינונג און מ'דאַרף דעריבער צאָהלען דירה־געלד מיט 15־פּראָצענט ווייניגער אָדער, ווי אַן אַרבייטס־דירה, וועלכע אונטערליגט דער רעדוקציע בלויז אויף 10־פּראָצענט?

רעכטליך, גענומען לאָזט זיך די פראַגע ענטשיידען אויף אַ גאָר לייכטען אופן, מ'נעמט אַלס מאָדוס דעם צוועק אויף וועלכען דער לאָקאַל איז געדינגען געוואָרען. איז ער אַלזאָ אויפ'ן סמך פון אַן־אָבמאַך געדינגען געוואָרען, אויף אַ ווערקשטאַט, מעג מען אפילו אין איהם אויך גלייכצייטיג וואוינען, וועט ער טראַקטירט אַלס אַ־בייטס לאָקאַל און דאָס דירה־געלד דאַרף אין אַזאַ פאַל רעדוצירט ווערען אויף 10 פּראָצענט. פערקעהרט אָבער האָט מען דעם לאָקאַל געדינגען, אויף אַ וואוינונג, הגם אין דער זעלבער צייט פיהרט מען אין איהם אַ ווערקשטאַט, ווערט ער בעטראַכט פאַר אַ וואוינונג און דאָס דירה־געלד אינטערליגט ממילא אַ 15־פּראָצענטיגע רעדוקציע.

מ'קאָן דעסגלייכען אויך אָננעמען אַ צווייטען פּרינציפּ: די בעשטימונג פון דער געגעבענער דירה. וויבאַלד דער לאָקאַל איז געאייגענט אויף אַ ווערקשטאַט, אומאָפּהענגיג פון אומשטאַנד, צי מ'וואוינט אין איהם יאָ אָדער נישט, קאָן מען איהם בעטראַכטען פאַר אַן־אַרבייטס־לאָקאַל. קוים איז ער בעשטימט נאָר אויף אַ וואוינונג, דאַרף די גלייכצייטיג געפיהרטע אין איהם ווערקשטאַט נישט דינען פאַר אַ פּרעטעקסט צו וועלען קוואַליפיצירען דעם לאָקאַל פאַר אַן־אַרבייטס־דירה.

די ווירטסלייט רעכענען זיך אָבער מיט'ן פּרינציפּ פון פּאַטענט. מעג אַ לאָקאַטאָר פאַרנעמען אויף דער וואוינונג און ווערקשטאַט צוזאַמען אפילו בלויז איין שטוב, קוים בעזיצט ער נאָר אַ פּאַטענט, גיט דאָס שוין די ווירטסלייט אַ גענוגענדען גרונט צו אַנערקענען אַזאַ שטוב פאַר אַן־אַרבייטס־לאָקאַל.

מיר האַלטען, אַז די דערמאָנטע אינטערפּרעטאַציע איז נישט קיין ריכטיגע און אודאי נישט קיין גערעכטע. ס'קאָן נישט האָבען געלעגען אין דער אינטענץ פון געזעצגעבער אַוועקצושטעלען אַ האַנדווערקער, וועלכער איז שוין אַזוי־ווי־ס פאַראָרימט, אַז ר'איז אפילו נישט ביכולת אויסצוהאַלטען פאַר זיין ווערקשטעל אַ בעזונדערן לאָקאַל, נאָר ר'מוז זיך שטיקען מיט איהם צוזאַמען מיט זיין בני־בית אין איין שטוב מיט אַזאַ האַנדווערקער, וועלכער איז יאָ נאָך אימשטאַנד צו פיהרען אַ ווערקשטאַט אין אַ בעזונדערן לאָקאַל.

אַז אין דעם פּרט איז עפּעס נישט אינגאַנצען אין אָרדנונג בעווייזט אפילו די ביזהעריגע געריכטס פּראַקטיק. אין רוב פון זיי ביז אַהער פאָרגעקומענע אַזעלכע געריכטס־פּראָצעסען זענען די אורטיילען אויסגעפאַלען לטובת די לאָקאַטאָרען. אמת איינציגע היגע ריכטער האָבען זיך געשטעלט אויפ'ן שטאַנדפּונקט פון די ווירטסלייט, כל זמן די ענינים זענען אָבער נאָך נישט דורכגעגאַנגען די העכערע געריכטס־אינסטאַנצען, קאָן מען נאָך נישט מאַכען קיין זיכערע פעסטשטעלונגען, יעדענפאַלס נישט לטובת די ווירטסלייט.

רעדענדיג וועגען פּאַטענטען אין שייכות מיט'ן אָנווענדען די פּראָצענט־רעדוקציע פון דירה־געלד, מוז בעריהרט ווערען נאָך אַ מאָמענט. ס'זענען פאַראַן פיל בעלי־מלאכות, וועלכע זענען נישט ביכולת אויסצוקויפען קיין פּאַטענט און מוזען זייערע „אונטערנעהמונגען" משטייגעזאָגט פיהרען נישט כשר'ערהייט. מייסטענטייל האַנדעלט זיך דאָ וועגען בעלי מלאכות, וועלכע אַרבייטען אַליין אָדער מיט עמיצען פון בני־בית. די ווירטסלייט, בכדי זיך איינצובויגען 5־פּראָצענט דירה־געלד ווענדען אָן אַלע מיטלען, אַז די פערנומענע דורך אַזעלכע האַנדווערקער דירות זאָלען קאָנען אַנערקענט ווערען פאַר אַרבייטס־לאָקאַלען, פאַרהאַן ווירטסלייט, וועלכע דערלויבען זיך אפילו מיט דער הילף פון פינאַנץ־אַמט צו צווינגען זייערע לאָקאַטאָרען אויסצוקויפען פּאַטענטען, בכדי נישט צו דאַרפען רעדוצירען קיין 15, נאָר 10 פּראָצענט דירה־געלד.

3 עהנליכע אַזעלכע אָרימע בעלי־מלאכות זענען שוין דורך אַזעלכע מסירות ענטגילטיג רואינירט געוואָרען, הונדערטער זענען אונטער דער פּרעסיע פון אַזאַ שאַנטאַזש געצוואונגען געוועזען צו רעזיגנירען פון זייערע רעכט אויף דירה־געלט רעדוקציע.

צי איז אָבער מסירה און שאַנטאַזש דער וועג צו רעגולירען די בעציהונגען פון ווירט צום לאָקאַטאָר?

ט. א.

וויכטיגע ענטשיידונגען פון העכסטען געריכט

פערעלטערטקייט פון חובות פון געוועזענע שותפים פון אָפענע שותפותן

אַ שותף, וועלכער טרעט אַרויס פון אַן־אָפענער שותפות, הערט אויף צו טראָגען פעראַנטוואָרטליכקייט פאַר די חובות פון שותפות־אונטערנעהמונג, וועלכע זענען ענטשטאַנען פון מאָמענט, ווען וועגען אַרויסטריט איז אַריינגעטראָגען געוואָרען אַ געהעריגע מעלדונג אין האַנדעלס־רעגיסטער.

וואָס שייך אָבער דער פעראַנטוואָרטליכקייט פאַר חובות, וועלכע זענען ענטשטאַנען פריהער, פעלאַסטען זיי דעם אַרויסגעטרעטענעם שותף אין משך פון 5 יאָהר נאָכן רעגיסטרירען דעם אַרויסטריט.

דער זעלבער כּלל איז אויך נוגע דירה־געלד חובות

אינוואַלידען - רענטע

די רעכט פון אַ גייסטיגען אַרבייטער אויף אינוואַלידען־רענטע איז נישט אָפּהענגיג פון זיין פערמעגען בשווי.

דירה - געלד

דאָס געריכט טאָר נישט פעסטשטעלען דאָס גרונט דירה־געלד לויט אַ כּידעריגערע סומע, ווי דער לאָקאַטאָר אליין פאָדערט.

סאָציאַלע פערזיכערונג

די פליכט פון אַן־אונטערנעהמער צו פערזיכערען אַן־אַנגעשטעלטען הויבט זיך אָן פון ערשטען טאָג פון קאַלענדאַר חודש, ווען דער אַנגעשטעלטער האָט אָנגעהויבען אַרבייטען און די אַרבייט האָט געדויערט לענגער ווי 14 טעג.

דאָס פערנאַכלעסיגען דורך אַן־אונטערנעהמער די פליכט צו פערזיכערען אַן־אַרבייטער, בעפרייט נישט דעם אונטערנעהמער פון דער פעראַנטוואָרטליכקייט פאַר די פאָלגען פון דער דאָזיגער פערנאַכלעסיגקייט אפילו אויך אין דעם פאַל, ווען דער בעטרעפענדער אַנגעשטעלטער איז געשטאָרבען פאַרן טערמין, וואָס איז בעשטימט אַריינצוטראָגען דעם פערזיכערונגס אָפּצאָהל.

סכסוכים מיט דער פערז. אנשטאַלט

אַלע סכסוכים פון דער סאָצ. פערזיכערונגס־אַנשטאַלט מיט די מיטגלידער אויפן באַהען פון די געגענזייטיגע לייסטונגען זענען בערופען צו ענטשיידען אויסשליסליך די אַזוי גערופענע שידס־אַמטען.

וויבאַלד דעם סכסוך פערפיהרט אָבער געגען דער סאָצ. פערז. אַנשטאַלט נישט דער פערזיכערטער, נאָר אַ דריטע פערזאָן, מאָהנענדיג צוריק די אויסגעליגטע הייל־קאָסטען, געהער דאָס יאָ שוין דער קאָמפּעטענץ פון געריכט.

פאַרצוג ביי עקזעקוציעס

די פערלעגענע פערזיכערונגס־אָפּצאָהלען פאַר אַנגעשטעלטע געניסען פון בעפאָרצוגליכקייט צוגלייך מיט די חובות פאַר אומזאַץ־שטייער. אויב ס'האַנדעלט זיך וועגען אַן־אינדוסטרי אָדער האַנדעלס־אונטערנעהמונג און די עקזעקוציע איז געלענקט געוואָרען צו בעוועגליכע גיטער.

ראַדיאָ - פערברעכענס

דער איינקויף פון אַ ראַדיאָ־איינריכטונג אָהן אַ

[…] געהעריגע דערלויבעניש איז שטראָפבאַר אפילו די בערעכטיגונג איז שפעטער יאָ דערוואָרבען [...] רען.

פאַלש געלד

טיישט בלויז פאַר געבען, נאָר אויך פאַר [...] בכיוונ'דיג פאַלש געלד רהאַהט אַ שטראָף. ס'[...] דעסטגלייכען אויך אַ שטראָף, ווען מ'וואַרפט [...] פאַלש געלד, אויב ס'איז נאָר פערהאַן אַ מעגל[...] אַז עמיצער זאָל עס אויפהויבען און לאָזען אין [...] קעהר.

אַמנעסטיע

אויב מ'האָט דורך סימולירען אַ קראַנק[...] בעמיהט אַרויסצודרעהען פון מיליטער־דינסט [...] מען אפילו נישט האָבען דערביי בענוצט קיי[...] ציעלע מיטלען, פאַלט דאָס פערברעך אויך נ[...] טער דער אַמנעסטיע.

די אַמנעסטיע האָט אַן־אָנווענדונג בלויז א[...] פאַל, ווען דער דעזערטיר שטעלט זיך אין ד[...] דער מיליטער־מאַכט און דערקלערט, אַז ר'[...] נעמיטען מיליטער־דינסט.

דאָס, וואָס ר'האָט דורכגעמאַכט איבער[...] ווען אויף קאָנטראָל־פערזאַמלונגען גיט נאָך [...] קיין דעזערטיר די רעכט צו געניסען פון דער [...] נעסטיע, אויב ר'האָט נישט וועגען דער דער[...] געמאָלדען.

נײער דעקרעט וועגען שטײער פון אונבעוועגליכע גיטער

ס'איז לעצטענס פערעפענטליכט געוואָרען אַ דעקרעט, וועלכער פעראייגהייטליכט און מאָדיפיצירט די בעשטימונגען וועגען שטייערן פון אונבעוועגליכע גיטער.

לויט'ן דערמאָהנטען דעקרעט קומען אין בעטראַכט אַלס אָביעקטען ביים אויסמעסטען דעם דאָזיגען שטייער: 1) פלעצער, 2) בנינים און 3) אַנדערע גרונט־שטיק.

בעפרייט פון שטייער פון אומבעוועגליכע גיטער זענען די־ער, וועלכע געהערען צו קהלות, בילדונגס, יוסענשאַפטליכע און פילאַנטראָפּישע אינסטיטוציעס, אויב זיי זענען נישט פערדינגען. דעסגלייכען איז מען אויך בעפרייט פון שטייער פון אומבעוועגליכע גיטער, אויב דאָס בעזיצענדע הויז צוזאַמען מיט אַלע בנינים, וועלכע געפינען זיך אויף דער זעלבער פּאָסעסיע, ברענגט נישט מעהר, ווי 100 גילדען אַ יאָהר הכנסה.

פאַר אַ בעזונדערן שטייער־אָביעקט ווערט אַנערקענט אַן־אונבעוועגליך גיט, וואָס געהער צו איין בעל־בית אָדער צו איינציגע אייגענטימער (איז ברוך־טיילען), וויבאַלד ס'איז נישט דורכגעטיילט דורך אַ גאַס, פּלאַץ אָדער דורך אַ פרעמד הויז. אַלענפאַלס דער באָדען, אויף וועלכען עס שטעהט אַ בנין, און דער הויף, וואָס געהער צום בנין, רעכענען זיך צוזאַמען מיט'ן בנין פאַר איין שטייער־אָביעקט אויך אין דעם פאַל, אפילו ווען דער בנין געפינט זיך אויף אַ פרעמדען באָדען.

דאָס שטייער־יאָהר ביים שטייער פון אונבעוועגליכע גיטער ווערט געמאָסטען לויט'ן קאַלענדאַר־יאָהר. אַלס יסוד ביים אויסמעסטען שטייער פון אונבעוועגליכע גיטער ווערט גענומען די סומע דירה־ אָדער פּאַכט־געלד, וואָס דאָס געגעבענע הויז האָט געבראַכט אין פאָריגען יאָהר.

קוים איז אַ הויז ניט־ליין אָדער גענצליך נישט געווען פערדינגען אָדער פערפאַכטעט בפרט, יוען ס'איז איבערגעגעבען געוואָרען בחנם, גילט דאַן אַלס יסוד די סומע, וואָס דער אייגענטימער וואָלט בעקומען, ווען ער פערדינגט דאָס יאָ. יוען אַזאַ פ"י; לאָזט זיך נישט פעסטשטעלען, ווערט גענומען פאָלגענדער מאָדוס: אויב ס'האַנדעלט זיך וועגען הייזער מיט נעבען־בנינים, פלעצער און הויפען, דינט פאַר אַ יסוד ביים אויסמעסטען דעם שטייער — 5 פּראָצענט פון ווערט פונ'ם אָביעקט.

בנוגע נישט־פערבויטע פלעצער, ווערט [...] אַלס יסוד — 3 פּראָצענט פון ווערט. וואָס [...] זער, אין וועלכע ס'געפינען זיך דירות וואָס [...] טערליגען די בעשטימונגען פון לאָקאַטאָרע[ן־שוץ] ווערט גענומען אַלס יסוד ביים אויסמעסטען [...] פון אונבעוועגליכע גיטער אויפ'ן יאָהר 1936 בעטרעף פון 12־פאַכיגען דירה־געלד פון [...] בער 1935.

שטייער ווערט גענומען אין דער הו[יך פון] 8 פּראָצענט ביי אַ הכנסה ביז טויזענט [...] אַ יאָהר און אין דער הויך פון 12 פּראָצ[ענט ביי] אַ העכערער הכנסה.

דער שטייער דאַרף בעצאָהלט ווערען אין [...] ראַטעס ביז'ן 30 יוני און ביז'ן 30 נאָוו[עמבער].

דער צושלאַג פון די קאָמונאַלע איינריכ[טונגען] ווערט אויסגערעכענט פערהעלטנישמעסיג [...] פּראָצענט פון דער הכנסה.

די ווירטסלייט, וועלכע האָבען געליטען צוליב אַרבייטסלאָזע לאָקאַטאָרען און דאָס [...] דירה־געלד בעטרעפט מעהר, ווי 10 פּראָצ[ענט] קאָנען אויפ'ן סמך פון אינדיווידועלע בקשה[ות] קומען אַן־ענטשפּרעכענדע רעדוקציע פון [...]

דער דעקרעט איז אַריין אין קראַפט [...] יאַנואַר 1936 און איז גילטיג פון שטייער 1936 — אָנהייבענדיג.

נײע געזעצען און צירקולאַרען

קאָנסעקווענצען פאַר אַרויסרופען אַ דאָקטאָר פון סאָצ. פערז. אנשטאַלט אָהן בעדערפעניש

דער אַנשטאַלט פון סאָציאַלער פערזיכערונג הייסט אַז אין דער לעצטער אינסטרוקציע צו די סאָציאַלע פערזיכערונגס־אַנשטאַלטען, אַז אין פאַל ווען אַ פערזיכערטער רופט אַרויס אָהן בעדערפעניש אַ דאָקטאָר, דאַרף אונטערגענומען ווערען אַ גענויע אויספאָרשונג בכדי פעסטצושטעלען, צי עס איז אין דער האַנדלונג נישט געווען קיין ווילגקייט אָדער עפּעס אַ שפּיצעל.

אין אַ בעשטעטיגטען פאַל ווערט [...] איבערגעשיקט צו דער סטאַראָסטווע, וועל[כע] שטראָפט דעם שולדיגען לויט'ן אַרט. 20 [...] זעץ וועגען איבערשרייטונגען. וואָס זעה[ט] אַ סאַנקציע פון אַרעסט ביז 1 חודש אָדער שטראָף ביז 1000 גילדען.

אויפן דערנער־וועג

שפּאַנענדער פּענסאַציאָנעל־עראָטישער ראָמאַן (43

— 45 —

רעדל האָט גענומען דעם בריף אין דער האַנט אַריין. ער האָט אַריינגעקוקט, אָבער עס האָט איהם אַזוי געשווינדעלט פאַר די אויגען, אַז ער האָט גאָרנישט געזעהן, קיין איין וואָרט נישט. אַלע בוכשטאַבען האָבען זיך צוזאַמענגעגאָסען אין איין מאַסע.

— איהר ווייסט — האָט ער זיך געסטאַרעט צו רעדען מיט אַ רוהיגער שטים, וואָס עס איז איהם אין אַ געוויסער מאָס געלונגען, — פון די שטענדיגע מישונגען אין קאָפּ, ווערען ביי מיר אויך שוואַך די אויגען... מ'איז שוין אויף דער עלטער, מיין פריינד.... ווי שרייבט ער — אַ געהיימניספולע פּערזאָן, וואָס בעהאַלט זיך אויס אונטער'ן נאָמען „דיטריך"? נו, וואָס־זשע קומט אַרויס דערפון? וועניג זענען זיי פאַרהאַן, די דאָזיגע געהיימניספולע פערשוינען? וואָס־זשע זאָל מען טון?

— אונזער אויפגאַבע איז דעריבער צו דערגיין, ווער עס איז דער דאָזיגער געהיימניספולער „דיטריך", — האָט דער געהילף געענטפערט.

— יאָ, דאָס דאַרף מען דערגעהן... — האָט רעדל מעכאַניש געענטפערט: גיט אַרויס דעם געהעריגען בעפעהל.

דער געהילף האָט זיך געוואונדערט אויף רעדל'ס מעכאַנישען ענטפער. אַלעמאָל איז דער שעף פון די עסטרייכישע שפּיאָנען מונטער און לעבעדיג און ווען ער דערוויסט זיך וועגען עפּעס אַ נייעם שפּיאָנען־סקאַנדאַל לעבט ער אויף אינגאַנצען — און דאָ רעדט ער גאָר אַזוי פערשלאָפען אַזוי גלייכגילטיג, וואָס איז עס מיט איהם געשעהן? ער מוז זיכער זיין קראַנק. זיינע אויגען זענען איצט עפּעס אַזעלכע מאָדנע, זיי קוקען אַזוי מיד און דאָס פּנים איז אַזוי ווייס.

— איהר מוזט זיך דורכאויס בעראָטען מיט אַ דאָקטאָר, הער פּולקאָווניק, — בעמערקט פּלוצלינג דער געהילף, — אייער נערווען־צושטאַנד פערערגערט זיך פון טאָג צו טאָג. פאַרוואָס זאָרגט איהר אַזוי וועניג וועגען זיך?

רעדל ציטערט אינסטינקטיוו אויף. ער סטאַרעט זיך צו געבען אַ שמייכעל און זאָגט מיט אַ רוהיגער שטים:

— איהר זענט גערעכט, כ'וועל טאַקע אַריינגעהן צו אַ דאָקטאָר.

— אַלזאָ, הער פּולקאָווניק, אַרויסגעבען אַ בעפעהל אויסצוגעפינען ווער עס איז דער דאָזיגער געהיימניספולער „הער דיטריך" פון וואַרשע? — האָט דער געהילף געפרעגט. — מען מוז וויסען, וואָס דאָס איז פאַר אַ פערשוין.

— נו, געוויס... געוויס... האָט רעדל זוי פריהער, מעכאַניש געענטפערט.

דער געהילף איז אַרויס. רעדל איז ווידער געבליבען אַליין. אויף זיין געזיכט האָט זיך בעוויזען אַ שמייכעל.

— אַך! — האָט ער פּלוצלינג אַ זיפץ געטון.

זיין געזיכט איז ווידער געוואָרען ערנסט. ער האָט איינגעגראָבען דעם קאָפּ אין ביידע הענט און געזעסען אַזוי אַ געוויסע צייט אונבעוועגליך פערטיפט אין שווערע געדאַנקען.

פּלוצלינג האָט זיך דערהערט אַ קלאַפּ אין דער טיר. רעדל האָט אויפגעציטערט, זיך אויסגעגלייכט, גלייך געמאַכט די האָר און, פערטיפענדיג זיך, כלומרשט אין די פּאַפּירען, וואָס זענען געלעגען נעבען איהם, האָט ער מיט אַ שטים אַ זאָג געטון:

— ביטע, אַריין!

ס'איז אַריינגעקומען אַן־אָפיציר און [...]

— הער פּולקאָווניק, דער פּראָקורא[טאָר] בעררדיץ.

— בעט איהם אַריין!

„דער פּראָקוראָר האַבערדיץ?" — ה[...] אונרוהיג אַ טראַכט געטון, הגם עס [...] געווען אָפט טרעפען, אַז האַבערדיץ זאָל [...] רעדל'ען אין דער קאַנצעלאַריע. — „[...] ער? ווער דאַרף איהם איצט? אַך, [...] ער פערדרעהט מיר אַ קאָפּ! ווער האָט איהם [...] צו איהם?"

ס'איז אַריינגעקומען האַבערדיץ. [...] זיך געסטאַרעט צו זיין העפליך. ער האָט [...] געשמייכעלט און געבעטען האַבערדיץ [...] זעצען. רעדל'ס שאַרפער בליק האָט אָבער [...] בעמערקט, אַז האַבערדיץ איז זעהר ערנסט [...] ער האָט עפּעס נייעס.

— מיט וואָס קען איך אייך דינען [...] ער געפרעגט.

— איז איין נאָך גאָרנישט בעקאַנט [...] האַבערדיץ אַ זאָג געטון מיט אַ פערהאַ[...] טאָן.

— ניין, וואָס איז דען אַזעלכעס [...]

(פאָרטזעצונג קומט)

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

זונטאג, 1 ד' ... אדר תרצו

מערץ

זון-אויפגאנג	6.03
זון-אונטערגאנג	5.15

ד"עצטע הכנות צום טעקסטיל-שטרייק

היינטיגע מיטינגען און בעראטונגען פון די ארבייטער

(א) אין שייכות מיט'ן פארשטייענדען שטרייק ווערען דורך די פראפעסיאנעלע פעראיינען געמאכט אלע נויטיגע הכנות.

אין פאביאניץ איז נעכטען פארגעקומען א גרויסער מיטינג פון טעקסטיל-ארבייטער, אויף וועלכען עס האבען גערעדט די ה"ה שטשערקאווסקי און וואלטשאק. די פאביאניצער ארבייטער האבען זיך סאלידאריש ארויסגעזאגט פאר דעם שטרייק.

אויף היינט האט דער קלאסען-פערבאנד צונויפגערופען זעקס מאטובקעס, אויף וועלכער עס וועט אנגענומען ווערען דער ענדגילטיגער בעשלוס און עס וועלען ארויסגעגעבען ווערן אינסטרוקציעס.

דער ז.ז.ז. האט נעכטען אפגעהאלטען א בעראטונג מיט דעלעגאטען און האט אויף היינט צונויפגערופען אנ'אלגעמיינע פערזאמלונג פון זיינע מיטגלידער.

אויף די פראצא, כ. ז. ז. און ז. ז. פ. זאלען האבען צונויפגערופען א רייה אינפארמאציע-פערזאמלונגען.

אין הסכם מיט דער אויסגעארבייטער שטרייק אינסטרוקציע, האט די צווישענפעראייניגט שטרייק קאמיסיע, וועלכע וועט אנפיהרען מיט דער גאנצער שטרייק-אקציע, בעשטימט, אלס איהר זיץ-ארט, דעם פעראיינס-לאקאל אויף פאדלעשנא 26, וואו זי וועט פון אינדערפריה דעם 2 ד. ח. אנהייבען צו אמטירען.

נייע אימפארט-לענדער פאר'ן לאדזער מארק פון באנוועל-אפפאל

(ג) אויפן לאדזער מארק פון באנוויל אפפאל וואס ווערען בענוצט אין די שטרייך-גארן און וויגאניע אינדוסטריע קומען איצט פאר גרויסע ענדערונגען. עס האנדעלט זיך אין דעם וואס די לאדזער רויה-שטאף פירמען קענען נישט בעקומען קיין אפפאל ביי די ביז איצטיגע ליפעראנטען.

די ביז איצטיגע ליפעראנטען פון באנוועל אפפאל זענען געווען: 1) די גרויסע לאדזער פאבריקען, 2) ענגלישע ליפעראנטען, וואס האבען אויפן לאדזער מארק צוגעשטעלט אמעריקאנישען און עגיפטישען אפפאל, וואס שייך די לאדזער פאבריקען הערען זיי בכלל אויף צו קומען אין בעטראכט אלס ליפעראנטען אויפ'ן אפפאל מארק ווייל צוליב מאנגעל אין רויה-שטאפען בענוצט די גרויסע אינדוסטריע דעם אפפאל צו דער אייגענער פראדוקציע. לעצטענס האבען די גרויסע פאבריקען אינגאנצען אויפגעהערט צו פערקויפען דעם אפפאל.

די שוועריגקייטען אויפן ענגלישען מארק האבען גורם געווען אז די לאדזער הענדלער האבען זיך אנגעהויבען צו אינטערעסירען מיט אנדערע אויסלענדישען אפפאל. נאך דער שווייץ און פראנקרייך איז איצט געקומען די רייה אויף טשעכאסלאוואקיען, די אונטערהאנדלונגען זענען נאך נישט פערענדיגט, אבער וואהרשיינליך וועלען זיי ברענגען צו א גוטען רעזולטאט. די איינציגע שוועריגקייט איז נאר ווי אזוי ברענגט מען דעם אפפאל קיין פוילען. עס זענען פאראן דריי מעגליכקייטען: 1) דורך גדיניע, 2) בעקומען א נייעם קאנטיגענט אויף אפפאל פון טשעכאסלאוואקיען אויף הנחה-צאל און 3) אימפארטירען דעם אפפאל אין די ראהמען פון קאמפענסאציע אומזאץ.

אפעלאציע אינ'ם גרויסען פראצעס פון די לאדזער ענדעקעס

(א) קומענדיגען דאנערשטאג, דעם 5 ד. ח. וועט אינ'ם ווארשאווער אפעלאציע-געריכט פארקומען דער אפעלאציע-פראצעס פון די לאדזער ענדעקעס.

לויט אנ'אורטייל פונ'ם לאדזער קרייז-געריכט דעם 25 יאנואר פ. י. זענען די מיטגלידער פון דער ענדעקישער פארטיי פערמשפט געווארען: הענריק קאנאזשעווסקי — אויף דריטהאלבען יאהר, דער דרוקער קערסקי — אויף א יאהר, רישארד שטשענסני — אויף 2 יאהר; האלאי — אויף א יאהר מיט 10 חדשים, לאסקאווסקי—אויף 10 חדשים טורמע, ראבאקאווסקי און העלענא קאזשוכאווסקא— צו א יאהר ארעסט. די איבעריגע 12 בעשולדיגטע מיט'ן ענדעקישען פרעזעס, דעם „גריהמטען" אדוו. קאוואלסקי זענען פריינעשפראכען.

די פאפוגאי-קראנקהייט

די וועטערינאר-אפטיילונג ביי דער לאדזער שטאט-פערוואלטונג גיט צו וויסען, אז אין דייטשלאנד (האנאווער) האט זיך בעוויזען די שרעקליכע קראנקהייט, וועלכע איז בעקאנט אונטערן נאמען די פאפוגאי-עפידעמיע, וועלכע האט שוין צוגענומען פיל מענשליכע קרבנות.

די קוועלע פון דער עפידעמיע איז א געוויסע סארט פויגעל. אין וועלכען די דאקטוירים-קאנטראל האט ארויסגעוויזען, אז אלע פייגעל זענען קראנק אויף דער דאזיגער קראנקהייט.

ווי ס'בעווייזט שוין דער נאמען אליין, איז דאס א קראנקהייט, וועלכע בעווייזט זיך זעהר אפט ביי פאפוגייען. ס'זענען אמת אויך בעקאנט פאלען ווען ס'ווערען אנגעשטעקט הוין-פייגעל, הינט, קעץ און דאס וויכטיגסטע מענשען אויך. די שטערבליכקייט ביי מענשען, וואס זענען קראנק אויף דער דאזיגער קראנקהייט האלט זיך אין דער גרעניץ פון 30 ביז 80 פראצענט.

איבערגעפאהרען

(א) אויף דער פאביאניצער גאס האט א פוהר איבערגעפאהרען דעם 15-יאהריגען יוזעף טאמארעק (סטאשיצא 18) פאגאטאוויע האט איהם א שטארק צוקאליעטשעטען אפגעפיהרט אין שפיטאל.

צווישען שכנים

(א) בעת א שכניש געשלעג אויף דער טרעמבאצקא 29 איז פערוואונדעט געווארען די 42-יאהריגע יוסטינא בערגמאן. מ'האט צו איהר געמוזט ארויסרופען פאגאטאוויע.

Dr. med. L. Berman

צעגעלניאנא 15, טעל. 149-07

ספעציעל-ארצט פאר מענער - שוועכע-בעהאנדלונג און סעקסועלע בעראטונג

נעמט אן פון 8—11 און פון 4—8 אווענד.

זונטאג פון 9—1 פארמיטאג

פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע - פרייזען

Dr. Wołkowyski

ציגעל-גאס 11, טעל. 238-02

ספעצ. פאר טריפער, סיפילים און הויט-קראנקה. בעהאנדלונג פון מענער-שוועכע

נעמט אן פון 8—11 ביטאג און 4—9 אווענד.

טעאטער „ראזמאיטאשטשי"

ציגעל-גאס 27 — טעל. 112-25

דיר. ד. צעלמייסטער

נאר 11 גאסטשפילען!

היינט זונטאג-2 פארשטעלונגען

4 נאכמ. (צו ביליגע פרייזען) און 9 אווענט

מאריס שווארץ

אלס ניעשעווער רבי אין זיין סענסאציאנעלער וועלט-אויפפיהרונג

יאשע האלב

דראמע אין 2 טיילען, 26 בילדער פון י. י. זינגער.

דראמאטיזירונג און רעזשי:

מאריס שווארץ

מוזיק: לעאן קוצין. טענץ: ליליאן שאפירא.

דעקאראציעס: אלעק טשערטאוו.

בינע-פערוואלטער: בן ציון קאץ.

מאריס שווארץ'ס קינסטלער-אנסאמבל:

ד. בלומענפעלד, ה. גאטליב, א. גאלדענבערג, וו. גאדיק, ה. הארט, י. טורקאוו, י. אינוועסטאזש. נ. ליפמאן, מ. ליפמאן, א. מארעווסקי, ק. סעגאלאוויטש, א. סאמבערג, א. קורץ, ר. קליינלערער, ש. ראזען, ד. שאיעוויטש. ד. שאפירא, א. שטיין א. אנד.

אריגינעלע דעקאראציעס, קאסטיומען און ספעציעלע ליכט-אפאראטען פון אמעריקע.

80 פערזאן אויף דער בינע!

בילעטן שוין צו בעקומען אין טעאטער-קאסע

א פראצעס פון זאקען-שמוגלער

(א) עהרענכטען האט זיך אינ'ם לאדזער קרייז-געריכט אנגעהויבען דער פראצעס געגען 5 פערזאן, וואס ווערען בעשולדיגט אין שמוגלען אויסלענדישע זאקען.

די בעשולדיגטע זענען: גרשון קעמפינסקי, חיים קארטש, משה אלפוס, ישראל ראזענבערג און ווילהעלם רויטער.

דער איניציאטאר פון דעם ענין איז א געוויסער טענענבוים פון קראקע, וועלכער געפינט זיך אויף אבסערוואציע אין א שפיטאל, מחמת עס איז דא א חשד, אז ער „מאכט זיך משוגע". ער וועט בעזונדער געמשפט ווערען.

נאך א צוויי-טאגיגען פערהאנדלען איז ארויסגעטראגען געווארען פאלגענדער אורטייל:

גרשון קעמפינסקי דארף בעצאהלען שטראף 12,000 זלאטעס, און אין פאל ווען ער וועט עס נישט טון וועט איהם די שטראף פערביטען ווערען אויף 129 טעג ארעסט.

די איבעריגע בעשולדיגטע זענען פרייגעשפראכען געווארען.

...ערקלערונג פון דער רעדאקציע

...בליב א פערדריסליכען פערזעהן, איז אין ...רטיקעל פון אונזער חשוב'ען מיטארבייטער ... אונזער ווענען „יאשע קאלב" ארויסגעפאלען ...ריפס פון דער רעדאקציע, אז וואס שייך ...בריהמטען ראמאן פון דעם גרויסען יודישען ...סטעלער י. י. זינגער אונטער דעמזעלבען ...ט, איז די רעדאקציע ווי אויך דער רוב יודישע ...קער אינגאנצען אין אנ'אנדער מיינונג. דער ... „יאשע קאלב" איז סיי פון דער יודישער ...אנדער קריטיק סיי פון דער נישט-יודישער ...קענט געווארען אלס א גלענצענד ווערק.

די רעדאקציע.

קאמוניקאט

...ער לאדזער וואיעוואדע, ה' האוקע-נאוואק ...נקומען פון דעם מלוכה-פרעזידענט צוויל-...קאנצלעריע פאלגענדען בריף.

„צום ה"ער וואיעוואדע אין לאדז.

דער מלוכה-פרעזידענט האט מיך בעאויפ... צו בעדאנקען אייך פאר די צוגעשיקטע אין ...נאמען, ווי אויך אין נאמען פון דער ...שאפט פון דער לאדזער וואיעוואדזטווע נא...-טאג-בעגריסונגען.

שעף פון דער ציוויל-קאנצעלאריע

(—) שוויעזשעווסקי.

...מאכט זיך א פערפלייצונג

(א) לויט דערהאלטענע ידיעות האט זיך אויף ...טייך ווארטע, אויפן שטח פון לאדזער קרייז ...אנגעהויבען צו זאמלען אייז, וועלכער ...בליב די לעצטע לינדערע טעג זיך צוגאנגען ... וואסער אינ'ם טייך האט זיך שטארק געהויבען, די מאכט האט ארויסגעגעבען ענטשפרעכענדע זיכערהייטס-פעראדנונגען.

...גיסטראציע פון פערקעהרס-מיטלען

...לכע ווערען געפיהרט מיט פערד

... די שטאט-פערוואלטונג טיילט מיט, אז דער ...טאטיסטיש-אמט פון דער ערשטער אינסטאנץ איז ...ארעטען צו רעגיסטרירען אלע פערקעהרס-...מיטלען, וועלכע ווערען געפיהרט דורך פערד, ...ווענדלעך און הויבט אויך אן ארויסצוגעבען ...ען די, וואס מעלדען זיך נאך נומערען ... פארשטעלען א בעשטעטיגונג, אז די אונ...נעהמונג איז אנגעמאלדען געווארען אין אינ...טריע-אמט (נארוטאוויטשא 42).

...מאנספערזאנען, עלטער פון 21 יאהר, ... מעלדען זיך נאך נומערען, דארפען פאר-...ען מיליטער-ביכלעך. דער לעצטער טערמין ...מעלדען די אונטערנעהמונגען און ארויסנעה-...מען נומערען ענדיגט זיך דעם 1 אפריל.

אפטייקען.

היינטיגע נאכט - דיזשורען

(א) היינט בייטאכט דיזשורירען: י. קאהאנע (...אווסקיעגא 80), ס. טראווקאווסקי (בזשעזשי-...נה 56), י. קאפראווסקי (נאוואמיעיסקא 15), מ. ...זאלום (שרודמיעיסקא 21), מ. בארטאשעווסקי (...פיקאווער 95), ל. טשינסקי (ראקיטשינער 53), ...קווארטשינסקי (קאנטנא 54), י. שיניעצקא (...קוער 59).

אקופאציע-שטרייקען

(א) אין דער פאבריק פון דער פירמע י. ...פאשינסקי (פיעטריקאווער 104) איז פערענ...דיגט געווארען דער אקופאציע-שטרייק מחמת דעם, ... די דירעקציע פון דער פאבריק האט צוריק...גענומען דעם ארבייטער, וועלכען זי האט ...געקינדיגט און פערפליכטעט זיך צו האלטען אלע ...ען פון אמאן.

* * *

(א) אין דער פאבריק פון דער פירמע „זצה, ... און קאמפ." אויף אנדזשעיא 53 (פאבריק ...הילצערנע שפולקעס) דויערט שוין זינט 10 ... אנ'אקופאציע-שטרייק. די סיבה: די גערינגע ...ען.

Dr. med. Sadokiersk...

...ירורג פון צייהן און יאסלעס

Piotrkowska 164 tel. 114...

די בעדערפענישן פון לאדז אין דעם נייעם באהן=פאהר-פלאן
קאנפערענץ אין דער באהן-דירעקציע

די בעוועגונגס - אפטיילונג פון דער ווארשעווער באהן-דירעקציע האט צונויפגערופען א קאנפערענץ וועגען די פראוויזארישע ענדערונג אין פאהר-פלאן, וועלכער געהט אריין אין קראפט דעם 15 מאי.

אין דער קאנפערענץ האבען אנטייל גענומען פאר שטעהער פון דער מלוכה-מאכט, מיליטער, זעלבסט פערוואלטונג, ווירטשאפטליכע ארגאניזאציעס, ליי־טער פון די באהן-אפטיילונגען א. אז. וו. צו דער קאנפערענץ איז אויך געקומען אינזש. דראקשעוויטש, וועלכער איז דעלעגירט געווארען דורך דער ווארשא־ווער באהן-דירעקציע.

פון דעם פארגעשטעלטען פראיעקט איז צו זעהן, אז דער נייער פאהר-פלאן פיהרט איין פאר לאדז נייע צוגען, מעהרסטענס אויף די הינטערשטעטישע ליניעס וואו־ווען די קאמוניקאציע מיט די גרעסערע שטעט אין פוילען און אויסלאנד וועט פארקומען ווי ביז איצט.

דער נייער פלאן זעהט פאר א נייעם צוג פון לאדז —קאל. קיין קוטנע, ער וועט ארויסגעהן פון לאדז 6 מיט 38 מינוט אוונט און קומען קיין קוטנע 8 מיט 23 מינוט. דער צוג וועט האבען פערבינדונג מיט ווארשא, ס'איז אויך איינגעפיהרט געווארען א נייער צוג פון קוטנא קיין לאדז (ארויספאהר 5 מיט 18 מינוט פארטאגס, קומט אן קיין לאדז 7 מיט 2 מינוט אינדערפריה).

דער צוג איז פארלאנגט געווארען דורך די פוח־רישע ארגאניזאציעס.

ס'זאלען אויך איינגעפיהרט ווערען צוגאב־צוגען פון לאדז קיין ווארשא און פון ווארשא א ספעציעלער צוג, וועלכער וועט קורסירען אין א פערשנעלערטער צייט, פון ווארשא וועט ער ארויסגעהן 1 מיט 10 מינוט מיטאג און קומען קיין לאדז 3 מיט 26 מינוט.

אויך ווערען איינגעפיהרט ענדערונגען אין דעם פאהר-פלאן פון לאדז—קאל. קיין קאליש און פוזען און איינפיהרען נייע צוגען.

איינע פון די גרעסערע נייעסען איז דאס איינפיה־רען א צוג פון לאדז — פאבר. — סקאזשיסקא — ראדאמאוו, וועלכער וועט האבען א פערבינדונג מיט בוסק. דער צוג וועט אפגעהן פון לאדז 11 מיט 7 מינוט פריה און אנקומען קיין ראדאם 6 מיט 5 מינוט אוונט.

איבער די דאזיגע ענדערונגען האט זיך אנטוויקעלט א דיסקוסיע, בעת וועלכע די פארשטעהער פון דער האנדעלס-קאמער האבען פעסטגעשטעלט, אז דער נייער פאהר-פלאן איז נישט אינגאנצען צו־געפאסט צו די געברויכען פון ווירטשאפטליכען לע־בען אין לאדז.

ווייטער איז אין נייעם פאהר-פלאן נישט פארהאן קיין פערבינדונג מיט לעמבערג, וואוהין ס'געהט נאר איין וואגאן, ס'איז אויך נישט פארהאן קיין גערע־גע קאמוניקאציע מיט קראקא, זאקאפאנע א. א. וו.

דער פארשטעהער פון דער האנדעלס - קאמער האט ערקלערט, אז נישט קוקענדיג וואס מ'אגיטירט פאר די קור-ערטער האבען די לאדזער נישט קיין ענטשפרעכענדע פערבינדונג מיט די דאזיגע קור-ער־טער.

ס'איז אויך נישט בעקוועם די באהן-פערבינדונג מיט קאטאוויץ און זאגלעמביע - דאמבראווסקיע, אינדוסטריע - צענטערן, וועלכע זענען אין ענגען קאנטאקט מיט לאדז.

צום סוף האבען די פארשטעהער פון די ווירט־שאפטליכע ספערען פערלאנגט אדורכצופיהרען א גרינדליכע רעוויזיע אין דעם נייעם פאהר-פלאן דורך איינפיהרען די נויטיגע ענדערונגען, וועלכע זאלען פערזיכערן אהנזער שטאט די געהעריגע קאמוניקא־ציע מיט אנדערע שטעט אין פוילען און אויך אין אויסלאנד.

דער פארשטעהער פון דער ווארשאווער באהן־דירעקציע האט ערקלערט, אז אלע לאדזער פאסטו־לאטען וועלען פארגעשטעלט ווערען דער צענטראלער מאכט, פדי אדורכצופיהרען די ענטשפרעכענדע ענ־דערונגען און אויסבעסערונגען.

* * *

די באהן-דירעקציע טיילט מיט, אז דער צוג 350 וועלכער געהט אפ פון דער לאדזער פאבריקס-באהן 11 א זייגער אין אוונט וועט פון 1 מערץ אן קור־סירען אלס שטענדיגער צוג.

דער צוג נומער 315, וועלכער געהט אפ פון קאלושקי 10 מינוט נאך 12 ביינאכט איז אפגעשאפט געווארען און ס'איז איינגעפיהרט געווארען א שטענדיגער צוג נומער 347, וועלכער געהט אפ פון קאלושקי 8 מיט 45 מינוט אין אוונט און קומט אן אויפ'ן לאדזער פאבריקס-באהן 9 מיט 28 מינוט אין אוונט.

דער שטרייק אין דער לעדער-בראנזשע

(א) היינט וועלען די שטרייקענדע [...] אפהאלטען א פערזאמלונג, בכדי ארומצורעדן געשאפענע סיטואציע און פעסטשטעלען די [...] מאך-בעדינגונגען.

דעם 2 ד. ח. וועט אין ארבייטס-אינס[...] טאריאט פארקומען די דריטע קאנפערענץ [...] בעטייליגונג פוןביידע צדדים.

אויף דער דאזיגער קאנפערענץ דארפ[...] גילטיג פארגעשטעלט ווערען די בעדינגונג[...] די צעכען און אונטערנעהמונגען, וואס [...] געבען א מעגליכקייט צו-צוטרעטען צו א[...] די בעדינגונגען און פעסטשטעלען דעם [...] אפמאך, ווי אויך עווענטועל איהם אונטער[...]

אין אלגעמיין רעכענט מען, אז [...] וועט נאך היינטיגע וואך אונטערגעשריבען [...] און דער שטרייק וועט ענדגילטיג ליקווידירט [...]

זעלבסטמארדען

(א) אויף קראלעווסקא 4 האט זיך [...] מיט סובלימאט דער 24-יאהריגער יוזעף [...] די סיבה פון זעלבסטמארד איז נישט [...] שטעלט געווארען. פאגאטאוויע האט איהם [...] שווערען צושטאנד אפגעפיהרט אין שפיטאל.

(א) נעכטען האט זיך אין זיין וואוי[...] האנגען דער 31-יאהריגער יוזעף וואל[...] נער 54), וועלכער איז 3 יאהר נאכאנאנד [...] ארבייטסלאז און נישט בעקאנט צוקוקען [...] אין די נויט אין שטוב.

די נאהענטסטע אויספלוגען
פון „א ר ב י ס"
ווינע—פראגא
דעם 5/III 95 זל.
לאנדאן, פאריז, בריסעל
דעם 24/III 370 זל.
קיין פאלעסטינע
אויף פסח און אויף די לעוואנט[...]
נישע ירידים.
הנחות פאר די ה"ה דאקטוירים און סוחרים
ד. 4/III, 11/III און 25/III
איינשרייבונגען:
„ORBIS" פיעטריקס. 18 און 55
טעל. 249 40 און 101-01.

צו דער לאדזער געזעלשאפט
בריוו אין רעדאקציע וועגען פוילישען טעאטער „פאפולארני"

ווילענדיג ווארפען א ביסעל ליכט אויף דער פאקטישער זאכלאגע אין די פאפולערע טעאטערען אין לאדז, גיבען מיר איהם א פינטעל אביעקטיווע פאקטען.

די דאזיגע קולטורעלע פלאצובקע, וועלכע האט אין אנהויב פון איהר עקזיסטענץ פערשפרייט שעהנ־קייט און בילדונג צווישען די ברייטע ארבייטער־קרייזען, איז אין די לעצטע 2 יאהר נישט געגאנגען אויפ'ן פארגעשטעלטען וועג און געבליבען שטעהן אויף א טויטען פונקט. ס'זענען געווען פיל סיבות דערצו, צווישען וועלכע די רעזשיסערענדיגע ראל האט געשפילט דער ווירטשאפטליכער קריזיס, נישט ווע־ניגער שולד האט אבער אויך געטראגען די דירעקציע אויסקלייבענדיג מאטיש דעם רעפערטואר, צוליב וואס דער ארטיסטישער ניוואָ און די טעכנישע מעג־ליכקייטען האבען זיך פערקלענערט, מיר וועלען נישט אויסגראבען די פערגאנגענהייט, מיר וועלען צומער־קען צום קאמף מיט דער צוקונפט, האבענדיג דעם היינטיגען בעגעהר אוועקצושטעלען די פאפולארנ־ע טעאטערס אויף אזא הויך, אז זי זאל איבערזאגען די חערליכע געשיכטע פון די דאזיגע טעאטערס. מיר טראכטען צו אויסצופיהרען די דאזיגע אויפגאבען מיט'ן גאנצען הארצען און מיט דעם בעוואוסטזיין פאר דער פעראנטווארטליכקייט, וועלכע פאלט אויף אונז, אויסדריקענדיג די איבערצייגונג, אז אין א גרויסער מאס וועט אונז צוהעלפען די געזעלשאפט אליין.

חער ה' ווינקלער האט, אין דער אנוועזענהייט פון דעלעגאט פון פוילישען ארטיסטען - פערבאנד, ה' קאנעצקי — נאך צוריקציהען פון דער שטאָטי־שער סובסידיע — זיך אפגעזאגט צו פיהרען די פאפ־פולארני טעאטערס. כדי נישט לאזען פאלען די דאָ־זיגע פלאצובקעס און צו פערניכטען די עקזיסטענץ פון דעם גרויסען ארטיסטישען און טעכנישען פער־זאנאל, האט דער אנסאמבל געגרינדעט א פעראיי־ניגונג, בראש פון וועלכער ס'האבען זיך געשטעלט מ. נאווראצקי און ה. אורבאנסקי אלס ליטער, כדי צו דערפיהרען דאס טעאטער - יאהר ביז'ן סוף.

די שטאט - פערוואלטונג האט זיך זעהר גינסטיג בעצווינגען צו דער נייער ארגאניזאציע, האט צוגעזאגט איהר אונטערשטיצונג דורך אויסצאהלען דעם רעשט טייל פון דער סובסידיע און טעכנישע אונטערשטי־צונג, די פעראייניגונג ארבייט איצט איבער א גוטען רעפערטואר און וועט זיך נישט אפשטעלען אויף קיין שום שוועריגקייטען, מיר זענען זיכער, אז אונ־זער ארבייט וועט טראגען פאזיטיווע פרוכטען. עס ווערט שוין אונטערהאנדעלט וועגען אויפטריטען פון א רייהע ארטיסטען און ווארשאווער ארטיסטען, וועלכע זענען בעקאנט אין דער טעאטער-וועלט, מיר ווילען, אז דאס טעאטער זאל אויפהערען צו זיין א לוקסוס און זאל זיין צוגעקליבען פאר אלע, צוליב דעם ווע־לען די פרייזען פערקלענערט ווערען ביז א מינימום.

מיר בעטען די לאדזער געזעלשאפט, אז זי זאל זיך נישט אפווענדען פון דעם פאפולארנעם טעאטער און זאלען איהם העלפען.

פוילישער ארטיסטען - פעראיין

אינטערווענץ פון ראטמ. ליבערמאן
וועגען יודישע אפיטרופסים פאר סאציאלער הילף

צוליב דעם, וואס צווישען די קרייז-אפיטרופ־נעס פאר סאציאלער הילף און זייערע פערטרעטער וועלכע זענען געוועהלט בעווארען אויף דער לעצ־טער זיצונג פון שטאטישען ביוראָס, איז נישט פערהאן קיין איין יוד, האט ראטמאן ליבערמאן אינטערווענירט ביים וויצע-פרעזידענט גאדלעווסקי.

נאך א לענגערען שמועס, האט וויצע־פרעזידענט גאדלעווסקי געגעבען דעם ראטמאן ליבערמאן, אז ביז דער נאהענטסטער זיצונג פון שטאטישען ביוראָס זאל ער צושטעלען א רשימה פון אפיטרופסים און די אנגענומענע ליסטע וועט נאך דערגענצט ווערען מיט עטליכע [...] אפיטרופסים.

REICHER
פאלודניאווא 28. טעל. 93[...]
ספעציאליסט
פאר מענער - שוועכע - בעהאנד[...]
מעקסועלע בעראטונגען פון פסיכא[...]
נעמט אן פון 8—11 פון 5—8 [...]
זונטאג און חגאות פון 9—1

KINO TEATR
MIRAŻ
11 LISTOPADA 16
היינט און פאלג. טעג !!!
עפיזאד
אין דער הויפט-ראלע
Paula Wessely
אויסער פראגראם:
קלאנג-צייטונג פון פאראמאונט און P.A.T.

ר. מלאד — דאן=דאמינגא
ראמאן

נאכדרוק אין א טאג - צייטונג, אפילו טיילווייז — פארבאטען.

30

עס האט אפטער געטראפען, אז מענשען (סתם אזוי, וועלכע קענען נישט פערטראגען קיין עוולות) האבען זיך געוואלט אריינלייגען פאר שלום.

ביי יעדער שמחה, ביי יעדען צוזאמענקום האט מען וועגען דעם גערעדט, כאטש קיינער האט נישט געוואוסט, וואס עס וועט ארויסקומען. נאר דערפון איז גארנישט געווארען, ביים עקשנות האבען זיך ביידע צדדים געהאלטען, אי דער טאטע, אי דער זוהן (די מאמע וואלט שוין לאנג פון איהר זייט נאכגעגעבען) און אזוי זענען דורכגעגאנגען עטליכע שיינע יאהר.

אין אנ'אנדער פאל וואלט זיך סעניאר קויפמאן (דער פאטער) געלאזט בויגען, ווייל די הוצאות האבען זיך ביי איהם בעדייטענד געהעכערט. ער האט פערשטאנען, אז ער האלט אוים צוויי בעזונדערע פאר מיליעס (אויפן גשמיות איז איהם געקומען דער קאפ־לאנעל קאנדא אלעקסאנדרא גאמעז, וועלכער האלט אויס „קעבסווייבער" אין בעזונדערע וואוינונגען און דערפאר איז ער אזוי געבראכען, אז ער קען נישט אויסלייזען זיינע משפחות), אז לאנג קען ער אזוי נישט אנטרייבען, און ווען עס האנדעלט זיך אין אנ'אנדער פאל, וואלט ער געמאכט א תכלית דערפון, אדער ער וואלט זיך אונטערהנעגעבען, אדער זיי אויס־געהונגערט און זיי וואלטען זיך אונטערגעגעבן, נאר דא איז פשוט א ריס אין הארצען, זיינע פלענער האט דער „בענאק" צעריבען.

נפתלי קויפמאן האט סיי־ווי געזעבענט, אז לאנג וועט ער אין דער פיכטער דירה נישט קענען בלייבען, און האט שוין גענומען קוקען א צימער „פאר זיך" אין אנ'אנדער געגענט, נאכמעהר, אז דער זוהן וועט זיך שטעלען אין שידוכים, וועט ער נאך מוזען זיך אריבערציהען אין א לייטישערע וואוינונג. נאר ווי לאנג עס האט זיך געלאזט, האט ער אריינגעבאפט, אבער פשוט אפטון אזא זאך און זיך אריבערקליבען אין קאנדאס פאלאץ אויף דער פאטע אווענידא פאר־ליסטא, דאס איז דאך הימעל עפעס זיך!

און נפתלי האט געהאט זיינע אויסרעכענונגען, וואס ער האט געהאלטען, אז ער איז שטארק גערעכט ערשטענס, האט ער נישט געוואלט פערדינגען דעם פאלאץ פאר ביליג דירה־געלד, ביליגער, ווי אזא קיינערליכער הויף האט די ווערט און ביליג דירה געלט איז געוועזען דערפאר, ווייל א בעל־נצרך פון אזא וואוינונג האט דאס רוב געהאט אנ'אייגענעם פא־לאץ, און קיין אנדערער רייכער בעלן איז נישט ליכט צו קריגען.

צווייטענס: האט ער מיט א ביון נישט פערדונ־גען דעם פאלאץ, כדי צו ווייזען דעם „מאלפערפנים" דעם קאנדא, אז ער איז נישט עפעס א ליארדעווער, א „רוסא", וואס מען קען אנמאכען אויפן קאפ און ער זאל גארנישט טאהען רייהען. נפתלי האט זיך געטראכט: האסט גענומען געלט אויף א הלוואה? יא? אויב דו קענסט נישט צאהלען דעם קרן, צאהל באטש פראצענטען! ניין, דאס אויך נישט. זינט דער קאלאנעל האט ביי איהם ארויסגעקראגען די קאנטאס, האט ער זיך אפילו נישט געוויזען איהם פאר די אויגען, הונט, טייוועל, נא דיר א ציגאר!.... אפילו צום געריכט נישט געקומען קיין אדוואקאט נישט גער שיקט. נאר אזוי זיך. צוטשווארטעז דעם פאלאץ, ווי מען ווארפט אונטער עפעס א ממזר....

ווען נפתלי וואלט זיך אריינגעצויגען דארט, ווי ער האט געמיינט, וואלט ער געדארפט לייטען דאס לעבעדיגע אויפן טויטען, אריינלייגען א פערמעגען צורעכט צו מאכען די „חורבה" און פאר וועמענס קעשענע איז עס? (דער זוהן מיט דער מאמען קענען בעשטעהען אזוי צו ליגען ווי אין א שטאל, זיי זענען נישט אנדערש געוואוינט נאר אין פאלאצען מיט עטליכע און צוואנציג חדרים, וואס פוסטעווען?....).

דריטענס, האט נפתלי געטראכט: ער וואלט זיך נאך איצט אויך געבימען מיטן קאנדא, ער וואלט איהם צוריקגעגעבען „די פעסטונג" בישועות הן, און ער זאל איהם דערפאר געבען (אז ער האט נישט קיין בארעס געלט) דעם לייזיגען פלאץ ביי דער לארגא סאן-בענטא (וואס איז, נאטירליך, דריי מאל אזויפיל ווערט).

נאר אזוי ווי „זיי" האבען געמאכט א תל פון זיינע פלענער, איז נישטא קיין אופן, ער זאל זיך נאך איבערפעטען און זיך געפינען אין זייערע ד' אמות. . . .

קאפיטעל זעקס

די יודישע בעפעלקערונג אין סאן-פאולא האט זיך פון וואך צו וואך געהאלטען און איין פערגרע־סערען.

צוויי קליינע שטעטלעך פון בעסאראביע, סער־קאראן און יעדינעץ, האבען זיך דא צונויפגעטראָ־פען ווי צוויי בעזונדערע טייכען אין צופלוס פון גרויסען ים.

דער ישוב אין סאן-פאולא איז געוואקסען אנ־דערש, ווי אין ריאדעזשאנייראָ, דארט איז נאך דאס יודישע לעבען אלץ געווען א לופטיגעס, א בחורישעס אנ'איבערגאנגיגעס. דא האט זיך איינגעשטעלט א געזעצטקייט, א באלעבאטישקייט. לכתחילה איז מען דא געקומען חתונה - געהאט. מען האט אראפ־געבראכט די ווייבער. אדער מען האט אריינגע - בראכט פלות און געשטעלט חופות כרת [...]

אז די געשעפטען זענען אויך נישט [...] און פרנסה — נישט צו פערזינדיגען. [...] קאנטא די רייז האט מען אפגעשפארט, א[...] האט זיך צעבליהט. די „מאריאס", [...] זענען געווען רעיעל, ווי די באנקנאטען [...] סודאסטשוועגע באנק", זיי האבען געצאהל[...] מעט פינקטליך יעדע וואך, און אידער [...] אויסגעצאהלט איין זאך, האבען זיי שוין [...] צווייטע זאך. אז די שווארצע פנים'ער [...] עפענט די אויגען צו דער ליכטיגער זון [...] אנגעהויבען גלוסטען צו גאלד און אידל[...] האבען יודען זיי נישט געקארגט! ווילסט [...] בראסלעטלעך, אוירינגלעך? — אלץ פון [...] לעך, שפילקעלעך, זייגערלעך — אלץ פון [...] מיט דער צוויי-און-צוואנציגער פרוב....

די שטאט און די פארשטעטלעך ארום [...] גענענדען האבען זיך געטונקט אין גאלד, [...] געצאהלט ראטעס און זיך געשפיגעלט אין [...] זוניגען אפשיין.

א סך פון די פריהערדיגע פעדלערס האב[...] קויפט זייערע קליענטען פאר זיבעציג פראצ[...] בארעס געלט, — האט מען איבערגענומען [...] שוין צוזאמען מיט זייערע חובות.

אפטמאל איז א קונה מעהר ווערט [...] חוב. א חוב האט געקענט אמאל פערפאל[...] פערנאכלעסיגט ווערען, א קונה איז תמיד [...] פעלדיג עפעס צו נעהמען, תמיד אין [...] עפעס אויפצהרייצען זיין געמיט פון א [...] שירעמעל, ביז א בריטה-הילצערנער בעט.

עס האט זיך געשאפען א קליינע [...] אדער אונטערנעהמונגען, וואס זענען [...] דען מיט מסחר,) גאלד און מעבעל. א [...] געעפענט ווארשטאטלעך פון זייגערמאכער[...] האט זיך שוין פערפונדען מיט ציהרונג און [...] האבען געעפענט מעבעל - פאבריקען [...] קראמען.

(פארטזעצונג קומט)

פאַרן וועלט-קאָנגרעס פון יוד. דאָקטוירים

צו אַלע יודישע דאָקטוירים!

אויפרוף

קאָלעגען!

די צרות און שווערע גזירות, וואָס שיטען זיך מאָגראַיין, טאָג-אויס טאָג-איין אויף אונזער פאָלק אין פאַר-שידענע לענדער אין דער לעצטער צייט, האָבען בע-זונדערס שווער געטראָפען דעם יודישען דאָקטוירים שטאַנד, וועלכער האָט אפילו אין די שווערסטע תקופות פון אונזער פאָלקס - לעבען בעוויזען צו געווינען פאַר זיך אכטונג און רעספּעקט.

דער שווערער עקאָנאָמישער קריזיס און די מאַ-סען-פערמערהונג און די דאָקטוירים אין אַלע לענ-דער האָבען פעראורזאכט אַ'אַכזריות'דיגען לעבענס קאַמף און גרויסע קאָנקורענץ דעם יודישען דאָקטאָר. דערצו איז נאָך צוגעקומען די ראַסען-שנאה און דער פּאָליטישער קאַמף און אין זייער רעזולטאַט זענען פיל הונדערטער דאָקטוירים - פאַמיליעס געבליבען אָהן אַרבייט און בערויבט פון וועלכער ס'איז עק-זיסטענץ - מעגליכקייט. פיל אוניווערזיטעטען האָבען פערשלאָסען זייערע טירען פאַרן יודישען סטודענט. די מעגליכקייטען פון ווייטערדיגער בילדונג און פער-פאָלקאָמונג ווערען פערשוואונדען. פון די מעדיצי-נישע-פאָרשונגס - אינסטיטוציעס בעזייטיגט מען— סיי אויף אַ פערשטעלטען אופן און סיי בייזווויליג, אָפען — די יודישע פאָרשער, וואָס האָבען אַ וועלט-נאָמען. אזוי ווערט פעראורטיילט אויף אויסראָטונג אַ וויכטיגער צווייג פון דער קולטור - שאַפונג, וואָס איז נאָך מיט אַ צייט צוריק געווען אַ ציהרונג פאַר אונזער פאָלק און אַ זאַך פון נוצען פאַר דער גאַנ-צער מענשהייט.

די יודישע דאָקטוירים, וועמענס מענשליכע און נאַציאָנאַלע אויפגאַבע איז נישט נאָר צו העלפען דעם קראַנקען מענש, נאָר אויך צו שטעהן אויף דער וואַך פונם געזונט פון זייער פאָלק, — דאַרפען איצט איצ-טיגען מאָמענט טראַכטען נישט נאָר וועגען זייערע פערזענליכע נויטען, נאָר אויך צו לענקען זייער אויפ-מערקזאַמקייט פאַרן שוץ פון אַלגעמיינעם יודישען געזונט, וואָס איז בעדראָהט אין זיינע יסודות.

די אַלטע שנאה פון אונזער פאָלק האָט געפינען אַ נייע פערקערפּערונג אין דער פראַגע פון האַסע און פערקערפּערטע טעאָריע, וואָס איז אויסען צו דערנידעריגען דעם כבוד פון אַנדערע ראַסען און פעלקער, — פעלקער מיט אַן'אַלטער קולטור, — האָבען די יודען-פיינט געפינען אַ פערגיפטעטען פּלי - זיין געגען אונז.

די אויפגאַבע פון די יודישע דאָקטוירים — איז אַראָפּצורייסען דעם שלייער פון דער פאַלשער לעהרע פון די דאָזיגע פּראָפּאַגאַנדע און בלומרשטע ווי-סענשאַפטלער.

די נויט פון פאָלק און די לאַגע פון דער שנאה צו אונז, ווי אויך די שוועריגקייטען פון אונזער יודי-שען דאָקטוירים - שטאַנד פאָדערען אַ צוזאַמענשאַמ-לונג פון די כוחות און אַ פעראייניגונג פון זיי, וואָס זאָל זאָרגען פאַר דער פאַרטזעצונג פון דער שיינער טראַדיציע פון דער מעדיצינישער בילדונג ביי אונ-זער פאָלק, פאַר דער אָרגאַניזירונג פון געזונט-שוץ און אייגענער ביי יודען און פאַר דער פערבעסערונג פון דער לאַגע פון די יודישע דאָקטוירים אין דער געגענוואַרט און אין דער צוקונפט.

דאָס זענען די אויפגאַבען פון ערשטען וועלט - קאָנגרעס פון די יודישע דאָקטוירים, וועלכער קומט זיך צונויף דעם 21—24-טען אַפּריל ה. י. אין ארץ-ישראל.

מיר זענען זיכער, דאָס יעדער יודישער דאָקטאָר וועט האַלטען פאַר זיין הייליגען חוב אַנטיילצונעה-מען אין קאָנגרעס און, ווען זיינע בעדינגונגען וועלען איהם דאָס נישט ערלויבען, וועט ער אַלץ טון, פרי-מיטצוהעלפען דעם ערפאָלג. פונם קאָנגרעס.

מיר האָפען, דאָס די גאַנצע ציוויליזירטע וועלט, אַלע מענשען מיט עכטער מענשליכער קולטור וועלען זיך שטעלען אויף אונזער זייט, וועלען אָנערקענען די וויכטיגקייט פון אונזער אויפגאַבע און וועלען אונז העלפען צו פערווירקליכען אונזער אידעי — דערהויבען, שטאַרקען און שטאַרקען דעם יודישען דאָקטוירים - שטאַנד אַלס וויכטיגען פעדינסטפולען צווייג פון דער אַלגעמיין - מענשליכער און יודישער קולטור - שאַפונג.

מיט קאָלעגיאַלען גרוס

די יודישע דאָקטוירים - אָרגאַניזאַציע אין ארץ - ישראל.

די פעראייניגונג פון די יודישע דאָקטוי-רים אין פוילען.

דער יודישער דאָקטוירים - פעראיין אין ווילנע.

די פעראייניגונג פון די יודישע דאָקטוי-רים אין עסטרייך.

די דאָקטוירים - קאָמיטעטען פאַר מיט-הילף דעם קאָנגרעס אין פראַנקרייך, בעל-גיען, האָלאַנד, טשעכאָסלאָוואַקיי, ליטע, לעטלאַנד און רומעניען.

דער פערבאַנד פון די יודישע געזונט-שוץ געזעלשאַפטען — „אָזעי".

די געזעלשאַפט צו פערהיטען דאָס געזונט פון דער בעפעלקערונג אין פוילען—„טאָזי".

די יודישע געזונדהייטס - געזעלשאַפט אין ענגלאַנד.

... פערוואַלטונג אין בערעק-יאָסעלעוויטש-לעגיאָן

... פערוואַלטונג פון בערעק-יאָסעלעוויטש-... אויפ'ן יאָהר 1936 האָט זיך קאָנסטיטואירט ...: קינסטלער אַרטור שיק, וויצע-פּרעזעס — ... לעווענשטיין, קאַסירער — אינג. שטיללער, ...טאַר - ד"ר קלינגער. פערוואַלטונגס-מיט-...: נאַטאַל פרומקין און משה עפשטיין.

...פוילישער צוזאַמענפאָהר ...צבים און שעכטער אין וואַרשאַ

... אויף דער פערוואַלטונגס-זיצונג פון 2-טען ...נולער פעראיין זגערזשער 38 פליישער ... איז בעשלאָסען געוואָרען צו דעלעגירען ... זייער צינזאַמאַן צום אַלפּוילישען צוזא-... פון שעכטער און קצבים אין וואַרשאַ.

... פייערליכער סיום-מסכת אין „צעירי מזרחי"

...היינט, זונטאָג אָוועגד, קומט פאָר אין לאָקאַל ...צעירי מזרחי". זאַכאָדניאַ 63, אַ פייערליכער ... אויף מס' ברכות מיט'ן אַנטייל פון הרב ... נוטקאָווסקי, הרב משה סאָכאַטשעווסקי. ... משה העלמאַן, דיר. ב. מאַיעס.

...דער חברה „עטרת בחורים"

...היינט זונטאָג 6 אַ זייגער אָווענד קומט פאָר ...לאָקאַל פון דער חברה „עטרת בחורים" פּל. ...שי 6 אַ התחלת הספר תורה פייערונג. ...ס וועלען אַרויסטרעטען פערשידענע בע-...רעדנער, עס נעמט אויך אַנטייל דער אָר-...ר פון ה' מעלאַדיסטאַ.

...פון פערמיטלער-פערבאַנד

... אויף דער גענעראַל-פערזאַמלונג פון דעם ...לער-פערבאַנד, פּיעטריקאָווער 41, וועלכע ...געקומען דעם 16 לוטי 1936 זענען אויס-...לט געוואָרען אין דער פערוואַלטונג פאָלגענ-...: אברהם וואָלאַך — עהרען-פּרעזעס, ...נסעלגרין, יודעל קליגער — וויצע-פּרעזעס ..., הערש וואָלף פייטלאָוויטש — וויצע-..., אברהם שמעון מאַרגענשטערן — סעק-..., גרשון זילבערגעלד — ווירט. נחמן זאַק-... נטע פּאַצאַנאָווסקי, מענדעל קאָהן — פער-...נגס-מיטגלידער. רעוויזיר-קאָמיסיע: יוסף ...ער, משה מייעראָוויטש, נפתלי גיומבערג.

וועד וויסט?

...דאָנערשטאָג איז אָוועק פון שטוב דער 23-...ער יונגערמאַן משה אהרן בערגמאַן, נישט ..., מיטעלע וואוקס, ברוינעט, לאַנגגעקליידעט ... פערינגע-פּאַלטען אין אַ יודיש-היטעל. עס ... וועלטען געגען בעלוינונג צו וויסען געבען ... 42 אין גערער שטיבעל.

פון דער טעקסטיל-בראַנזשע

איינע פון די בעדייטענדסטע פאַבריקען פון וואָל-אויסאַרבייטונגען אין פוילען קאַראָל יאַנקאָווסקי און זוהן אין ביליץ האָט מיט 2 יאָהר צוריק ערעפנט אין לאָדז איהר פאַבריקס - אָפּטיילונג. אַ דעטייל-פערקויף. אין משך פון דער צייט אַ דאַנק איהרע הויכע קוואַליטעטען סחורות ווי אויך איהרע רוטיכירטע פאַכמענישע בעדינונג האָט די פירמע יאַנקאָווסקי זיך ערוואָרבען דעם צוטרוי פון די ברייטע ספערען פון איהרע קאָנסומענטען. דער פריהער פערנומענער דורך דער פירמע לאָקאַל האָט זיך אַרויסגעוויזען אַלס צו קליין און דאָס האָט בעוואויגען די דירעקציע איבערצוטראָגען איהר פאַבריקס-אָפּטיילונג אין אַ ניי לאָקאַל אויף פּעטריקאָווער 88, וואָס איז איינ-געאָרדענט לויט די נייעסטע עסטעטישע פאָדערונגען. צום איצטיגען פריהלינגס- און זומער-סעזאָן איז דער לאַד-גער פערזעהן מיט די נייעסטע מוסטערן אַנצוג און פּאַל-טען-שטאָפען פאַר הערען און דאַמען.

טעאַטער, מוזיק און פערוויילונג

(קאָמוניקאַטען)

נאָר נאָך עלף טעג שפּילט מאָריס שוואַרץ „יאָשע קאַלב" אין „ראָזמאַיטאָשטשי"

נישט געקוקט אויפ'ן אונגעהויערן מאַטעריעלען דערפאָלג פון מאָריס שוואַרץ גאַסטראָלען אין לאָדז (יעדען טאָג פול געפּאַקטע הייזער) אויף מאָרים שוואַרץ צופרי-דענקייט מיט דער ענטוזיאַסטישער אויפנאַהמע פון בע-וואוסטזיניגען לאָדזער טעאַטער עולם אויפ'ן פּרעכטיגען ראָזמאַיטאָשטשי בנין, קען נישט און וועט נישט מאָרים שוואַרץ פערבלייבען לענגער ווי די אָנגעזאָגטע צאָהל פאָרשטעלונגען. נאָר נאָך 11 טעג איז פערבלייבען.

זעהר אַ סך וועלען פערלירען יענע, וואָס וועלען אַדורכלאָזען אַזאַ גראַנדיעזע אויפפיהרונג, אַזאַ וועלט-קינסטלער ווי מאָריס שוואַרץ, אַזאַ אַנסאַמבל ווי דער קונסט-טעאַטער. קיין איין לאָדזער יוד טאָר נישט פער-פעהלען.

גרויסע פעראינטערעסירונג מיטן קאָנצערט פון „שיר" אין פילהאַרמאָניע

מיטוואָך דעם 4 מערץ ד. י. 9 אָוונד קומט פאָר אין פילהאַרמאָניע אַ קאָנצערט פון „שיר"-כאָר".

דער דערמאָנטער קאָנצערט וועט אויסגעפיהרט ווע-רען דורכ'ן בעריהמטען „שיר" כאָר, פילהאַרמאָנישען אָרקעסטער, אָרקעסטער ביים „שיר" און פאָלגענדע סאָ-ליסטען: ס. קראַפּיווניק - יאַבימעק (סאָפּראַן), אַרטאַ-ריום זינגערין פון וואַרשאַ צ. איזיגרים (אַלט) און א. בלעכאַראָוויטש איבער-קאַנטאָר פון וואַרשאַ געוועזענער זינגער אין דער ריגער אָפּערע (טענאָר)

דער קאָנצערט וועט זיין איינע פון די בעסטע מו-זיקאַלישע לייסטונגען אין אונזער שטאָט.

די קינסטלערישע לייטונג ליגט אין די הענט פון פּראָפ. פּיוווישיס און דאָס גאַראַנטירט דעם אַלזייטיגען ערפאָלג.

פידעל-קאָנצערט פון לאה לובאַשיץ אין פילהאַרמאָניע

דאָנערשטאָג דעם 5-טען מערץ ד. י. גיט אין פיל-האַרמאָניע אויפטרעטען מיט אַ קאָנצערט די גענויאַלע אַמעריקאַנער פידעל - שפּילערין לאה לובאַשיץ. די קאָנ-צערט-דירעקציע האָט געקאָסט אַ סך מיה און אַרבייט ביז עס האָט זיך איהר איינגעגעבען צו געווינען די פידלע-רין. די גרויסע אַרטיסטקע קומט קיין פוילען נאָך אַ גרויסען סוקצעס אין ענגלאַנד, שווייץ, פראַנקרייך א. א. און טרעט אויף נאָר איין מאָל אין אַ רייכען פּראָגראַם.

פון פוילישען טעאַטער

אין שטאָטישען פוילישען טעאַטער ווערט היינט 12 ביימאָג געשפּילט „בעקסא" פאַר קינדער. 4 נאָכמיטאָג— „טראַפּיקאָ פּאַני גענעראַלאָוועי", און אָווענד — „יעגאַר בוליטשאוו". די טעג אויפטריט פון אַלעקסאַנדער ווענ-געראָ אין בערנאַרד שאָו'ס קאָמעדיע „זשאַלנעריש אי באָחאַטער".

היינט און פאָלגענדע טעג! —::— ערשטע פוילישע קאָמעדיע. איסגעפיהרט פון די בעדייטענדסטע אויסלענדישע פאַכמענער

„ליב נור מיך"

אין די הויפּט-ראָלען: Lidja Wysocka, Witold Zacharewicz, Michał Znicz, K. Junosza Stępowski, H. Grossówna, Sielański, Gilewska

אָנהויב 4.30 נאָכמיטאָג, שבת און זונטאָג 12 אַ זייגער ביי'טאָג.

קלאַנג-קינאָ-טעאַטער „SZTUKA" קאָפּערניקאַ 16. טעל. 140-72.

קיין פּאַלעסטינע

אינדיווידועלע רייזעס

שלאָף-וואַגאָנען 3-טער קלאַס

בעשפּייזונג אין צוג און אויף דער שיף

צוריקקעהר דורך טריעסט, מאַרסעל א.ז.וו

הנחה-בילעטן קיין קאָנסטאַנץ

קויף און פערקויף פון פרעמדע וואַלוטעס

Wagons Lits Cook

פּיעטריקאָווער 68 טעל. 170-70.

Dr. med. Trepman

...אַליסט פאַר טריפּער, סיפילים און הויט-קראַנקהייטען. ...בעהאַנדלונג פון מענער-שוואַכע.

...וואָדזקאַ 6, טעל. 12-234

...פון 8—11 פרים. און פון 6—9 אָוונט ...ציעלער וואַרטע-זאַל פאַר פרויען.

מאָנומענטאַל-מייסטערווערק לויט דער אומשטערבליכער ערצעהלונג פון KAROL DICKENS

„Dawid Copperfield"

אין דער הויפּט-ראָלע FRED BATHOLOMEW ווי אויך 65 עקראַן-שטערנס

אָנהויב 4 נאָכמ., שבת און זונטאָג — 12 אַ זייגער ביי'טאָג

קלאַנג-קינאָ CAPITO[L] וואָדזקאַ 16

עלטסטער פעלדשער ש. דרעש

לוטאָמירסקאַ 4. טעל. 184-78. נעמט אָן פון 8-10 פרי, פון 1.30—4 נ"מ און פון 6—7 אָוונד.

Dr. med. Al. Tiktin

ספּעצ. פאַר אַקושעריע און פרויען-קראַנקהייטען

47 Śródmiejska 47 tel. 108-10 טעל.

נעמט אָן פון 5 ביז 8 אָוונד.

LAKARZ-DENTYSTA S.Bergman

Al, Kościuszki 39, tel. 148-24. נעמט אָן פון 10—1 און פון 4—7 נאָכמ.

Dr. med. A.STILLER

אינערליכע קראַנקהייטען נעהמט אָן פון 4—8

פּילסודסקיעגאָ 15, טעל. 206 75, פּראָנט, 2. שטאָק

Dr. Wajnberg

ספּעציאַליסט פאַר לונגען, האַרץ און סקלעראָז קראַנקהייטען

פּיעטריקאָווער 145 טעל. 126-02.

נעמט אָן פון 9-10 פריה. 3-5. 8-9 אָוו.

Dr. med. Józef Izykson

ספּעציאַליסט פון אויערן, נאָז, האַלז און קעהל-קראַנקהייטען

Południowa 9, tel. 210-75

נעהמט אָן פון 1—2 און פון 5—7 נאָכמ.

אויערן, נאָז און האַלז קליניק מיט בעטען פון Dr. Z. Rakowski

פּיעטריקאָווער 67. טעל. 127-81

נעהמט אָן שטענדיגע קראַנקע (צוועקס אָפּעראַציע א. אז. וו. ווי אויך אַמבולאַטאָ-רישעס פון 9-2 און פון 4-8 אָוונט.

ביי דער קליניק איז טעטיג אַ רענטגען-קאַבינעט

פאַר דורכלייכטונגען און פּלעטער פאָטאָגראַפיעס

Dr. med. J. Sołowiejczyk

ספּעצ. פאַר הויט, וועגערישע און מענער-שוואַכע-קראַנקהייטען.

Piotrkowska 99, tel. 144-92.

נעהמט אָן פון 2—3, פון 5—6 נ"מ און פון 8—9 אָוונד.

Dr. med. H. Hamer

ספּעציאַליסט פאַר אַקושעריע און פרויען-קראַנקהייטען

וואוינט יעצט: 11-go LISTOPADA 32 (róg Gdańskiej) Tel. 128-39.

נעמט אָן פון 3—7 אָוונד.

Dr. med. M. GLAZER

ספּעציאַליסט פאַר הויט- און וועגערישע קראַנקהייטען

ZACHODNIA 64, tel. 185-49.

נעהמט אָן פון 12—2 מיטאָג און פון 7 ביז 8.30 אָוונד.

זונטאָג און חגאות פון 10—12 ביי'טאָג.

PIERWSZE PRYWATNE Pogotowie Lekarskie

(1-טע פּריוואַטע גיכע הילף)

שעלאַנאַ 6 (Legjonów 6) טעל. 12-333.

טעטיג אַהן איבעררייס ביי'טאָג און ביינאַכט. גיכע ערצטליכע הילף אין אַלע ספּעציאַליטעטען.

Dr. med. M. TAUBENHAUS

ספּעציאַליסט פאַר אַקושעריע און פרויען-קראַנקהייטען פערדהיטונג געגען שוואַנגערשאַפט

זגערזשער 11, טעלעפאָן 246-09.

נעהמט אָן פון 4—8 אָוונד.

Dr. med. Niewiażski

ספּעציאַליסט פאַר טריפּער, סיפילים און הויט - קראַנקהייטען, בעהאַנדלונג פון מענער - שוואַכע

אַנדזשעיאַ 5, טעל. 159-40 פראָנט, 1טער שטאָק

נעהמט אָן פון 8-11 און פון 5-9 אָוונט. זונטאָג און יום טוב פון 9-1 נאָכמיטאָג. ספּעציעלער וואַרטע - זאַל פאַר פרויען

Dr. med. J. P...

...ען און אינערליכע קראַנקהייטען ... אויך מעקסועל נערווען ליידענדע

נעהמט איצט אָן זגערזשער 24 פון 4 ביז 6 נאָכמ.

... וואוינונג: אַל. קאָשטשושקי 27 טעל. 175-50.

Dr. med. W. ŻADZIEWI...

...ציאַליסט פאַר אויערן, נאָז, האַלז און קעהלקאָפּף-קראַנקהייטען

Piotrkowska 164, tel. 1...

נעמט אָן פון 5—8 אָוונד.

„KONSUM" [..] WIDZEWSKIEJ MANUFAKTURZE" S.A.

רעקוטשינער 54. צופאהר מיט די טראמווייען [...]

ווערכע ענדיגט זיך שוויך!
קום און דו וועסט זיך איבערצייגען
וועגן די אונגעהויערליך נידריגע פרייזן
פון אונזערע אויסארבייטונגען.

ווייסע וואך?

צי האסטו שוין באזוכט אונזער

WTOREK, 3-go MARCA nastąpi [otw]arcie ODDZIAŁU [PR]ALNI CHEMICZNEJ

„LILJA" WARSZAWA

w ŁODZI PRZY UL. Traugutta 2

TELEFON 194-93.

UWAGA: Wielkie premje reklamowe!
Przy oddaniu 6 kołnierzyków do prania płaci się tylko za 4 po 15 gr., a 2 kołnierzyki prane będą darmo!!
Pozatem 30% rabatu z cennika czyli za garnitur od zł. 4.55, za palto zł. 4.55, za suknię zł. 2.45

PIERZEMY SY- STEMEM „TRI"

עמפפעהלט דעם גרעסטן אויסוואל [...]
פורים=מתנ[ות]
גאלד, זילבער, ביזשו[טעריע]

פיעטריקאווער 70
טעל. 234-07

„MANON"
פאבריקס-פרייזן!

דאס בעקאנטע
יובילער-געשעפט
פלאטין-דאמען-זייגערלע מיט בריליאנטלעך פון 90 זל. און.

די פערוואלטונג פון „לינת המשמורים" פילסודסקיעגא 21 מאכט בעקאנט, דאס די
אלגעמיינע גענעראל-פערזאמלונג
קומט פאר היינטיגן זונטאג, ד. 1/3 1936 אין אייגענעם לאקאל 4 א זייגער נאכמיטאג,ביי נישט גענוגענדע צאהל מיטגלידער קומט פאר די זעלבע פערזאמלונג צום 2-טן טערמין 6 א זייגער נאכמיטאג ביי יעדער צאהל מיטגלידער.
די פערוואלטונג.

איבערציהונגען קיין ארץ=ישראל
און עקספעדיציעס נאך
איך געזאמעלטע וואגאזענען ערלעדיגט
שנעל און פינקטליך צו מעסיגע פרייזען

„POLSKI LLOYD" Sp. Akc.
oddział w Łodzi
Narutowicza 13
tel. centrala: 250-15.

Palestine Shipping Co. Ltd.
Palestine and Egypt Lloyd Ltd.
פערטרעטונג:

הריינע אנאנס
1 זלאטי אנאנאס ביז 15 ווערטער 1 זלאטי

פרייע פאסטענס

איינגע קוואליפיצירטע צושנייטערינס קענען זיך זאפארט מעלדן אין ביורא פון „ארט" וואלטשאנסקא 27 אין די ביורא-שעה'ן.

ס'ווערט געזוכט א פלאטלאך-נייער(ין) און א קוואליפיצירטע נייערין אויף א קריטע-מאשין, פינקעלשטיין זאכאדניא 11

ס'ווערן געזוכט אויבערמאשינערס ספעציעל צו קימאנע מענער-מאנאזין ביי פיינהאקס זאכאדניא 31. אפיצ. 2 שטאק

קוואליפיצירטע שיך-פערקויפערין ווערט געברויכט ביי אדערבערג פעטריקאווער 33.

ראקאלען

אפצוגעבן אנ'ארט אויף עלערליי מאשינען מיט קאנצעסיע און טראנסמיסיע אין בעסטן צענטרום פון שטאט. ערפאהרען פילסודסקיעגא 43 ביי ה. זילבערשטיין

א צימער מיט א באזונדערן איינגאנג מיט איין פענסטער, מיט בעקוועמליכקייטען זאפארט איבערצוגעבן. אויך אנ'ארט פאר צוויי יונגעלייט אין א גרויס צימער צו שלאפן מיט איינעם בעטגעוואנד. אויף פאלודניאווע 31, וו. 16.

אנ'ארט צו שלאפן פאר איין פערזאן איז פון זאפארט אפצוגעבן. ערפאהרען נארוטאוויטשא 25, וו. 9.

אפצוגעבן א צימער מיט א באזונדערן איינגאנג פאר א יונג פארפאלק מיט אדער אהן מעבעל. ערפאהרען 11-טער ליסטאפאד 31, וו. 24.

סוחרים, ליב האבענדיג ריין, בעקוועהם, נעכטיגען אלע ביי צוקער, לאדז, קילינסקיעגא 41. א נאכט-לאגער 1.25, א צימער 1.50 זל.

פערשידענעס

ס'ווערט געזוכט א טיכטיגער אגענט, וועלכער איז גוט בעקאנט אין דער שטרימף-בראנזשע, פאר א שטרימף-פאבריק. נישט קיין פאכמענער זאלען זיך נישט מעלדן. אפערטען אונטער „פארגעריי" אין אדמיניסטראציע.

צו די ה"ה גנבים! ס'איז געגנבעט געווארען פון פיעטריקאווער 83 א טלית ותפילין איך בין גרייט צו געבן פון 30 ביז 40 זל. בעלוינונג. אפצוברענגען צו ווישליצקי, זאוואדזקא 16.

ווער ס'וויל זיין [...]
מוז קומען עסן די בעסטע [...]
האסטעסע מיטאגען צו [...]
אין דעם בעוואוסטען [...]
פון הערמאן [...]
סקיעגא 39, פראנט, 2 [...]
בעת'ן מיטאג [...]
גאנצער וואך.

אכטונג! [...]
ענגלישער זאל [...]
מיט [...]
היגיענישער [...]
געשירן [...]
געגעבען [...]
אלעס 1-טער [...]
ציינט [...]

בעקוועמליכקייטען [...]
אין דער [...]
מעלדען [...]
נעשטעלטען [...]
נישט [...]
פיעטריקאווער [...]
גען 166-78 [...]
פיהר [...]
בלויז [...]
קאסטען [...]

נאלעגענהייטליך [...]
מאמאר [...]
בעסטען [...]
באראקא [...]

א שפיגל [...]
אין [...]
זאפארט [...]

א רוסישען [...]
„וואלט [...] 5½
צושטאנד [...]
בערג, [...]

[...]
קאווע [...]
ציימיג [...]
היכנס [...]
סקא 4, וו. 16 [...]

[...] i tanio przygotowiam [...] lub szk. zawodowej, oraz [...] w zakresie gimn. Do[...] skrócona. Wiadomość: [...] m. 19 Tel. 242-67. albo [...] 3.

[...] wyjazdu sprzedam pie[...] natychmiast niedrogo. [...] Pańska 35.

זעהר אינטערעסאנט [...]
געווער [...]
מלעטשען [...]
פאן 178-57.

צוליב נישט געוויינן [...]
זאג איך מיך אפ [...]
סקיעגא 66.

וויכטיג פאר לאדז און פראווינץ!
קאמיסיאנס=לאגער
פון פערשידענע מאדערנע
מעבעל
נייע און גענוצטע, ווי אויך היגיענישע מאטראצן, קאזעטקעס, מאטראצן אין דער פיינסטער אויספיהרונג, בעקומט איהר צו די ביליגסטע פרייזען נור ביי
א. ווייצמאן,
שענקיעוויטשא 6, טעל. 191-00.
בעם.: איך קויף אויך פערשידענע גענוצטע מעבעל, דיוואנעס, נייע-מאשינען, שרייב-מאשינען, פעדערן א.ז.וו.

32-gie MIĘDZYNARODOWE TARGI w Pradze Czeskiej
OD 6-go do 15-go MARCA 1936 R.
שוי-פענסטער פון דער טשעכא=סלאוואקישער אינדוסטריע — די בעקוועהמסטע איינקויפס=שטעלע
אינפארמאציעס: טשעכא=סלאוואקישע קאנסולאטען
אויך עהרען-רעפרעזענטאנט PAWEŁ W. HAJEK
לאדז, פיעטריקאווער 181, טעל. 132-40, פון 5–9 נאכמ.

Dr. I. SILBERSTROM
Kilińskiego 127
ספעציאל-ארצט פאר הוים, ווענערישע און געשלעכטס-קראנקהייטן
קווארץ=לאמפ, — ראדיקאלע בעזייטיגונג פון איבעריגע האר.
נעהמט אן פון 4–8 אוונט.

פריוואטע רעטונגס-פאגאטאוויע
פלאץ וואלנאשטשי 10
טעל. 2222-6
אין טעטיג אהן איבעררייס בייטאג און ביינאכט, ערצטליכע הילף אין אלע ספעציאליטעטן.

ד"ר העללער
ספעצ. פאר הויט און ווענערישע קראנקהייטן און מענער - שוועכע
8 טראוגוטא 8, טעל. 179-89
נעמט אן פון 8–11 און פון 4–8 אוונט, זונטאג פון 10–2 מיטאג.
פאר פרויען — א ספעציעלער ווארטע-זאל

הילף און רפואה פאר ברוך=קראנקע

(רופטורען) אויף בויווינקעל, גופעל ביי מענער, פרויען און קינדער, אויך פאר פערהרימונגען פון רוקענבייז (הויקערס), פיס, שיפע פלייצעס און שמערצהאפטע פלאט=פיס. דאס ליידען איז נישט צו פערנאכלעסיגען, ווייל די פאלגען זענען פאר'ן לעבען ביטער און געפעהרליך. דורך מיין מעטאדע ערפונדענע ספעציעלע גומי=הייל-באנדאזשען, וועלכע האלטען צו די גרעסטע פערנאכלעסיגטע געפערליכע ברוכען און בעזייטיגען ראדיקאל מיט גאראנטיע אהן בלוטיגע אפעראציע. מיין ספעציאליטעט איז אויך: הייל-אפאראטען און גארסעטען געגען אלערליי פערקריפלונגען, פערקרימטע פלייצעס, פוס, הויקערס ווי אויך שמערצענדע פלאט-פיס. פאר אמפוטירטע אינוואלידען אמעריקאנישע קונסט-פיס (סאלאן-ארבייט).
ביים פראפעסאר זיך פון מאגען, קישקעס און געבירט-מוטער, עמפפעהל איך ספעציעלע הייל-באנדאזשען לוי'ט דעם סיסטעם פון פראפ. ד"ר גלענארד דער אמת'ער בעריהמטער אין גאנץ פוילען פון אוניווערזיטעטס-פראפעסארען אנערקענט

ספעציאליסט Ortoped
NATAN RAPAPORT
מיט 30-יעהריגער פראקטיק אין ווינען, דייטשלאנד און לעמבערג, נעמט אן פון 9 פריה ביז 1 בייטאג און פון 3 ביז 7 אוונט
אין לאדז, פילסודסקיעגא № 23
מערזענליכעס ערשיינען פון קראנקע ביי מיר איז אונבעדינגט נויטיג.

Dr. W. Łagunowski
specjalista chorób wenerycznych, seksualnych i skórnych (Gabinet Roentgeno- i światłoleczniczy)
PIOTRKOWSKA 70 tel. 181-83
Przyjmuje: od 8.30 do 10.30 rano, od 1-ej do 2.30 pp. i od 6 do 8.30 wiecz w niedzielę i święta od 10—1.

Dr. med.
J. Nadel
ספעציאליסט פון אקושעריע און פרויען-קראנקהייטן
אנדזשעיא 4, טעל. 228-20.
נעמט אן פון 10–12 און פון 5–7 אוו.

Dr. med.
FELDMAN
אקושעריע און פרויען - קראנקהייטן
נעהמט אן פון 11—1
אויף זגערזשער 24.
פראנט 1טער שטאק. פריוואט-וואוינונג
KILINSKIEGO 113, tel. 155-77

Dr. med.
Z. DATYNER
אוראלאג
ספעצ. פאר נירען בלאז און אורין-קראנק.
ZACHODNIA 59a, tel. 148-95
נעמט אן פון 9-11 און פון 6-8 אוועט.

לעטשניצע
פאר וועבעריש=קראנקע
מענער - שוועכע און הויט-קראנקהייטן
פון דאקטוירים ספעציאליסטן
פיעטריקאווער 45
מעגיג פון 9 פריה ביז 9 אוונט.
פרויען נעמט אן [...]
פון 1-11 [...]
א בעראטונג 3 זל.

Dr. med.
G. GERSZTAJN
ספעציאליסט פאר אויגען קראנקהייטן
Traugutta 12, tel. 175-10
נעהמט אן פון 11-2 און פון 5 ביז 8.30 אוו. אונבעמיטעלטע— לעטשניצע פרייזען.

Dr. med.
I. Bette
ספעציאליסט פאר אינערליכע און קינדער קראנקהייטן
PIOTRKOWSKA 6 tel. 144-95
נעהמט אן פון 8—11 און פון 4—6 אוונט.

[W]ydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odp. udz. Ch. J. Brzustowski i P. Wajntraub
Czcionkami i druk. spółdz. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.
Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman